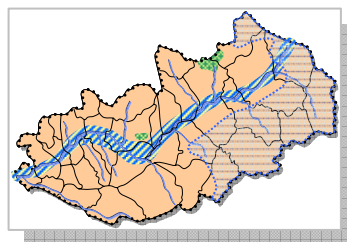
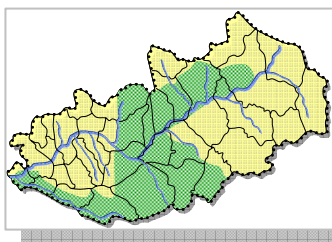
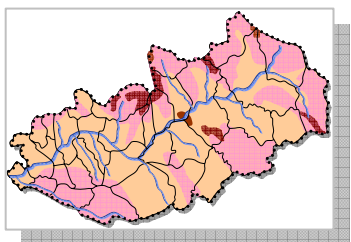

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ТРГОВИШТЕ

Београд - Трговиште, фебруар 2011. године

Наручилац плана: Општина Трговиште
Председник Општине: Дарко Томић .

Обрађивач плана: Југословенски институт за урбанизам и становање
ЈУГИНУС А.Д.
Београд, Андрићев венац бр. 2/II
Директор: Ивана Марковић, дипл. инг. грађ.

Руководилац израде плана:
Мр Александар Вучићевић, дипл. просторни планер, одговорни планер

Чланови радног тима:

Мр Александар Вучићевић, дипл. просторни планер, одговорни планер
Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер
Др Богдан Лукић, дипл. просторни планер, одговорни планер, одговорни урбаниста
Др Марина Тодоровић, дипл. географ
Драгана Курбалија, дипл. просторни планер
Никола Ристић, дипл. инж. саобр, одговорни пројектант
Душан Алексић, дипл. инж. арх., одговорни пројектант, одговорни урбаниста
Дубравка Павловић, дипл. просторни планер, одговорни планер, одговорни урбаниста
Весна Лимић, дипл. инж. арх., одговорни урбаниста, одговорни пројектант
Ивана Марковић, дипл. инж. грађ., одговорни урбаниста, одговорни пројектант
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр., одговорни пројектант
Милена Вуловић, дипл. инж. грађ.
Станиша Стојковић, дипл. инж. грађ., одговорни урбаниста
Драган Јечменица, дипл. просторни планер
Надежда Коругић, арх. техн.
Милица Калезић, дипл. просторни планер
Марија Ћирковић, дипл. просторни планер
Дејан Стојановић, дипл. просторни планер, одговорни урбаниста
Добрила Тасковић, дипл. економиста

Консултанти испред општине Трговиште:

Милорад Николић, дипл. инг. грађ.
Радивојица Недељковић, геод. техн.

САДРЖАЈ

ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	3
1.1. ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	3
1.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И ДРУГИХ ДОКУМЕНАТА	4
1.3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	10
2. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	28
2.1 ВИЗИЈА И ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	28
2.2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	28
2.3. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПО ПОСЕБНИМ ОБЛАСТИМА	29
2.4. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	32
3. КОНЦЕПЦИЈА, ПРОПОЗИЦИЈЕ И ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПО ОБЛАСТИМА	38
3.1. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И РАЗВОЈА ПРИРОДЕ И ПРИРОДНИХ СИСТЕМА	38
3.2. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ДИСТРИБУЦИЈЕ СТАНОВНИШТВА, МРЕЖЕ НАСЕЉЕНИХ МЕСТА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ	41
3.3. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ЕКОНОМИЈЕ, ДИСТРИБУЦИЈЕ АКТИВНОСТИ, УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ И ТУРИЗАМ	48
3.4. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА САОБРАЋАЈА, ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА, КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНОМ ИНФРАСТРУКТУРНОМ МРЕЖОМ	56
3.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА	71
3.6. КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ И ЗАШТИТУ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ТЕХНОЛОШКИХ УДЕСА	83
3.7. РЕГИОНАЛНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА	86
4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА	88
4.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ДЕЛОВЕ ТЕРИТОРИЈА ЗА КОЈЕ НИЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА	88

5.	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	133
5.1.	СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА	133
5.2.	ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ	133
5.3.	УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	137
5.4.	МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	137

ГРАФИЧКИ ДЕО

Реферална карта бр.1 – Намена простора (P= 1:50 000)

Реферална карта бр.2 – Мрежа насеља и инфраструктурни системи (P= 1:50 000)

Реферална карта бр.3 – Туризам и заштита простора (P= 1:50 000)

Реферална карта бр.4 – Карта спровођења (P= 1:50 000)

Шеме уређења насељених места за која није предвиђена израда урбанистичког плана

На основу члана 35. става 9. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09 и 81/09), Скупштина општине Трговиште, на седници одржаној дана 30.12.2010. године (Одлука бр.350-4169 од 31.12.2010. године), донела је

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ТРГОВИШТЕ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план општине Трговиште (у даљем тексту: Просторни план) припремио је ЈУГИНУС а.д из Београда.

Одлуку о изради Просторног плана са Програмом израде Просторног плана донела је Скупштина општине Трговиште на седници одржаној 10.3.2009. год.

Просторни план је припремљен на основу **Стратегије развоја планског подручја**, као прве фазе у изради Просторног плана, коју је разматрала (обавила стручну контролу) Комисија за планове општине Трговиште, на седници од 25.6.2009. године и верификовала као **Концепт плана** на седници од 28.5.2010. год. На истој седници Комисија за планове Општине дала је позитивно мишљење на **Нацрт Просторног плана**.

Правни основ израде Просторног плана се огледа у члану 19. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09 и 81/09) којим је прописано да се просторни план јединице локалне самоуправе доноси за територију јединице локалне самоуправе. Доношење Просторног плана је у надлежности Скупштине општине Трговиште.

Просторни план је припремљен у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09 и 81/09) и одредбама Правилника о садржини начину и поступку израде планских докумената ("Сл. Гласник РС", бр. 31/10 и 69/10).

Садржина просторног плана општине је одређена чланом 20. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09 и 81/09) и члановима 6-8. Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", број 31/10 и 69/10), којим је прописано да просторни план садржи текстуални део и графички приказ. Графички приказ просторног плана општине представљају четири рефералне карте (у размери Р 1:50.000) и шематски прикази уређења насеља за која није предвиђена израда урбанистичког плана (у размери Р 1:25.000).

Временски хоризонт Просторног плана општине Трговиште је 2020. година.

Стратешка процена утицаја на животну средину је саставни део планског документа, а урађена је у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину («Сл. Гласник РС», бр. 135/04 и 88/10). Стратешка процена се радила истовремено са израдом Просторног плана, чиме су створени услови за благовремено интегрисање захтева везаних за заштиту животне средине у поступак припреме Просторног плана.

Повод за израду Просторног плана се огледа у потребама (обавезама) за:

- даљом разрадом и имплементацијом планских решења дефинисаних: Просторним планом Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/10),

као планског документа вишег реда чија планска решења за подручје општине Трговиште је потребно да се даље разраде и примене кроз израду Просторног плана;

- планским усмеравањем ширења грађевинског земљишта, као и дефинисањем стратешког оквира за валоризацију положаја и улоге општине Трговиште у просторном развоју ширег региона;
- израдом јединственог планског документа који ће представљати плански и правни основ за реализацију локалних интереса свих физичких и правних лица са подручја Општине;
- израдом планског документа који је могуће директно примењивати, првенствено по питању организације и уређења простора, као и изградње објеката у оним деловима Општине чији даљи просторни развој није потребно дефинисати и усмеравати кроз израду урбанистичких планова; и
- израдом развојног документа који уз уважавање основних европских принципа и начела просторног развоја, представља основ за привлачење и реализацију инвестиција из локалних, националних и европских фондова, као и сарадњу са суседном БЈР Македонијом.

Просторним планом су разрађена начела просторног уређења, утврђени циљеви просторног развоја, организација, заштита и коришћење простора, као и други елементи значајни за просторни развој општине Трговиште.

У припреми Нацрта Просторног плана Општине расположиве податке, предлоге и сугестије дала су надлежна јавна предузећа и установе (ЈП «Путеви Србије», ЈП «Телеком Србије», ЈП «ПТТ Србија», Министарство одбране Републике Србије, Завод за заштиту природе Србије, ЈП «Србијашуме», ЈВП «Србија воде», Републички сеизмолошки завод, ЈП «Електромрежа Србије», Електродистрибуција Врање), Регионална привредна комора Лесковац, месне заједнице, надлежни органи управе Општине и Комисија за планове општине Трговиште.

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1.1. ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Обухват Просторног плана је простор Општине укупне површине од 368 km², на коме се налази 35 насеља (35 целих катастарских општина) и на коме живи 6 372 становника по попису становништва 2002. године. Према административној подели Републике Србије, Општина припада Пчињском управном округу, а граничи се са општинама Врање (на северу), Босилеград (на истоку), Бујановац (на западу), док границу на југу представља државна граница са БЈР Македонијом. Границу просторног плана чине спољашње границе катастарских општина Барбаце, Мала Река, Рајчевце, Шумата Трница, Широка Планина, Козји Дол, Лесница, Калово, Сурлица, Пролесје, Црна Река, Црвени Град, Радовница, Бабина Пољана, Доњи Стајевац, Нови Глог, Голочевац, Зладовце, Црновце, Марганце, Шапранце, Мездраја и Владовце .

Табела бр.1: Површине катастарских општина, број насеља и број становника 2002. год.

р.б.	Насеље и катастарска општина	Површина (у km ²)	Број становника
1.	Бабина Пољана	11	53
2.	Барбаце	9	154
3.	Владовце	4	50
4.	Голочевац	9	63
5.	Горновац	6	74
6.	Горња Трница	13	86
7.	Горњи Козји Дол	8	101
8.	Доњи Козји Дол	15	291
9.	Горњи Стајевац	17	160
10.	Дејанце	4	57
11.	Доња Трница	12	213
12.	Доњи Стајевац	27	461
13.	Думбија	6	36
14.	Ђерекарце	7	156
15.	Зладовце	8	114
16.	Калово	12	48
17.	Лесница	14	159
18.	Мала Река	4	21
19.	Марганце	5	38
20.	Мездраја	2	33
21.	Нови Глог	7	137
22.	Ново Село	4	145
23.	Петровац	3	13
24.	Пролесје	10	67
25.	Радовница	31	998
26.	Рајчевце	4	11
27.	Сурлица	19	101
28.	Трговиште	12	1864
29.	Црвени Град	16	149
30.	Црна Река	16	41
31.	Црновце	12	136
32.	Шајинце	10	90
33.	Шапранце	9	83
34.	Широка Планина	15	119
35.	Шумата Трница	7	50
УКУПНО		368	6372

Границе грађевинских подручја насељених места у општини Трговиште дате су на Рефералној карти бр.1 – Намена простора. Граница грађевинског подручја општинског центра одређена је Генералним планом Трговишта. Приликом израде новог Плана генералне регулације, у складу са Законом о планирању и изградњи („Сл.гласник РС“, бр.72/09 и 81/09), могуће је преиспитати постојећу границу грађевинског подручја.

1.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И ДРУГИХ ДОКУМЕНАТА

1.2.1. ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ДО 2020.ГОД. („Сл. гласник РС“, бр. 88/10)

Природни ресурси

Основни циљ код **коришћења пољопривредног земљишта** је заштита екосистемских, агроеколошких, економских, пејзажних, социокултурних и других важних функција пољопривредног земљишта, упоредо са унапређивањем просторно-хетерогених услова за производњу квалитетних пољопривредно-прехрамбених производа.

Основни циљ **управљања шумама у шумским подручјима** је одрживо (трајно) газдовање шумама, што подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на такав начин и у таквом степену, да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума да се доведу на ниво којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном, тако и на националном нивоу, водећи рачуна да се при том не угрозе и оштете неки други екосистеми. Према Плану оптималне шумовитости и пошумљавања до 2014. године Пчињска област под шумама ће имати 142163 ha, док је оптимална шумовитост 66,4%. Животињски свет је разноврстан, у јужноморавској зони има ситне дивљачи док у планинским областима општине има крупне дивљачи.

У области управљања водама, основни циљ је интегрално **уређење, заштита и коришћења вода** на подручју Републике Србије, третираног као јединствени водопривредни простор. Такође, основни циљ је и планско и одрживо **коришћење подземних вода**, уз адекватне мере заштите, за водоснабдевање и флаширање.

У области **обновљивих извора енергије**, основни циљ је њихово значајније повећање учешћа у енергетском билансу, уз поштовање принципа одрживог развоја.

Заштита и унапређење квалитета животне средине

Основни циљ је **заштита и унапређење животне средине** као основа уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора - заустављање даље деградације, превентивна заштита од свих планираних активности које могу угрозити постојећи квалитет природне и животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја.

Територија Општине припада подручјима веома квалитетне животне средине, углавном под шумама, воћњацима, виноградима, ливадама и пашњацима. За ова подручја треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја, односно увећавају позитивни као компаративна предност

у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

У области **управљања отпадом** основни циљ је развијање одрживог система ради смањења загађења животне средине и деградације простора. Регионални центар за управљање комуналним отпадом коме припада Трговиште налази се у Врању.

Биодиверзитет, заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа и предела

У области **заштите и одрживог коришћења природног наслеђа** основни циљ је: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације; одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде; повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе. У области заштите природе, у планском периоду посебан значај има заштићено подручје реке Пчиње, као и заштита подручја планина Бесна Кобила и Дукат. У непосредном окружењу Општине налазе се међународно значајна подручја за птице (IBA) и међународно значајна биљна подручја (IPA).

У области **заштите културних добара** основни циљ је да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Трговиште се налази у непосредној близини међународне културне стазе.

Основни циљеви **заштите, уређења и развоја предела** Републике Србије су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности. Трговиште припада руралним пределима чији се развој заснива се на уважавању њиховог специфичног предеоног карактера, затечених вредности и капацитета предела. Простор у које је квалитет предела и физичке структуре насеља од посебног значаја за развој спада и погранична област Пчиње.

Основно стратешко опредељење просторног планирања инфраструктуре са аспекта **одбране земље** јесте: рационална организација, уређење и коришћење простора у складу са дугорочним потребама Министарства одбране и Војске Србије и потенцијалима природних и створених вредности, чиме се постиже рационалније коришћење простора; постизање већег степена интегрисаности простора за потребе система одбране и простора посебне намене у простор Републике у циљу стварања услова за дугорочни економски и социјални развој.

У области **природних непогода и технолошких удеса** основни циљ је њихово интегрално управљање као основа за обезбеђење услова за ефикасан просторни развој, очување људских живота и материјалних добара. У том смислу, неопходно је створити добро организоване и опремљене службе које ће моћи да успешно раде на превенцији од ових катастрофа, као и на одбрани и отклањању последица, уколико се јаве. Трговиште припада подручју очекиване јачине земљотреса преко 8⁰MCS, са израженим процесима експесивне ерозије.

Демографски и просторно – функционални развој

Основни циљ је ублажавање негативних тенденција **демографског развоја** које би се остварило кроз пораст нивоа плодности и позитиван миграциони биланс и достизање нивоа простог обнављања становништва (стационарне популације) у дужем временском периоду. На основу урађених пројекција, густина насељености у Пчињском округу се креће у распону од 62 – 68 становника на km².

Просторно-функционални развој треба да буде заснован на моделу функционалних урбаних подручја која ће бити инструменти уравнотеженог или подношљиво неуравнотеженог просторног развоја Републике Србије. Трговиште је општински центар који припада перспективном функционалном урбаном подручју чији је центар у Врању.

Одрживи рурални развој

Основни циљ развоја села и руралних подручја је повећање квалитета живљења у руралним подручјима кроз очување, обнову и одрживи развој њихове економске, социјалне и еколошке виталности, као резултат децентрализације градова и општина. Трговиште припада удаљеним, „слабим“ руралним подручјима.

Социјални развој и социјална кохезија

Од пет социјалних поља од битног значаја за економски и **социјални развој** у које спадају образовање, здравствена заштита, социјална заштита, рањивост/ осетљивост друштвене групе, становање Трговиште у два социјална поља (образовање и становање) спада у општине са најнижим вредностима интервала.

Привреда

Основни циљ управљања просторном дистрибуцијом и организацијом **пољопривреде** је остваривање одговарајућег обима и асортимана сигурне понуде квалитетне хране и сировина за развој конкурентне прерађивачке индустрије, у складу са територијално хетерогеним природним и социоекономским погодностима и ограничењима. Приоритетни правци просторне оријентације пољопривредне производње у планинској пчињској области су пашњачко сточарство, агрошумарство и производња органске хране.

Основни циљ **рударства** је оптимална и рационална производња минералних сировина што подразумева комплексно третирање минералног лежишта и његових сировина.

Основни циљ развоја **индустрије** је опоравак, повећање секторске и територијалне конкурентности и запослености обезбеђењем повољних општих, инфраструктурних и просторних услова, као и њена равномернија просторна дистрибуција усклађена са потенцијалом регионалних, урбаних и руралних подручја, захтевима климатских промена и смањења притиска на ресурсе. Трговиште је мали индустријски центар (мање од 1000 запослених у индустрију) који се налази на регионалном коридору. Један од проблема територијалног развоја индустријских зона и индустријских паркова је изостајање индустријских зона и паркова у делу неразвијеног подручја Републике Србије, као што је Пчињска област. Неопходна је стимулација локалитета индустријских зона на неразвијеном и депресивном подручју на начин да се не ограничава алокација у градовима на развијенијем подручју које има веће конкурентске предности, у складу са политиком регионалног развоја и решењима Просторног плана Републике Србије до 2020. године.

Основни циљ просторног развоја **туризма** у Републици Србији је просторно-еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма, компромисним интегрисањем принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, заштите и уређења туристичких простора, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, просторно-еколошких и културних потреба националног и локалног нивоа, интереса тржишта и услова прекограничне и међународне сарадње. Општина припада туристичкој дестинацији Власина-Крајиште са могућношћу целогодишње понуде и за општину су релевантни следећи туристички производи: бициклизам, планински туризам, рурални туризам (агротуризам и комбиновани сеоски туризам), верски туризам (манастири) и развој скијалишта.

Одрживи транспорт, мреже и објекти

Приступачност територије Републике Србије и њених регионалних целина представља један од кључних критеријума за мерење успешности просторног развоја и један је од најважнијих индикатора за одређивање просторних аспеката саобраћајних система. Општина Трговиште територијално припада Пчињском округу чији је степен потенцијалне регионалне приступачности испод просека.

Основни циљ развоја **путног саобраћаја** и путне инфраструктуре је: остваривање и развој саобраћајног система Републике Србије који омогућава одрживу мобилност становништва, пружа подршку убрзаном развоју Републике Србије и њеној конкурентности у региону и шире на подручју Југоисточне Европе. На територији општине Бујановац планирано је следеће:

- израда одговарајућег плана, са студијско-техничким елементима, којим би се омогућило решавање имовинско-правних односа на граничним прелазима и дефинисале организационо-функционалне потребе у циљу потпуног усаглашавања са стандардима ЕУ, за дужи временски период;
- израда одговарајуће студије којом ће се дефинисати бициклистичке руте на читавом подручју Републике Србије (основним правцем север-југ и бочним везама) и систем центара развоја бициклизма у циљу остваривања међудржавне сарадње (руте 6 и 11 EuroVelo - европска мрежа бициклистичких рута), уз то градови ће обезбедити услове за кретање бицикала;
- активности на путном правцу Бујановац - Трговиште - Лесница (веза са Македонијом) (Р-125, Р-238), (рехабилитација и појачано одржавање).

Основни циљ **железнице** је да се адекватним мерама и у разумном временском периоду постигне такав ниво стања инфраструктуре, која ће, уз модернизацију возних средстава, омогућити да се побољша квалитет и брзина железничког саобраћаја на националној мрежи, а да ЈП „Железнице Србије” нивоом услуге привуку путнике и робу и успешно послују, имајући у виду јавну и комерцијалну функцију

Не планира се изградња **робно транспортног центра** на територији Општине, међутим предлаже се потенцијална локација интермодалног терминала и логистичког центра у Прешеву.

Одржива техничка инфраструктура

Два основна циља реформе **енергетског система** су обезбеђивање сигурности и економичности снабдевања привреде и становништва енергијом и успостављање нових квалитетних услова рада, пословања и развоја у производњи и потрошњи

енергије, који ће подстицајно деловати на привредни развој Републике Србије, заштиту животне средине и интеграцију у регионално и европско тржиште енергије.

Основни циљ развоја **енергетске инфраструктуре** је активно учешће Републике Србије у планирању и изградњи стратешке-регионалне и паневропске енергетске инфраструктуре за пренос електричне енергије и транспорт нафте и гаса из нових извора снабдевања, укључујући и ургентну градњу подземног складишта гаса у Републици Србији, све у циљу поузданог и сигурног снабдевања потрошача у Републици Србији.

У области **обновљивих извора енергије** основни циљ је повећање њиховог коришћења уз смањење негативних утицаја на животну средину, што је у економском интересу Републике Србије. Такође, један од циљева је и повећање **енергетске ефикасности** у секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, што је и у економском интересу Републике Србије, од значаја за заштиту животне средине, а све у контексту одрживог коришћења и очувања природних ресурса.

У области хидротехничке инфраструктуре основни циљ је оптимизација интегралних **водопривредних система** на јединственом водопривредном простору Републике Србије и усклађивање њиховог развоја са циљевима очувања животне средине и других корисника простора. Планира се, као део горње-јужноморавског система за снабдевање водом, врањско-пчињски подсистем који снабдева Трговиште. У оквиру јужноморавског речног система планирана је акумулација Прохор Пчињски на реци Пчињи (припада општини Трговиште, на граници са општином Бујановац). Стратешки приоритет у области развоја водопривредне инфраструктуре је обнова мреже постојећих водовода.

Коришћење земљишта и земљишна политика

Основни циљ је рационално коришћење **грађевинског земљишта** и успостављање економски ефикасног и социјално праведног система управљања грађевинским земљиштем.

1.2.2. РЕГИОНАЛНИ ПРОСТОРНИ ПЛАН ЈУЖНОГ ПОМОРАВЉА („Сл. гласник РС“, бр.83/10)

Просторни план обухвата целе територије општина Јабланичког и Пчињског округа. Обухваћено је 699 насеља са 468.613 становника.

Интрарегионалне функционалне везе

Са становишта циљева унутрашње интеграције, посебно је важно побољшање регионалне и локалне мреже путева ка недовољно активираним деловима региона (посебно на попречним правцима Трговиште-Босилеград) и повезивање те мреже са аутопутем.

Заштита и коришћење пољопривредног и шумског земљишта

Билансом планиране намене пољопривредног земљишта, предвиђено је смањење укупног пољопривредног земљишта за 1841 ха до 2021. године и повећање шумског земљишта за исту површину (+1841 ха до 2021.год.) у општини Трговиште.

Заштита ресурса вода

Концепција заштите водних ресурса заснива се на заштити квалитета изворишта вода регионалних система за снабдевање становништва водом – водотока у горњим деловима реке Пчиње (за општину Трговиште). Предвиђена је примена активних мера заштите од бујица и ерозивних процеса, које обухватају техничке, биотехничке и биолошке радове, приоритетно на 18% слива Пчиње.

Становништво

Према пројекцији кретања броја становника, у општини Трговиште предвиђа се смањење броја становника са 6 372 (2002. год.) на 5 695 становника (2021. год.).

Мрежа центара и насеља

Према моделу вишестепене хијерархије центара у мрежи насеља, Трговиште се налази у четвртој хијерархијској равни (општински центар са делимично развијеним урбаним функцијама), а петој категорији припадају микроразвојни центри у које спадају урбана и рурална насеља која су центри заједнице насеља са општим или специфичним функцијама (у општини Трговиште центри заједнице села су Шајинце, Доњи Стајевац и Радовница). Унутрашња кохезија Врањског функционалног подручја оствариће се кроз развитак нових и јачање већ формираних веза на релацијама Врање – општински центри у Пчињском крају и Крајишту (Трговиште и Босилеград).

Јавне службе

Рехабилитација мреже установа културе у регионалним и општинским центрима биће усмерене ка: подизању квалитета и опремљености постојећих објеката (дом културе у Трговишту).

Размештај привредних делатности

Полазећи од основних принципа рационалности и ефикасности коришћења ресурса, за развој привредних делатности, посебно индустријског сектора и МСП до 2021. године предвиђа се дисперзија производних и услужних капацитета МСП (локационо флексибилних, радно-интензивних грана и услужних делатности) у оквиру мањих предузетничких локалитета или појединачних локација у општинским центрима (Трговиште), као и насељима и на руралном подручју.

Концепција развоја туризма

Понуда туристичког краја заснива ће се, између осталог, и на планинском туризму и рекреацији на планинском сектору Дукат-Патарица-Црноок са разноврсном целогодишњом понудом како у зимској сезони, тако и у летњој сезони, уз сеоски, ловни, еколошки и друге видове селективног туризма. На планском подручју ће се развијати и друмски транзитни туристички правац Бујановац-Трговиште-гранични прелаз Лесница-веза ка Кривој Паланци (Република Македонија), као наставак пута I реда М 25.3.

Планско опредељење је да се туристичка регија Крајиште и Власина организује преко 3 субрегије, и то: северне, средње и јужне (планински сектор Дукат-Патарица-Црноок са Босилеградом, Трговиштем и др.). Главна туристичка понуда рејона Трговиште-Босилеград биће организована у туристичком комплексу општински центар Трговиште-водоакумулација Пчиња-Дукат. Туристичка понуда рејона

заокружиће се изградњом хидроакумулације Пчиња и активирањем потенцијалних алпских скијалишта-ски стадиона на северним падинама Дуката, Патарице, Црноока, као и Бесне Кобиле уз услов остваривања квалитетног саобраћајног повезивања између Трговишта и Босилеграда.

Саобраћај

У циљу повећања саобраћајне доступности подручја Власине и Крајишта размотриће се могућност и оправданост изградње тунела на попречним везама (непроходној деоници пута II реда Р 125 Трговиште-Босилеград) кроз масив Дуката. На територији општине Трговиште планира се и изградња граничног прелаза са Републиком Македонијом (гранични прелаз „Калово“ на путу II реда бр.238 Трговиште-Калово-Огут-Крива Паланка).

Водопривреда

У плану је изградња Горње-јужноморавског регионалног система за снабдевање становништва водом са Врањско-пчињским подсистемом којим се обезбеђује вода и за насеља општине Трговиште из постојећих изворишта водоакумулације „Првонек“, као и планиране водоакумулације „Прохор“ на Пчињи. Приоритет у развоју водоводне мреже општине Трговиште је замена застареле мреже, смањење великих губитака, уз развој водовода утемељен на реализацији Пчињског крака Врањско-пчињског регионалног система, са водоакумулацијом Прохор на Пчињи са коначним и поузданим решењем. У развоју канализационе мреже општине Трговиште приоритет је реконструкција постојећег система и реализација групног система са постројењем за пречишћавање отпадних вода.

Енергетика

Планом је предвиђено 30 потенцијалних локација за МХЕ у општини Трговиште, укупне снаге 4690 kW. Изградња МХЕ се предвиђа искључиво за коришћење хидропотенцијала са малим улагањима, тако да не угрожавају еколошку равнотежу, а да буду од користи за повећање сигурности снабдевања електричном енергијом.

Телекомуникације

У области развоја фиксне телефонске мреже и мобилне телефоније предвиђа се: побољшање постојећег стања, односно замена постојећих аналогних комутација (централа) дигиталним у Трговишту, изградња нових комутационих објеката у Радовници, Новом Селу и Доњем Стајевцу, изградња оптичког кабла Ристовац-Кленике-Трговиште, изградња РР мреже за Трговиште.

Комунална инфраструктура

Предвиђа се изградња 2 трансфер станице у Пчињском округу у општинама Босилеград и Бујановац (трансфер станица која обухвата Трговиште, Прешево и Бујановац).

Заштита животне средине и природних вредности

У општини Трговиште приоритет је смањење ексцесивних и јаких ерозионих процеса у сливном подручју реке Пчиње. Планом се иницира заштита подручја планине Дукат, на територији општина Босилеград и Трговиште, оквирне површине 6000 ha.

1.3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Општина Трговиште је смештена у Пчињском округу, на самом југу Србије и обухвата површину од 368 km². Лежи на главној комуникацији области која иде долином реке Пчиње са запада на исток, која се од Трговишта рачва у два крака (један ка североистоку а други ка југоистоку). Лежећи на раскрсници ових путева, Трговиште стоји у вези са Врањем и Кривом Паланком, док његову јужну границу чини граница са Републиком Македонијом. Седиште Општине је насеље Трговиште.

1.3.1. ПРИРОДНИ КОМПЛЕКС

Рељеф. Територија Општине представља област оивичену планинским обронцима Белих Вода, Зладовачке планине, Аништа, Големог врха, Леснице, Копљаче, Петрове горе, а у унутрашњости је висока површ која је испресецана долинама брзих планинских река Трипушнице, Козједолске реке, Лесничке, Мале реке, као и главног речног тока Пчиње. У унутрашњости територије се простире пространа висока површ, која је ерозијом разбијена у гребене и косе између којих се пружају младе дубоке долине. Поменута површ има просечну висину од око 1300 m.

Источни део територије има све карактеристике високо планинског подручја, док је западна брдовита до равничарска а најистакнутији врхови су Големи врх (1831m), Аниште (1787m), Чупино брдо (1782m), Чукар (1543m) и В. Човек (1496m).

У морфолошке карактеристике области треба уврстити појаву једне пробојнице. У питању је пиратерија Козједолске, Мале и Каловске реке које образују реку Пчињу, пробијајући висок гребен Козјака. Ти токови су зашли у данашњи изворишни део реке Пчиње, и њу су са притокама, које су раније припадале сливу реке Јужне Мораве, увукле у слив Вардара.

Еруптивне стене се јављају у облику купастих узвишења и коса. Између њих су плитке долине, тако да се купе јављају као усамљене. Поменуте стене испробиле су основу од кристаластих шкриљаца на неколико места по ивици и у средишњем делу области. У североисточном ивичном делу и у средишњем крају избили су андезити. Међу вулканским купама се истиче Борова Чука, изнад села Думбије. Врхови вулканских купа су стеновити или покривени танким слојем растреситог тла.

Од мањих морфолошких облика јављају се плазине и плавине, које су постале под утицајем Земљине теже, распадањем стена и акумулацијом материјала. Посебно се истичу плазине код Трговишта, на чијем су дну образоване мање и веће плавине. За територију Општине је карактеристичан већи нагиб терена у источним, у односу на западне делове Општине.

Инжењерско-геолошке и сеизмолошке карактеристике. Област Горње Пчиње карактерише углавном једноличан геолошки састав. Преовлађују кристаласти шкриљци (гнајс и микашист), кроз које су на појединим местима пробиле млађе еруптивне стене.

Од кристаластих шкриљаца су углавном састављени масиви Козјака, Широке планине, Коћуре и др. У североисточном делу Општине су откривени гранити, а у југоисточном андезити. Преко поменутих чврстих стена су местимично наталожени флувијални седименти. Таквих наноса углавном има од Трговишта до Барбаца, затим у долини Козједолске и Лесничке реке, али и између насеља Калово и Лесница.

На територији Општине нема стабилних терена. Претежно су заступљени нестабилни и потенцијално нестабилни терени, док су јако мало заступљени условно стабилни терени. Насеља Широка планина, Шумата Трница, Бабина Пољана, Црвени град, Сурлица и др. се налазе на потенцијално нестабилним теренима, док се нестабилни терени простиру на највећем делу територије Општине. Сеизмичност терена је 8° MCS скале.

Климатске карактеристике. Општину карактерише умерено-континентална клима, коју одликују свежа и краћа лета, са дужим и доста оштрим зимама. Средње месечне температуре у јануару и фебруару су негативне, а остали месеци имају позитивне вредности.

Заступљени су ветрови из свих праваца. У најчешће и најјаче спадају североисточни ветрови. Количина падавина у појединим деловима области током године креће се од 600 до 1200 mm. Највише падавина има на планинским врховима Козјака и Дуката, а најмање у западном делу Општине, низводно од села Шајинце (600 - 700 mm). Град је веома честа појава, и најчешће се јавља у периоду од маја до августа.

Хидролошке карактеристике. Област којој припада Трговиште карактерише густа речна мрежа. Главна река је Пчиња, лева притока реке Вардар. Пчиња настаје од неколико потока на западној падини планине Дукат код села Радовница одакле даље тече на запад под именом Трипушница. Код насеља Трговиште се у Трипушницу са југа улива Лесничка река, одакле река тече даље на запад под именом Пчиња. Пчиња потом тече на запад северно од Широке планине. Код села Шајинце прима десну притоку Коћурицу и наставља на југ уском долином између планина Рујен и Козјак.

Поред Пчиње, најпознатије реке су Трипушница, Лесничка, Козједолска, Мала и Коћурска река. Трипушница извире на падини Доганице, код села Црне Реке на 1480 m. Извориште Лесничке реке је на висини од 1450 m на падини планине Чупина, а Козједолске реке код села Нерава, на висини од 1430 m. Мала река је лева притока Пчиње са извориштем код села Длабочице на граници Козјака и Ђерманске планине, док се извориште Коћурске реке (десне притоке Пчиње) налази на истоименој планини, код села Нове Брезовице.

Област којој припада Општина карактеришу честе поплаве, које углавном наступају с пролећа. Поплаве су најчешће на реци Пчињи и Козједолској реци, а најмање на Трипушници.

Минералних вода у Општини нема. Само у појединим селима постоје мали слани извори (Трговиште, Пролесје), који се сматрају лековитим.

Педолошке карактеристике. У Општини су заступљене следеће категорије земљишта: литосол, коловијум, хумусно-силикатно земљиште (ранкер), смоница, алувијално земљиште, илимеризовано земљиште и еутрично смеђе земљиште.

Минералне сировине. На основу постојећег степена истражености минералних сировина присутне су металичне, неметаличне и енергетске минералне сировине. Од металичних сировина, највише су заступљене полиметаличне минералне сировине (олово, цинк, бакар, молибден, манган). Перспективна зона полиметаличних минералних сировина се налази у појасу Радовница-Стајевац.

Подручје Бабине Пољане је богато гвожђем, док је појас југозападно од Трговишта богат манганом.

Од неметала као значајних минералних сировина утврђено је присуство цементних лапораца, каолина, пиропилита, полудрагог камења и могућност појављивања фосфата. Налазишта цементних лапораца су карактеристичне за појас између Козјег Дола и Марганца, полудрагог камења у појасу Сурлице, док се у источном делу рудног поља Радовница-Стајевац налази зона богата фосфоритима.

Од енергетских минералних сировина, на овом простору је утврђено присуство угља и урана. Угљоносни седименти заузимају простор на подручју Трговишта, Маргачичко-Лепчинским теренима, док је појас Сурлице богат ураном.

Шуме, шумско земљиште и станишта дивљачи. Општина припада листопадно-суватском региону и карактерише је богатство шумама. Укупна површина под шумама износи 3.087,04 ha (у државном власништву се налази 3039.66 ha, док је остатак у приватном власништву). Највише су заступљене у насељима Радовница, Козји Дол, Лесница, и др.

Регион листопадне вегетације заузима највеће пространство, и то углавном до 1400 m надморске висине. Од шумских састојина заступљене су разне врсте храста (сладун, грабић, цер, китњак), затим црни јасен и граб, на већим надморским висинама буква, бели граб и јавор, док су у долинама речних токова заступљене биљне врсте из редова јова, врба и топола. На теренима преко 1400m су углавном заступљени четинари из реда борови. Посебно се издваја појава једног броја реликтних фитоценоза, међу којима је најраспрострањенија линцура и мачја леска.

Простор Општине насељавају вукови, лисице, медведи, зечеви и птице, док су од ретких и угрожених врста заступљене птице грабљивице из реда соколова и орлова, као и шумски и кратконоги гуштери.

1.3.2. ДРУШТВЕНИ КОМПЛЕКС

Становништво. Према последњем попису становништва, Општину насељава 6.372 становника, што је за 58% мање у односу на 1948. годину. Највеће насеље је Трговиште (1864 ст.), а потом Радовница (998 ст.), док су популационо најмања насеља Рајчевце (11 ст.) и Петровац (13 ст.).

Просечна величина домаћинства је 2.99 члана, највећа домаћинства су у насељу Мала Река (4.20), а најмања у насељу Рајчевце (1.57). Густина насељености је 17 ст/км², док је природни прираштај негативан (-48 становника). Према подацима из 2007. године у Општини има дупло више умрлих (96) него живорођених (48) становника.

Најбројнија старосна група је од 15. до 59. године, док је становништво старије од 60 година заступљено са око 23%. У односу на просек Републике Србије бележи се већи проценат млађих од 20 година. Образовна структура становништва је веома лоша. Проценат неписменог становништва износи око 12%. Највећи удео има становништво са завршеном основном школом (33%), док је удео високо образованог становништва изузетно низак.

Према секторима делатности доминирају секундарни, потом примарни сектор, док је терцијарни сектор најмање заступљен. Најзаступљенија делатност је прерађивачка индустрија (40%). Више од половине становништва чини активно (54%), док издржаваног становништва има око 32%.

Дневне миграције становништва су веома изражене, јер учествују са 75% у укупном броју становника. Највише су заступљене миграције ка другим насељима Општине (57%), док су ка насељима других Општина заступљене са око 14%. Већина

становника од рођења станује у истом месту. Миграције су највише биле изражене у периоду од 1981. до 1991. године.

Мрежа насеља. Мрежа насеља представља недовољно интегрисан, инертан и хијерархичан систем, кога чини 35 сеоских насеља, са Трговиштем као општинским средиштем. У суштини, чини део субсистема мреже насеља Пчињског округа, са Врањем као центром округа и полом развоја.

Сагледавајући развојне процесе и просторно-функционалне односе међу насељима на подручју Општине се могу уочити две зоне:

- прва зона обухвата насеља у долини реке Пчиње са одређеним популационим и другим створеним потенцијалима и могућностима за даљи развој; и
- друга зона обухвата насеља у брдско-планинском делу Општине са израженим негативним тенденцијама броја становника, ниском комуналном опремљеношћу и недовољном локалном економском базом, од којих неким прети опасност потпуног пражњења и гашења (насеља у граничном појасу са Републиком Македонијом: Мала Река, Рајчевце, Петровац, Шумата Трница, Калово).

У односу на попис становништва 1991. године, становништво Општине просечно опада, односно представља карактеристично депопулацијско подручје у југоисточној Србији у којем се пораст становништва не бележи ни у општинском центру. То је последица, пре свега, механичког одлива становништа („емигрантни тип општине“) и негативног природног прираштаја. У општинском центру живи нешто више од $\frac{1}{4}$ становништва Општине (29%).

Анализом функционалне типологије насеља одређене на бази структуре активног становништва које обавља делатности у периоду 1971-2002. година, могу се уочити одређене промене у функционалним везама и односима међу насељима. До седамдесетих година прошлог века само је општински центар имао полифункционални карактер, док су сеоска насеља имала монофункционалну структуру, са становништвом које је претежно запослено у примарном сектору делатности (пољопривреда, шумарство), без садржаја централних функција. Од тада до данас, сеоска насеља општине су се слабо (или никако) функционално трансформисала, задржавајући свој претежно аграрни карактер и са изразито депопулацијским карактеристикама. Поред општинског центра, запажа се да је функцијска трансформација највише захватила насеља његове гравитационе зоне: Доњи Козји Дол, Горњи Козји Дол, Думбају, Ђерекарце и Доњу Трницу, као и Радовницу и Доњи Стајевац (секундарни центри). Према функционалној типологији, данас је највише заступљен аграрни тип насеља, у коме је становништво доминантно запослено у примарном сектору делатности (63% насеља).

Према морфолошким условима, могу се издвојити 3 врсте насеља: једно су села која леже на долинским падинама (Шајинце, Шапранце, Доња Трница, Доњи и Горњи Стајевац, Радовница, Дејанце, Рајчевце, Шумата Трница, Калово, Лесница, Горњи и Козји Дол и др.), друга су на деловима темена пчињске површи (Сурлица, Бабина Пољана, Црвени Град, Широка Планина, Пролесје, Нови Глог), а трећа су везана за изворишне челенке (Црна Река). Према хипсометријском зонирању, већина насеља лежи у зони од 470 до 1400 м апсолутне висине (највећи број села је на висини од 800 до 1200 м).

У последњем међупописном периоду (1991.-2002. год.) сва насеља Општине, укључујући и варошицу Трговиште, имала су емиграциони тип кретања. Запажа се

да миграциона кретања ка општинском центру константно слабе у последњих 20-ак година, како услед погоршања економских и других услова, тако и услед све слабије атрактивности и гравитационе моћи општинског центра. Основни правац миграционих кретања становништва Општине усмерен је ка урбаном подручју Врања (функционални центар Пчињског округа), а у нешто мањем обиму и дневне миграције на релацији сеоска насеља – општински центар (превасходно ради задовољења основних животних потреба становника).

Јавне службе. На подручју Општине постоје бројни објекти јавних служби. Образовна структура становништва Трговишта је незадовољавајућа, обзиром на мали број становника са вишом и високом стручном спремом (2,84%), као и због високог процента неписмених (11,78%). Чак 23,49% становништва је са средњом стручном спремом, а 29,83% становништва има само основно образовање. Преко 61,35% укупног броја ученика основних школа обухваћено је основном школом у Трговишту, коју тренутно похађа 308 ученика (од првог до осмог разреда). Све четири матичне осморазредне основне школе на територији Општине (у Трговишту, Радовници, Д. Стајевцу и Новом Селу) имају по сеоским насељима истурена одељења (I-IV разреда). Сеоска насеља Бабина Пољана, Владовце, Голочевац, Горновац, Горња Трница, Горњи Козји Дол, Дејанце, Думбија, Ђерекарце, Калово, Мала Река, Мездраја, Рајчевце, Сурлица, Црвени Град, Црна Река, Шапранце и Шумата Трница немају објекте основног образовања.

Здравствена заштита становништва је заступљена преко Дома здравља са следећим областима здравствене заштите: општа медицина, здравствена заштита жена, здравствена заштита деце, стоматолошка служба, лабораторијска дијагностика, рентген дијагностика, интерна медицина, хигијенско-епидемиолошка заштита, пнеумофизиолошка заштита и медицина рада, као и преко мреже од 6 амбуланти и 2 здравствене станице у насељима Ново Село, Црновце, Широка Планина, Сурлица, Лесница, Нови Глог, Радовница и Доњи Стајевац. Дом здравља као и сеоске амбуланте и здравствене станице карактерише дотрајалост, неодговарајућа опремљеност и дефицит стручних кадрова, као и недовољан број радних дана (сати).

Социјална заштита је заступљена преко Центра за социјални рад који се налази у згради општине. У Центру је запослено 6 радника оспособљених за рад на заштити малолетних и пунолетних лица.

Општина Трговиште не располаже развијеном мрежом *спортско-рекреативних објеката* и отворених спортских терена. У насељу Трговиште спортске активности се одвијају кроз рад фудбалског клуба „Пчиња“ и Фудбалског савеза општине Трговиште. Клуб има фудбалско игралиште површине око 8.900 m², са свлачионицама површине 35 m² и трибинама капацитета за око 1.000 гледалаца. За спортске приредбе у затвореном простору користи се спортска хала ОШ „Бранко Радичевић“, површине 890 m², капацитета 500 гледалаца. Остале организоване активности физичке културе углавном се одвијају у школама, у склопу редовног наставног програма. У циљу побољшања стања предвиђена је изградња спортско-рекреативног центра на новој локацији.

Од објеката *културе* заступљен је Дом културе чије је седиште у општинском центру. Објекат Дома културе има 1.480 m² бруто грађевинске површине. У склопу објекта се налази, биоскопска сала са 270 седишта, библиотека површине 310 m² која располаже са књижном фондом од 15.649 књига.

Дом културе је изграђен 1981. године, доброг је бонитета, комунално опремљен са водоводом, канализацијом, грејањем, електричним, тт инсталацијама и не постоји потреба за његовим проширењем.

1.3.3. ПРИВРЕДА

Пољопривреда. У општини Трговиште пољопривредне површине чине 56.2% општине (20792 ha). од укупног броја становника Општине, пољопривредно становништво чини 19.9%; од тог броја је 1048 активних пољопривредника, што је 82.5%, односно 30.5% укупног активног становништва Општине. Општина припада тржишном мешовитом (Mmg) типу пољопривредне производње, која је ниско радно интензивна, средње продуктивна и средње тржишна, са превагом сточарске производње.

Ратарство карактеришу изразита екстензивност, нерационално коришћење ионако сиромашног педолошког покривача и поликултурални карактер. Овакви услови привређивања, уз велику уситњеност поседа, могу само делимично задовољити потребе становништва за храном.

Ратарска производња одвија се на ораницама и баштама сконцентрисаним на уском појасу који чине долињско дно речних токова који пресецају ову област, речним терасама и малим делом на површима. Становништво пчињског краја, дели оранице у неколико категорија, од којих су најплодније под житима и кромпиром, а најнеплодније под овасом и крмним биљем. Основне ратарске културе су пшеница и кукуруз. Просечна површина по домаћинству на којима су засејане ове културе износи 1-2ha. Некада је раж била најважнија култура, како по величини простирања, тако и према приносима које је ова култура остваривала. Села у којима се највише гајила ова култура су планинског типа: Црна Река и Широка Планина. Слична ситуација је са јечмом, који се гајио на 1000ha, углавном у планинским пределима и који је служио као сточна храна. Највише се гајио у селима Сурлица, Нови Глог, Горновац и друга.

Пшеница се гаји на земљишту које карактерише појачана инсолација, на долињским странама и нижим површима. Са порастом надморске висине и падом температуре, опада заступљеност ове културе. Највише се гаји у околини Трговишта, у Шајинцу и Доњој Лесници, док се готово уопште не гаји у Новом Глогу и Црној Реци. Приноси само делимично подмирују потребе становништва. Гајењу кукуруза погодују плодна влажна земљишта у долинама река. За повећање приноса ове културе врши се наводњавање из реке Пчиње и њених притока.

Повртарство је значајна делатност у целом крају. Баште се налазе углавном у близини река и потока. На њима се гаји паприка, парадајз, лук и купус, којима погодује већа влажност земљишта. Међутим, најзначајнија повртарска култура је кромпир, којем погодује планинско земљиште слабијег квалитета. Тако, производња кромпира карактеристична је за целу општину. Поврће се производи углавном за потребе становништва, док се пољопривредни вишкови остварују само у производњи кромпира. Користи се у засађивању квалитетан репро-материјал, а становништво се све више одлучује и за пластеничку производњу. Позитиван пример у остваривању високих приноса и ангажовања у овој области су становници Новог Села.

Од *индустријског биља* раније су за трговишки крај биле значајна конопља, а мањим делом дукан. Данас су површине под овим културама знатно редуковане и извршена је њихова пренамена.

Производња *сточне хране* је веома значајна из разлога што ове културе дају неопходну основу за развој најзначајније пољопривредне гране Општине, а то је сточарство. Сточна храна се добија са природних и вештачких ливада и пашњака, који настају затрављивањем обрадивог земљишта лошијег квалитета. Приноси са ливада у долинама река су јако квалитетни, нарочито са ливада које се налазе на левој присојној долиној страни реке Пчиње. Од других култура гаји се грахорица, али са знатно нижим приносима, Уочава се висок принос са тзв. вештачких ливада, док је са природних нешто нижи. Пашњаци владају овим планинским пределом, па омогућавају редовну испашу стоке која се држи у сеоским насељима. Највише су заступљени у изразитим планинским селима, као што су: Црна Река, Сурлица и др., док су најмање заступљени у нижем југозападном делу Општине. Приноси са пашњака су прилично уједначени у посматраном периоду, па се уочавају само мање осцилације.

Воћарство и виноградарство. За развој воћарства постоје веома повољни климатски и педолошки услови, који нису искоришћени у довољној мери и на прави начин, па је ова грана прилично неразвијена и служи за потребе домаћинства. Површине на којима су засађени воћњаци су веома мале и износе свега 0.7% од укупних пољопривредних површина Општине. Воћњаци су углавном лоцирани на имању око кућа, а веома ретко се могу видети плантаже. Највише су заступљени у атарима насеља Трговиште и Козји Дол. Од појединих врста најзаступљеније су шљива, затим јабука, крушка, тешња и орах. Карактеристична је и појава боровнице у Црној Реци (природна) и Доњој Трници (култивисана).

Раније је виноградарство било значајно заступљено у нижем западном делу Општине. Грожђе које се у овом крају гајило било је са мањом количином шећера. Некада је ова област позната по производњи квалитетног вина, нарочито у селима Мездраја, Владовце и Црновце и околним селима. Меуђтим, данас је ова грана у трговишкој општини потпуно запостављена, упркос традицији, а у статистици није забележена у последњих шест година производња грожђа.

Сточарство је веома важна привредна грана. Велики проценат становништва обезбеђује себи личну егзистенцију на основу прихода остварених у овој грани. Развоју сточарства погодују планински предели, са обиљем површина које служе за испашу стоке која се овде гаји, што на пашњацима и природним ливадама, то у последње време и од сточне хране која се редовно и са пажњом гаји. Овчарству се и данас придаје највећи значај, уз приметно смањење бројности оваца и окретање ка говедарству. Углавном се гаје домаће шарено и сименталско говече. Краве се гаје за потребе становништва, од којих добијају млеко и месо за прехрану, а млеко се прерађује у сир и кајмак у домаћој радиности, који се делом продају и на локалним пијацама.

Још једна од значајних грана планинских предела је козарство. Највише се гаје у југозападним деловима Општине, где има доста храстових шума, чији плодови служе као храна овој стоци.

Свињарство никада није имало значајну улогу у селу, јер област оскудева у житу, а жира нема у већим количинама. Обично се држе товљене свиње за потребе домаћинства, 1-2 у просеку. У периоду од 2001-2006. године полако се смањује њихов број. Тако их је на почетку посматраног периода било 1665, а на крају 1237, дакле мање за 428 грла.

Живинарство је такође једна од перспективнијих грана сточарства у последњих деценију-две. Тежи се ка интензивном гајењу живине, нарочито кока носилца. Позитиван пример су фарме у Новом Селу, у којима се чувају коке носилце

конзумних јаја и врши њихов узгој, на савремен начин. Број кока носилца на овим фарма износи 10000, а за узгој 6000, док се дневно произведе око 10000 јаја.

Лов. Ловачко удружење „Пчиња“ са седиштем у Трговишту, газдује ловиштем „Пчиња“ укупне површине 36 987 ha, од чега ловне површине обухватају 30 000 ha. Удружење има 300 активних чланова. Стално гајене врсте дивљачи у ловишту су срна, дивља свиња и зец. Ловиште има у функцији следеће ловне објекте: 2 стабилне чеке, 4 чеке на дрвету, 16 хранилишта за крупну дивљач, 15 хранилишта за ситну дивљач, 9 солишта и 8 појилишта. Удружење поседује ловачки дом површине 80 m². Ловни туризам у Општини није развијен у довољној мери.

Индустрија и економске карактеристике. По свим економским критеријумима општина Трговиште се сврстава у једну од најнеразвијенијих приграничних Општина Републике Србије. Карактеристика привредног амбијента Општине је значајан пад у висини народног дохотка током периода између 1990. и 2002. године; велика зависност становништва од пољопривреде и приватни сектор који генерише већи део народног дохотка.

Национални доходак је у просеку опао у последњих 15 година, забележено је смањење од 55,4% у 2005. години у односу на 1990.годину. У Пчињском округу мањи је за 50,4%, а у Општини за 73,3% у односу на Републику Србију што указује на веома низак ниво привредне активности. Присутна је висока зависност економије Општине од пољопривредне производње. Сектор пољопривреде чини 39,28% националног дохотка Општине. Удео пољопривреде у Пчињском округу (17,1%) је нешто виши од републичког просека (16,9%).

Сектор индустрије, пре свега капацитети предузећа („Масив“ д.о.о. и Фабрика дечјих креветића у Радовници, погон „Ћилимара“ у Доњем Стајевцу, погон „Yumco“ и погон „Коштане“ у варошици Трговиште), у националном дохотку општине Трговиште учествује са (30,30 %). У структури националног дохотка Општине трговина је заступљена са 12,24%. Остали сектори учествују са мањим вредностима процената (4,58%).

Укупан број запослених у Општини је у сталном паду. У периоду 2005.-2007. године број запослених се смањио за 9,8%. Пад је нарочито забележен код женске радне снаге у 2007. у односу на 2006. годину за 28%. Око 37,79% запослених у Општини рад обавља у привреди Општине, 32,42% у јавном сектору (ванпривреда), док је у сектору самосталних делатности (СТР, СУР, занатске услуге) запослено 29,03% од укупног броја запослених. Број запослених у самосталним радњама указује на почетак развоја предузетништва у Општини. Већина регистрованих запослених лица ради у индустрији. После приватизације постојећих предузећа, промене власничке структуре, у последње три године запосленост је усмерена на приватни сектор у свим привредним делатностима.

Пораст запослености у ванпривредним делатностима (јавни сектор) представља додатно оптерећење за развој и раст економије Општине. Раст броја лица која самостално обављају делатност (најчешће у приватним радњама) и развој сектора малих и средњих предузећа није био довољно висок да апсорбује значајан број незапослених, настао престанком рада већих предузећа.

Зараде у привреди Општине су ниже од републичког нивоа за 31,1%. Ово илуструје тренутну ситуацију економије Општине, где су просечна нето примања испод егзистенцијалног минимума. Традиционално један од најчешћих облика приватне иницијативе у Општини су самосталне радње у којима су по обичају запослени чланови породице власника. Број радњи се из године у годину повећава тако да их је

регистрованих 293 у 2007. години. Највећи број радњи се бави трговином (68%), пружањем услуга (24%) док производна делатност учествује са свега (8%). То указује да је предузетничка иницијатива углавном заступљена у областима, која су мање захтевне по питању инвестиција и омогућују бржи обрт капитала. Недостатак конкурентних пословних програма и недовољно познавање могућности коришћења финансијских средстава је такође слабост овог сектора.

Туризам. Туризам у Општини је као привредна грана потпуно запостављен иако њени природни потенцијали пружају знатне могућности за развој нарочито ловног, риболовног и излетничког туризма. На руралном подручју постоје значајни потенцијали за развој сеоског туризма који је до сада био заснован на локалној иницијативи, без веће подршке Општине и недовољно организационо повезан са осталим видовима туризма. један од основних недостатака је непостојање туристичке организације Општине, као носиоца промоције туризма и координације понуде и потражње у туризму. Смештајни капацитети и број остварених ноћења на подручју Општине испод су просека за суседне општине Пчињског и Јабланичког округа.

1.3.4. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

Саобраћај. Општина Трговиште је лоцирана ван главних магистралних транзитних железничких и друмских коридора, на 48 km од Врања, административног центра Пчињског округа. Друмски саобраћај представља једини вид саобраћаја заступљен на територији Плана. Конфигурација терена условила је развој саобраћајне инфраструктуре углавном дуж речних токова.

У саобраћајном смислу подручје Плана се ослања на ДП II реда бр. 125: за Власинско језеро – Доња Љубата – Доњи Стрижевац – Трговиште – Кленике – Ристовац. Ова саобраћајница пролази средишњим делом Општине, пратећи токове река Пчиње и Трипушнице и повезујући Општину са аутопутем Ниш – Скопље на западу и са општином Босилеград на истоку.

ДП II реда бр. 125 се територијом Плана пружа у дужини од око 37,94 km, тј. деоницом 0535 од почетног чвора бр. 0513 Доња Љубата (km: 9+220) до завршног чвора бр. 0514 Доњи Стрижевац (km: 26+240), деоницом бр. 0536 од почетног чвора бр. 0514 Доњи Стрижевац (km: 26+240) до завршног чвора бр. 0515 Трговиште (km: 35+062) и деоницом 0537 од почетног чвора бр. 0515 Трговиште (km: 35+062) до завршног чвора бр. 0516 Кленике (km: 59+623). Територијом Плана се пружа од km: 13+226 до km: 51+169. Деоница пута, од чвора бр. 0514 Доњи Стрижевац до границе са општином Босилеград је непроходна.

Мрежу ДП II реда употпуњују ДП бр. 223 и бр. 238. ДП II реда бр. 223 се територијом Плана пружа деоницом 1348 од почетног чвора бр. 1330 Свети Илија (km: 177+713) до завршног чвора бр. 0514 Доњи Стајевац (km: 198+877). Територијом Плана се пружа дужином од 11,8, од чега 9,67 km чини непроходна деоница. ДП II реда бр. 238 се територијом Плана пружа деоницом 0824 од почетног чвора бр. 0515 Трговиште (km: 0+000) до завршног чвора бр. 0626 граница БЈР Македоније (km: 10+500). Деоница на територији Плана, у дужини од 10,5 km, је непроходна.

На територији општинског центра није издиференцирана траса за теретни транзитни саобраћај, те се он води ДП II реда бр. 125 кроз сам центар насеља, чиме се отежава функционисање изворно-циљног саобраћаја и угрожава безбедност свих учесника у саобраћају. Бројања саобраћаја нису вршена на државним путевима са територије Плана.

Дужина категорисане путне мреже је 424 km, са учешћем путева са савременим коловозом од свега 10,9%. Државни путеви II реда чине 14,15% (60,0 km), док су општински путеви заступљени са 85,85% (364,0 km), са скоро занемарљивим учешћем путева са савременим коловозом. Степен моторизације износи скромних 88 ПА/1.000 становника, што је мање од просека у Републици Србији.

Стање државних путева II реда није задовољавајуће по питању поштовања пуног попречног профила и заступљености савременог колосека. Општинска путна мрежа, која има улогу повезивања насеља са центром Општине и са путном мрежом вишег ранга, трасирана је на коридорима саобраћајних захтева, али је у потпуности са земљаним коловозним застором.

На територији Општине нису заступљени објекти железничке инфраструктуре. Најближе железничке станице се налазе у Ристовцу (22 km) и Врањској Бањи (30 km).

Међуградски јавни саобраћај води се трасом државног пута, на којем не постоје уређена аутобуска стајалишта. Аутобуска станица, лоцирана у насељу Трговиште, одговара својој намени.

Мрежа пратећих путних објеката није развијена. Непостојање сервиса и станица за снабдевање горивом у секундарним општинским центрима повећава губитке и трошкове саобраћајног процеса. Лоше стање вертикалне сигнализације и непостојање хоризонталне сигнализације на општинским путевима у великој мери смањују ниво услуге и безбедност одвијања саобраћаја.

Водопривреда. Снабдевање насеља водом за пиће је ослоњено на локална мања изворишта подземних вода, тако да се за водоснабдевање користе извори, копани бунари, чесме и каптаже који локалним, најчешће гравитационим мини водоводима дистрибуирају воду до потрошача. Највећи систем за водоснабдевање је изграђен у општинском центру Трговишту, који се снабдева са изворишта подземних вода, али је веома непоуздан и са великим губицима. Развијеније локалне водоводе имају насеља Барбаце, Ново Село, Думбија, Ђерекарце, Доњи Стајевац и Радовница.

Водоснабдевања општинског центра Трговишта врши се путем бушених бунара поред Козједолске реке. У експлоатацији су два стара бунара, из којих се вода захвата помоћу заједничке хоризонталне центрифугалне пумпе и два нова бунара, у којима су уграђене вертикалне потапајуће бунарске пумпе. Вода се без претходног третмана дистрибуира у водоводну мрежу, уз дезинфекцију хлорним раствором у хлоринаторској станици. И поред дуге експлоатације стари бунари имају већу издашност.

На територији општине организовани систем јавне канализације има само делимично општински центар Трговиште. Евакуација отпадних вода у сеоским насељима је посебно проблематична. Употребљене воде се изливају у примитивно изграђене упијајуће септичке јаме, блиске потоке, јаруге и земљиште, чиме се директно загађују копани бунари намењени водоснабдевању.

Иако је општина Трговиште шумовита, ипак има бујичних водотокова, и у њеном јужном делу, према граници са БЈР Македонијом, је угрожена ексцесивном ерозијом. Периодично, најчешће у пролеће и током екстеремних киша је изражен проблем бујица, делом поплава и ерозије. На територији општине Трговиште мелиорациони системи су присутни у мањем обиму иако је потреба за њиховим постојањем евидентна, на првом месту због ексцесивне ерозије и будућих регионалних система за водоснабдевање.

Електроенергетика. На територији општине Трговиште, осим делом дрвне масе и хидро потенцијала, нису присутни остали енергоресурси. Насеља општине се снабдевају енергентима који се транспортују на локална стоваришта и продајне пунктове. Електричном енергијом се снабдевају из производних и преносних система Републике Србије.

На територији предметне општине налазе се преносне и дистрибутивне мреже и објекти. Насеља на подручју општине Трговиште се електричном енергијом снабдевају из ТС "Врање 1" 110/35 kV, преко далеководне мреже напонског нивоа 110kV (који ради под напоном 35kV) и преносно-дистрибутивне напонског нивоа 10 kV.

Присутни напонски нивои су 35 kV, 10 kV и 0,4 kV. Са напонског нивоа 35 kV, помоћу две ТС 35/10 kV (ТС „Трговиште“ и ТС „Радовница“), напон се обара на 10 kV мрежу која је развијена до свих насеља. У насељима се помоћу ТС 10/0,4 kV напон доводи на потрошачку мрежу.

Снабдевање електричном енергијом обезбеђено је за сва насеља, а реконструкција нисконапонске електроенергетске мреже је започета у највећем делу општине. Капацитети постојећих ТС 10/0,4 kV условно задовољавају тренутне потребе за електричном енергијом, тако да у наредном планском периоду треба повећати инсталисану снагу. Такође јавна расвета је започета и увешће се у сва насеља.

За загревање објеката у зимском периоду се као огрев користи дрво и угаљ. У општинском центру у објектима управе и друштвених активности користе се блоковске и индивидуалне котларнице.

Телекомуникациони системи. Територија Општине је покривена поштанском, телеграфском и телефонском мрежом, као и мрежама мобилне телефоније и телевизијског и радио преноса. Различит је степен просторне и функционалне развијености поменутих мрежа, тако да је неопходна њихова модернизација, комплетирање и ширење према концентрисаним корисницима (насеља, производне зоне и саобраћајни терминали).

Поштанским саобраћајем и услугама су покривена сва насеља општине, а 3 поште се, налазе у: Трговишту, Доњем Стајевцу и Радовници. Број пошта са шалтерима задовољава потребе становништва и нема потребе за објектима овог типа услуге.

Функционисање мобилне телефоније омогућено је преко постојеће 4 базне станице. Остале телекомуникације се обављају преко постојећег комутационог система.

Комунални објекти. Смеће, односно комунали отпад се одлаже на нехигијенска сметлишта. Централна општинска депонија се налази у атару насеља Доња Трница на неусловној локацији у близини потока који се улива у реку Пчињу. Доминантно пијачно место се налази у општинском центру насељу Трговиште. Гробља постоје у свим насељима општине и то су сеоска класично-архитектонско-традиционалног типа, док је евидентан недостатак гробља за угинуле животиње.

1.3.5. ЗАШТИТА ПРОСТОРА

Заштита животне средине. Основни проблеми у погледу квалитета животне средине односе се на угроженост простора од неповољног дејства бујичних токова и процеса ексцесивне и јаке ерозије, појаве поплавних таласа (пре свега у долинама Пчињске и Козједолске реке), нерегулисано питање одвођења комуналних отпадних вода, односно локације постојеће депоније комуналног отпада.

Главни извори *загађивања ваздуха* су индивидуална ложишта домаћинстава (главни енергент је дрво током јесењих и зимских месеци) и саобраћај дуж државног пута II реда Врање-Трговиште-Босилеград. Остали загађивачи ваздуха (станице за напајање горивом, сметлишта комуналног и осталог отпада, итд.) дисперзно су размештени у простору и не утичу у већем обиму на здравље становништва. Концентрације загађујућих материја у атмосфери налазе се испод законски прописаних граничних вредности имисија (ГВИ) и немају значајнијег утицаја на квалитет животне средине.

Загађивање *површинских и подземних вода* последица је низа фактора, и то услед: упуштања непречишћених комуналних отпадних вода из насеља у природне реципијенте без одговарајућег третмана (река Пчиња); неизграђености канализационе инфраструктуре, односно непрописно изграђених септичких јама; депонија и сметлишта отпада у близини речних токова; одлагања амбалажног и другог кабастог отпада у непосредној близини речних корита, неконтролисане употребе агрохемијских средстава у пољопривредној производњи; спирања заправљених коловозних површина атмосферским падавинама, итд..

Сви водотоци на подручју Општине убрљају се у незагађене водене токове. Проблем за тачно и аргументовано оцењивање квалитета вода је непостојање мерних станица за анализе хемијског и биолошког загађења, као и непостојање сталних података о квалитету подземних вода. Квалитет воде реке Пчиње до сада није испитиван (сврстава се у I класу квалитета вода).

Квалитет *земљишта* није угрожен у значајнијој мери. С обзиром да се средства за заштиту биља (инсектициди) релативно брзо разграђују, пољопривредне површине под ратарским културама нису угрожене у већој мери од ове врсте загађивања. Значајнији извори загађивања земљишта су неуређене депоније и сметлишта комуналног отпада, односно објекти изграђени ван граница грађевинских рејона насеља, на пољопривредном земљишту високих бонитетних класа. У мањој мери, деградацији земљишта доприносе депозиција седиментних материја из ваздуха и саобраћајна фреквенција дуж државних путних праваца (услед таложења честица олова који се продукују путем издувних гасова моторних возила и заслањивања земљишта, као последица посипања соли натријум-хлорида ради одржавања путева током зимске сезоне). У свим сеоским насељима значајан извор загађивања земљишта представљају септичке јаме и упојни бунари. Земљиште у околини бројних мањих водотокова је плављено у периоду поводња, али и угрожено ерозионим процесима.

Иако нема систематског праћења нивоа и учесталости буке, као и праћења утицаја на здравље људи, евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују акустично загађење. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од друмског саобраћаја дуж државног пута II реда Врање-Трговиште-Босилеград (најчешће у зони насеља Трговиште).

Евакуација *чврстог отпада* и чишћење мањих депонија, тј. санација сметлишта не одвија се на задовољавајућем нивоу, а третман опасног отпада не врши се у складу са законском регулативом. Организовано прикупљање отпада и управљање депонијама на подручју Општине у надлежности је Јавног комуналног предузећа „Комуналац“ из Трговишта. Прикупља се кућно смеће из стамбених зграда и смеће из радних организација и друштвених установа. Одвоз на депонију се врши специјалним транспортним средствима, камионима-смећарима. Комунални и остали отпад одлаже се на централну општинску депонију у атару насеља Доња Трница, на

неусловној локацији у близини потока (током јаких падавина водени поток са брда односи отпад у реку) који се улива у реку Пчињу (600 м од реке Пчиње). Локација депоније није ограђена, нема дренажни систем и бунаре за евакуацију отпадног гаса, а није регистровано ни прекривање тела депоније земљаним материјалом. Сабијање отпада се такође не врши, услед непостојања компактора. Негативан утицај депоније на животну средину огледа се у загађивању ваздуха, контаминацији земљишта, загађивању површинских и подземних вода, а представља и могући извор заразе и ширења непријатних мириса у непосредној околини.

Садашњим системом сакупљања отпада обухваћено је око 40% становништва Општине. Прикупљање отпада врши се сваког другог дана у недељи (у просеку прикупи се 20-30 m³ отпада). Према подацима Министарства животне средине на подручју Општине регистровано је 11 дивљих депонија (од тога 4 у коритима водених токова). Осим општинског центра, организованим прикупљањем отпада највише су обухваћени атари насеља Радовница, Доњи Стајевац, Шајинце и Ново Село. Продукован отпад (комунални, медицински и индустријски) прикупља се у измешаном стању, без претходног поступка сепарације. Значајно је напоменути да не постоји предtretман медицинског и биохазардног отпада, нити засебне депоније за ову врсту отпада, те се они, неселективно одлажу на општинску депонију.

У погледу угрожености простора од дејстава *елементарних непогода и удеса* (акцидената) основне опасности прете од појаве великих вода реке Пчиње, Трипушнице и Козједолске реке, односно плављења речних токова околних пољопривредних и изграђених површина (најчешће током пролећних месеци). Остали површински токови припадају хидролошком сливу реке Пчиње (најзначајније реке су Лесничка, Коћурска и Мала река), од којих су многи бујичарског карактера и представљају примарне факторе интензивирања ерозионих процеса. Рачуна се да је око 70% Општине нападнуто процесима ерозије, и то ексцесивне (претеране), јаке и средње јачине (посебно у атарима насеља у долинама Пчиње, Трипушнице и Козједолске реке и на просторима уз државну границу са Републиком Македонијом). Према расположивим подацима, слив реке Пчиње представља најугроженији простор Републике Србије у погледу интензивности ерозионих процеса (20% слива се налази под ексцесивном ерозијом), што је великим делом и последица неконтролисане сече и крчења шума.

Заштита природних добара. Према расположивим подацима Завода за заштиту природе Србије на планском подручју се не налазе заштићена природна добра, као ни добра са посебним природним вредностима предложених за заштиту.

Међутим, у живописној клисури реке Пчиње, на око 5 км низводно од Трговишта, уз реку Пчињу, налази се група ерозионих остеоака изграђена од моласних седимената зелене серије палеогене старости. Ово је група од више импозантних ерозионих остеоака на стеновитом одсеку или литици долиנסке стране која се одликује изузетним морфогенетским и естетским обележјима. Због својих вредности ова група остеоака је уврштена у списак Инвентара објеката геонаслеђа Србије под називом „Ђавољи камен“, мада је на топографским картама за ове облике присутан и топоним „Вражји камен“.

У погледу биолошке разноврсности и флористичко-вегетацијских и фаунистичких одлика посебно се истиче долина реке Пчиње која представља рефугијално станиште у коме се јавља већи број реликтних шумских и жбунастих заједница термофилног карактера, пре свега различите шуме храстова и шуме букве. Напомиње се да се у непосредној близини планског подручја (источни део општине Бујановац, у граничном појасу са општином Трговиште) налази предео изузетних одлика „Долина Пчиње“ („Сл. гласник РС“, бр. 55/96 и 2/03) којом су део долине реке

Пчиње код манастира св. Прохор Пчињски, и делови планина Козјак и Рујан, установљени за заштићено природно добро прве категорије, на површини 2485 ha. Уредбом је на овом заштићеном подручју у целости утврђен режим заштите II степена.

Заштита непокретних културних добара. Према подацима Републичког завода за заштиту споменика културе, на планском подручју утврђено је 1 непокретно културно добро у категорији споменика културе, и то: црква Св. Богородице на локалитету «Вражји камен» (Одлука, «Сл. Гласник СРС», бр. 28/83). Осим сеоских црква, објекти народног градитељска и остала евидентирана непокретна културна добра недовољно су истражена, валоризована и презентирана, иако представљају значајне туристичке потенцијале. Очуваност и уређеност сеоског етно-наслеђа није на задовољавајућем нивоу, пре свега услед константног напуштања локалног становништва, чиме су вредни примерци сеоске архитектуре изложени пропадању и рушењу. Међутим, у многим сеоским насељима могу се регистровати још увек очувани специфични амбијенти, рурална архитектура и објекти од аутохтоног материјала – стамбене зграде, привредни објекти, воденице поточаре и др.

1.3.6. SWOT АНАЛИЗА

Основни потенцијали, односно снаге и могућности просторног развоја су:

У погледу коришћења природних ресурса:

- разноврсност специфичних геоморфолошких облика;
- богатство квалитетним пољопривредним земљиштем у долини Пчиње;
- квалитетан шумски фонд;
- погодни климатски услови за развој планинског туризма у зимским месецима; и
- богатство минералним сировинама.

По питању становништва, мреже насеља и јавних служби:

- веће учешће младог становништва у односу на просек Републике;
- високо учешће радно способног становништва;
- стамбени фонд који је неискоришћен услед смањења броја становника, нарочито у мањим сеоским насељима, а који може представљати одговарајући потенцијал за развој различитих врста делатности;
- иницирани процеси функционалне трансформације рубног појаса општинског центра;
- полифункционална структура популационо највећих насеља на подручју Општине;
- близина Врања као основног пола развоја и функционалног центра Пчињског округа;
- задовољавајућа мрежа објеката јавних служби обавезних садржаја (основно образовање и примарна здравствена заштита);
- савремени Дом здравља у Трговишту;
- социјална заштита базирана на програму „Помоћ и нега у кући“ као примарни вид услуге за сеоска насеља;
- могућност реновирања и изградње других неопходних објеката јавних служби (дом за старе и др.);
- могућност развоја традиционалних манифестација културних активности са садржајима који чувају и афирмишу локалне етно-културне вредности; и
- спортска инфраструктура општинског центра и села са могућношћу развоја на том пољу.

У области привреде:

- алувион реке Пчиње представља погодно тло за пољопривредну производњу (ратарство, повртарство, виноградарство, сточарство);

- значајно учешће мешовитих домаћинстава која су, по правилу, отворенија и спремнија за иновације у пољопривреди и другим делатностима;
- могућност формирања брэнда „Пчињски“;
- могућност изградњи фарми, расадника, плантажа;
- повезивање пољопривреде и компаративних делатности: туризам, занатско-услугне активности;
- могућност формирања циклуса од узгоја до прераде производа;
- потенцијал радне снаге;
- изграђени привредни објекти;
- стварање услова за улагање капитала инвеститора и донатора;
- могућност формирања профитабилних радно-привредних зона;
- близина манастира Прохор Пчињски као културног објекта највишег државног ранга;
- извориште Беле Воде на Големом Врху као потенцијални центар зимског туризма;

У области саобраћаја и инфраструктурних система:

- постојећа транспортна мрежа и инфраструктурни ресурси;
- близина међународног инфраструктурног коридора 10;
- природни предуслови за организовање немоторних видова саобраћаја;
- могућност остваривања квалитетних веза са БЈР Македонијом;
- изградња граничног прелаза са БЈР Македонијом као основни потенцијал развоја прекограничне сарадње;
- могућност формирања организованог система водоснабдевања и реализације водоакумулације „Прохор“;
- могућност организованог одвођења отпадних вода из 12 насеља у приобаљу реке Пчиње, са изградњом мањих стандардних пакета постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ);
- развијена и модернизована електроенергетска мрежа;
- могућност изградње већег броја минихидроелектрана на речним токовима;
- покривеност Општине телекомуникационим мрежама;
- могућност управљања отпадом на регионалном нивоу;

У погледу заштите животне средине, природних добара и непокретних културних добара:

- очуван квалитет ваздуха;
- одсуство значајних индустријских капацитета и емитера загађујућих материја у атмосферу;
- низак ниво комуналне буке;
- задовољавајући ниво санитарне заштите главних водоизворишта градског подручја;
- природно очувани предели представљају посебан потенцијал за развој разноврсних видова туризма и рекреације, нпр. излетнички, сеоски, спортско-риболовни, итд.;
- велики проценат површина под шумским комплексима;
- пејзажно-естетски идентитет предеоних целина (долина реке Пчиње, геолошки и геоморфолошки раритети, брдско-планински предео, итд.);
- релативно добра саобраћајна повезаност предеоних целина са насељеним местима;
- задовољавајућа очуваност квалитативних карактеристика природних целина; и
- очуваност биодиверзитета и објеката гео-наслеђа.

Основна ограничења, односно претње и слабости будућег просторног развоја су:

У погледу коришћења природних ресурса:

- велики проценат површина угрожених дејством ексцесивне и јаке ерозије;
- бесправна сеча шумских стабала;

- трусност подручја; и
- могућност плављења плодног пољопривредног земљишта.

По питању становништва, мреже насеља и јавних служби:

- негативан природни прираштај;
- неповољна образовна структура;
- демографско гашење појединих насеља;
- неповољне демографске тенденције у већини сеоских насеља (велики број радника – дневних миграната, велики проценат старијег становништва преко 60 година, депопулација сеоских насеља, итд.);
- неадекватна опремљеност насеља комуналном инфраструктуром (недостатак организованог водоснабдевања у већини насеља), лоше стање мреже путева, недостатак канализације у свим сеоским насељима, итд.;
- недовољна диверзификованост привредне структуре сеоских насеља проузрокује стагнацију функцијске трансформације насеља;
- висока стопа незапослености становништва и заостајање приватне иницијативе, нарочито у насељима са изразито неповољним демографским тенденцијама;
- недовољна опремљеност школских простора;
- низак ниво комуналне опремљености у сеоским насељима;
- недовољна развијеност јавних служби из области културе; и
- недостатак апотека и специјалистичких служби у здравственим станицама и амбулантама.

У области привреде:

- непланска конверзија пољопривредног у грађевинско земљиште;
- неповољна образовна структура пољопривредних становника;
- непостојање самоорганизовања пољопривредних произвођача у задруге и/или професионалне асоцијације;
- непостојање конкретних пољопривредних програма који би могли привући капитал;
- недостатак финансијских средстава;
- неискоришћеност постојећих привредних капацитета;
- недовољна заинтересованост инвеститора за улагање у привредни сектор;
- недостатак комерцијалних ловишта;
- недовољна опремљеност смештајним и услужним капацитетима;
- запуштеност и смањен капацитет постојећих угоститељских објеката; и
- недовољна маркетиншка и промотивна кампања на тржишту.

У области саобраћаја и инфраструктурних система:

- саобраћајни положај ван магистралних транзитних коридора;
- лоше стање постојеће путне инфраструктуре;
- неразвијени јавни превоз између сеоских насеља;
- неразвијен систем бициклистичких и пешачких стаза;
- недовољно финансирање развоја саобраћајног система;
- недовољно ефикасна сарадња републичких и општинских институција по питању улагања у саобраћајну инфраструктуру;
- дотрајалост дистрибутивне водоводне мреже у општинском центру;
- непостојање ППОВ;
- велики број нехигијенских септичких јама у сеоским насељима;
- могућност појаве бујичних поплава и негативних процеса услед дејства експесивне ерозије;
- расположиви капацитет аутоматских телефонских централа не задовољава потребе у појединим сеоским насељима;
- нехигијенска сметлишта у сеоским насељима; и
- еколошки неусловна локација општинске депоније комуналног отпада.

У погледу заштите животне средине, природних добара и непокретних културних добара:

- инфраструктурна неопремљеност већине сеоских насеља (посебно у домену канализационих система);
- упуштање непречишћених комуналних отпадних вода у природне реципијенте без претходног третмана пречишћавања;
- недостатак постројења за пречишћавање отпадних вода;
- нехигијенска сметлишта у сеоским насељима и на обалама речних токова;
- велики број бујичних токова који угрожавају пољопривредне површине и изграђено земљиште у атарима сеоских насеља;
- иницирани процеси ерозије земљишта на обешумљеним теренима;
- угроженост од елементарних непогода током зимског периода године;
- недовољна туристичка промоција културних добара;
- неадекватно одржавање и физичка деградација споменика културе;
- недовољна медијска промоција;
- недовољна доступност споменичког наслеђа услед неквалитетне путне мреже; и
- губитак основних функција непокретних културних добара.

2. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

2.1. ВИЗИЈА И ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Визија просторног развоја планског подручја представљена је у складу са основним циљем организованог активирања свих просторних потенцијала у складу са економским могућностима и уз примену строгих принципа заштите животне средине. Визија се заснива на:

1. Темељно осмишљеном систему изградње нових објеката;
2. Планској заштити и уређењу природних и културних добара и вредности;
3. Развоју оних привредних грана које, уз помоћ савремене технологије и посебних мера заштите, треба да омогуће интензивнији привредни раст и развој, уз строгу контролу и примену мера заштите животне и природне средине и амбијента;
4. Уређењу насеља и центара и њиховом повезивању са окружењем;
5. Обнови села која подразумева већи технолошки квалитет и организованост пољопривредне производње, али и диверсификацију активности (рекреација, мала привреда и сл.); и
6. Организовању и повезивању локалне самоуправе са општинама у окружењу ради лакшег остваривања регионалне сарадње.

Основни принципи просторног развоја се сагледавају кроз:

1. Коначну легализацију бесправно изграђених објеката под условом да нису на јавном земљишту, коридорима инфраструктуре и у проглашеним или планираним зонама заштите; и
2. Изградњу објеката компатибилних основним категоријама земљишта грађевинском, пољопривредном, водном и шумском земљишту, као и планираној намени простора уз максимално коришћење природних материјала и примену енергетске ефикасности, и то на:
 - грађевинском земљишту се, поред стамбених објеката, дозвољава и изградња комерцијалних, привредних, јавних, инфраструктурних, образовних, здравствених итд., без обзира на ранг насеља у мрежи;
 - пољопривредном земљишту се, поред стамбених објеката пољопривредних домаћинства мањих од 200м², дозвољава и изградња сушара, магацина садног материјала, објеката за спремиште, као и прераду пољопривредних производа, стаја, штала, објеката за узгој пернатих животиња, крзнаша, виноградарских објеката и тсл.;
 - шумском земљишту се дозвољава изградња ловачког дома, објеката за спорт и рекреацију у природи, свих врста објеката за узгој и прикупљање шумских плодова, објеката за заштиту шуме, прераду дрвета и др.; и
 - водном земљишту се дозвољава изградња објеката за производњу и прераду воде, објеката у риболовне сврхе, мХЕ, мини акумулација, рибњака, као и евентуалних објеката на води и др..

2.2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

Општи циљ Просторног плана је дефинисање планског основа за организацију, уређење, коришћење и заштиту простора општине Трговиште, који треба да допринесе плански организованом активирању просторних потенцијала Општине уз уважавање економских могућности и сагласно принципима очувања животне средине.

Према основним карактеристикама простора општине Трговиште, као и на основу обавеза и смерница из планских докумената вишег реда, општи циљ Просторног плана је разрађен кроз неколико **специфичних посебних циљева**, и то:

- обезбеђење услова за равномерни просторни развој Општине, првенствено кроз оптимално активирање свих потенцијала и планско стимулисање недовољно развијених делова;
- ублажавање депопулације руралног подручја, уз заустављање интензивних дневних миграција локалног становништва ка центрима у ближем и даљем окружењу;
- стварање услова за формирање профитабилних привредно-радних зона, опремљених неопходном комуналном инфраструктуром ради подстицања унапређења локалне економије уз поштовање основних еколошких принципа;
- дефинисање планског оквира за усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта;
- обезбеђење услова за уравнотежен развој на интрарегионалном нивоу и иницирање програма трансграничне сарадње са суседним подручјима у Републици Македонији;
- подстицање даљег развоја пољопривредне производње и побољшање социоекономских услова живљења становништва у руралним подручјима;
- заштита и одрживо коришћење природних и културно-историјских вредности уз развој планинског, излетничког, рекреативног, транзитног и сеоског туризма;
- дефинисање планских решења тако да се Просторни план примењује директно, тј. дефинисање правила изградње и уређења простора за подручја за која није предвиђена израда урбанистичких планова;
- спровођење стратешке процене утицаја планских решења на животну средину (израда и усвајање Извештаја о стратешкој процени утицаја), уз дефинисање и примену мера заштите животне средине и повећање њеног квалитета.

2.3. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПО ПОСЕБНИМ ОБЛАСТИМА

У погледу заштите и коришћења **природних ресурса**, циљеви су:

- коришћење пољопривредног земљишта у смислу интензивне пољопривредне производње уз ограничену и контролисану примену агрохемијских средстава;
- очување и заштита пољопривредног земљишта високих бонитетних класа од загађивања, поплава и ерозије, а посебно од претварања у друге намене, тј. непродуктивно земљиште;
- очување и заштита ресурса питке воде, посебно у зони водоизворишта;
- заштита земљишта од негативног дејства експесивне ерозије;
- очување биоразноврсности шумских екосистема; и
- регулисање нивоа површинских вода изградњом недостајуће водопривредне инфраструктуре.

У развоју **мреже насеља и јавних служби**, циљеви су:

- даље јачање полифункционалних карактеристика општинског центра Трговишта, пре свега у погледу развоја услужних функција;
- организација и конципирање мреже насеља према моделу „концентрисане дисперзије развоја“, односно развијању општинског центра као пола развоја

- паралелно са унапређењем и развојем осталих насеља, пре свега популационо већих центара (Радовница, Доњи Стајевац, Ново Село);
- унапређење објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре у сеоским насељима у којима демографске тенденције то оправдавају;
 - јачање привредне и друге сарадње са суседним центрима непосредног окружења, превасходно са Врањем и Босилеградом у Републици Србији, односно Кривом Паланком у Републици Македонији;
 - даљи развој јавних служби Трговишта, као општинског центра;
 - снажнији развој објеката јавних служби у центрима заједница насеља;
 - подизање нивоа квалитета објеката јавних служби у свим насељима, адаптацијом и реконструкцијом постојећих објеката или изградњом нових;
 - обезбеђивање ефикасније доступности корисника објектима јавних служби, организовањем нових, прилагођених форми услуга (формирање мобилних служби), и/или побољшањем саобраћајница и боље организованог превоза;
 - успостављање равнотеже у пружању услуга становништву општинског средишта и руралних насеља, нарочито кад су у питању обавезне установе јавних служби (основне школе и примарна здравствена заштита); и
 - побољшан квалитет наставе и понуда адекватног и модерног знања и вештина у складу са савременим средњошколским образовањем.

У развоју **привредних делатности** (пољопривреда, индустрија, привредне зоне, туризам) циљеви су:

- стварање задовољавајућег квалитета живљења породичних пољопривредних газдинстава као носиоца развоја руралног простора и свих његових вредности;
- усклађивање развоја пољопривреде и руралног подручја са регионалним развојем и међународним окружењем;
- изградња препознатљиве слике пољопривреде општине Трговиште као дела регионалне специјализације пољопривреде Пчињског округа;
- подстицање одрживе и еколошке пољопривреде; али и очување животне средине од утицаја негативних ефеката пољопривредне производње (ђубрива, пестицида, животињског отпада и др.);
- подршка изградњи објеката малих и средњих производних, прерађивачких и услужних предузећа (кланице, млекаре, сушаре, ветеринарске амбуланте, пољопривредне апотеке, мала предузећа и сл.);
- подстицање бржег руралног развоја увођењем допунских делатности (руралног туризма, кућне радиности, трговине и сл.);
- отварање нових радних места;
- стварање просторних услова за обликовање савремене структуре привреде;
- привлачење домаћих и страних инвестиција и средстава финансирања;
- повећање конкурентности локалне привреде и прилагођавање потребама домаћег и међународног тржишта;
- организовање интегрисане понуде туристичких дестинација са комплементарним активностима; и
- унапређење услова за рекреацију становништа, комплетирањем неопходне туристичке инфраструктуре (уређење излетишта, скијалишта, ловишта, итд.).

У развоју **саобраћаја и инфраструктурних система** циљеви су:

- реконструкција, рехабилитација, опремање и ефикасно функционисање мреже државних путева, пре свих ДП II реда бр. 125 и ДП II реда бр. 238, у складу са принципима одрживог развоја;

- остваривање директне везе са БЈР Македонијом изградњом граничног прелаза на постојећем ДП II реда бр. 238 Трговиште (насеље Калово) – Крива Паланка у БЈР Македонији;
- повећање међусобне повезаности центара у мрежи насеља и повећање доступности зонама привредног развоја и туризма, реконструкцијом и рехабилитацијом постојећих и етапном реализацијом планираних општинских путева;
- одржавање путне инфраструктуре и њене проходности током целе године;
- успостављање јавног превоза у циљу задовољавања потреба превоза локалног становништва;
- стандардизација и модернизација техничких елемената, сигнализације и режима саобраћаја, као и ефикасно и рационално коришћење превозних капацитета и подизање нивоа услуге и повећање безбедности у саобраћају;
- изградња инфраструктуре за немоторна кретања у функцији развоја туризма са циљем смањења штетних утицаја саобраћаја на живот и рад људи и на животну средину;
- стриктно поштовање режима заштите изворишта подземних и површинских вода у свим извориштима постојећег комуналног и сеоских водовода;
- очување локалних изворишта, чак и оних мањег капацитета, и након повезивања појединих насеља са вишим системима (Регионални и општински водоводни систем), ради обезбеђивања виталних функција система у кризним хаваријским ситуацијама;
- постепено повезивање свих парцијалних водовода насеља у јединствен интеркомунални (општински) систем, којим ће се остварити висока поузданост функционисања и прописан, стално контролисан квалитет воде;
- смањивање специфичне потрошње воде у домаћинствима, политиком реалних цена воде, мерењем утрошка воде и мерама планске рационализације потрошње и смањивања употребе воде за пиће за заливање и наводњавање вртова, башти и пољопривредних култура;
- развој канализације као дистрибуираних система, тако да са гледишта транспорта отпадних вода и препумпавања представљају заокружене, економски оправдане целине, које се могу заокружити изградњом одговарајућих ППОВ општег типа;
- спровођење активних мера заштите од бујичних токова и дејства ерозионих процеса;
- смањење енергетских потреба код свих потрошача енергије, путем доношења и обавезне примене стандарда енергетске ефикасности, економских инструмената и организационих мера;
- одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојеће електропреносне, дистрибутивне и даљи развој тих система и мрежа;
- развијање и ширење мреже оптичких каблова; и
- изградња нових базних станица.

У погледу заштите животне средине, заштите и коришћења природних добара и непокретних културних добара, циљеви су:

- заштита водних ресурса, а посебно најзначајних изворишта водоснабдевања Општине и побољшања квалитета површинских водотокова у складу са захтеваном класом;
- заштита и очување квалитета ваздуха, дуж главних саобраћајница, и у околини мањих радних зона и пољопривредних објеката (сточне фарме);
- заштита пољопривредног земљишта од неконтролисане примене агрохемијских средстава и средстава за заштиту биља у пољопривреди;

- управљање отпадом на еколошким основама, а у складу са циљевима који су дефинисани Националном стратегијом управљања отпадом (санација и рекултивација постојећих сметлишта);
- очување, презентирање и одрживо коришћење природних вредности за које се утврди да због својих хидролошких, геолошких, геоморфолошких и других вредности представљају аутентичне примерке гео-наслеђа;
- заштита природних предела, амбијената и пејзажа око културно-историјских споменика, односно очување природних предела посебне вредности и значаја, угрожених и ретких биљних и животињских врста, као и одржавање биодиверзитета и равнотеже очуваних и унапређење нарушених екосистема;
- уређење и одржавање јавних зелених површина;
- валоризација изворских вода у складу са њиховим својствима и капацитетима;
- заштита земљишта од водне ерозије и заштита вода од неповољних хидролошких режима, узимајући у обзир и тенденције присутног глобалног отопљавања;
- идентификација станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму НАТУРА 2000;
- формирање јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју Општине ради евидентирања и целовите валоризације;
- побољшање саобраћајне доступности и медијске презентације;
- стављање под заштиту евидентираних културних добара (добара у режиму претходне заштите);
- спровођење стриктне заштите непокретних културних добара од свих облика неконтролисане изградње која би могла да угрози сам локалитет и непосредну околину; и
- утврђивање граница заштићене околине и зоне заштите око категорисаних културних добара, како би се поред одређених забрана, омогућио развој комплементарних активности (туризам, пољопривреда) и уређења простора у функцији презентације споменичког наслеђа.

2.4. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Циљ будуће организације и уређења простора општине Трговиште јесте коришћење постојећих природних потенцијала у складу са створеним вредностима и дугорочним потребама економског и социјалног развоја. Остварење наведеног циља може да се постигне:

- 1) *равномерним размештајем* становништва, привредних и других активности, што захтева подстицање развоја нових мањих и средњих прерађивачких капацитета, засновано на локалној сировинској бази. За све будуће садржаје су обавезни пројекти чистих технологија (у области прерађивачке индустрије, туризма, пољопривреде, занатства и др.);
- 2) *ублажавањем депопулације* и побољшањем старосне структуре становништва. Ублажавање процеса депопулације, којим је захваћено читаво подручје Просторног плана у основи се решава економском, социјалном и другим политикама. За реализацију овог циља имају значаја решења којима се утиче на бржи привредни и развој села и заједнице села, јачање економске позиције пољопривреде и пољопривредних произвођача, развој инфраструктурног и подизање комуналног и стандарда објеката јавних служби; и
- 3) *прилагођавањем привредног развоја тржишним* условима производње, увођењем иновација, повећањем ефикасности, подршком приватном предузетништву, интеграцији и „подешавању“ производних програма захтевима ближих и даљих тржишта.

Стратешко опредељење је постизање већег степена *функционалне интегрисаности* подручја Просторног плана. Битним се сматра обезбеђење услова за знатно већу *инфраструктурну и економску интеграцију* у односу на окружење, у првом реду са суседним функционалним подручјима, као и планирани развој привредно-радних зона и потенцијалних туристичких локалитета. Постизање већег степена интегрисаности простора подразумева *смањење унутрашњих општинских разлика*, нарочито сеоског подручја са израженим дисфункцијама социјалног и економског развоја. Упоришта равномернијег развоја су: (а) активирање реалних потенцијала уз максимално могућу неутрализацију постојећих ограничења; (б) коришћење подстицајних мера од стране државних и других фондова за развој локалних заједница; и (в) изградња локалне и регионалне инфраструктуре, као и профитабилних привредно-радних зона.

Најважнија грана развоја подручја Просторног плана биће и даље пољопривреда, која расположивошћу пољопривредног фонда, квалитетом земљишта и традиционалном везаношћу становништва за ову привредну област представља један од најзначајнијих ресурса за развој. Интензивирање развоја пољопривреде, посебно ратарства и сточарства, омогућиће бржи развој и изградњу разноврснијих прерађивачких капацитета. Самим тим, у одређеној мери и на јасно дефинисаним локацијама пољопривредно земљиште ће променити намену у грађевинско првенствено као појединачне локације за изградњу капацитета за финалну прераду пољопривредних производа или њихов смештај (хладњаче, сушаре, магацини), али и за изградњу нових или проширење постојећих према потреби.

Компаративне предности овог подручја за интензивирање развоја *туризма* и пратећих делатности заснивају се на постојећим природним потенцијалима и развоју нове специфичне и препознатљиве туристичке понуде, чиме ће се омогућити активирање нових туристичких подручја. Битни фактори потпуније валоризације потенцијала у туризму су:

- близина Врања и државне границе са БЈР Македонијом;
- долина реке Пчиње, као и њене обале, које представљају један од најупечатљивијих и притом неискоришћених природних потенцијала;
- комплекси под шумом, као богато ловно подручје; и
- пејзаж постојећих и притом потпуно неискоришћених, јединствених геоморфолошких облика, као и брдско-планински део идеалан за спортско-рекреативне активности (планинарење, бициклизам, скијање, санкање итд.).

Заостајање *терцијарног сектора* делатности неопходно је да се знатно интензивира у складу са функцијама појединих центара у мрежи насеља и приоритетима будућег развоја. Полазећи од постојећег модела ниске концентрације и диверзификације становништва и делатности, уситњености насеља и доминације регионалног центра Врања, развој система насеља и објеката јавних служби има за циљ квалитативне промене привредне и социо-економске структуре.

Подстицање привредног развоја са развојем заједничког и индивидуалног стандарда (отварањем мањих прерађивачких погона, рехабилитацијом и изградњом општинске мреже путева, пореским олакшицама и др.) потребно је да се оствари подједнако и упоредо и у центрима заједнице насеља и у општинском центру.

Развој новог облика просторно-функционалне организације подручја по *заједницама села* оствариваће се децентрализацијом појединих делатности, јавних служби и активности из општинског центра у већа сеоска насеља, ради ефикаснијег координирања активности локалних заједница.

Побољшање квалитета живота и убрзанији развој привредних функција и јавних служби оствариваће се приоритетно у насељима, као што су Ново село, Доњи Стајевац и Радовница. Одговарајућим политикама отварања радних места, инвестиционим и другим, постепено ће се активирати популациони раст поменутих насеља што ће допринети равномернијем развоју целе Општине. С друге стране, даљи развој центра Општине засниваће се на обезбеђењу вишег квалитета функција општинског значаја, а посебно услужних делатности, образовања, здравства, културе, информатике и сличних делатности.

У инвестиционим одлукама стриктно ће се поштовати локациони, техно-економски и критеријуми заштите животне средине. Програми јавних служби и валоризација постојеће мреже биће усклађени са привредним развојем и финансијским могућностима, као и са основним циљевима развоја појединих подручја што подразумева одговарајућу подршку у другим секторима (у првом реду комуналне и саобраћајне инфраструктуре).

Развој сеоских насеља и подручја, као вишефункционалних производних, социјалних и културних простора и јачање економске снаге сеоских домаћинстава представља најзначајније питање будућег равномерног развоја што захтева квалитативне и квантитативне промене на сеоском подручју, засноване на следећим основним поставкама:

- 1) *укрупњавање поседа и удруживање* ради конкурентнијег наступа на тржишту;
- 2) *подизање саобраћајне доступности, нивоа комуналне опремљености реконструкција објеката јавних служби* као допринос амбијенталној уређености села;
- 3) технолошко унапређење постојећих и изградња нових производних и прерађивачких капацитета, повезаних одговарајућим технолошким системима у или ван планског подручја;
- 4) *брига о пласману остварене производње*, у смислу активне сарадње локалне самоуправе у оквиру ширег региона, али и активна промоција и маркетинг; и
- 5) *диверзификација пољопривредне производње према физичко-географским условима зона* (долински делови предиспонирани су за ратарство и сточарство, а брдски за воћарство и сточарство), имајући у виду нове тенденције према развоју генетски модификованих пољопривредних култура и органској пољопривреди, тиме што ће предност за производњу органске хране (која је знатно скупља и траженија на тржишту) имати брдски делови.

Једно од основних упоришта Просторног плана односи се на, *рационално коришћење и заштиту природних ресурса и реткости*, стратешки значајних за развој и квалитет живљења. Укупан биланс водних ресурса, као и њихов просторни размештај захтева изузетно пажљиво коришћење и у потпуности обезбеђен систем заштите од загађења и непланског коришћења. Међу приоритетним опредељењима Плана је регулисано одвођење отпадних вода, заштита пољопривредног земљишта, као и очување квалитета и природне плодности земљишта. Исти значај придаје се обнављању и побољшању квалитета шума.

Планом су успостављене основе за ефикаснију контролу коришћења и уређења грађевинског земљишта и утврђене норме и препоруке за изградњу и комунално опремање насеља. Ради благовременог резервисања простора за рационалну изградњу и коришћење објеката/подручја од јавног интереса, утврђују се режими коришћења и заштите простора коридора планираних инфраструктурних система, подручја експлоатације минералних ресурса и сировина, као и простора заштићених природних и непокретних културних добара.

За *остваривање* планских решења, *неопходно је предузимање активности* на и ван планског подручја, приоритетно у правцу:

- 1) унапређења информатичке основе, као предуслова за праћење, контролу и оцењивање спровођења планских решења; и
- 2) координације и успостављања одговарајуће сарадње између републичког и локалног нивоа у спровођењу планских одлука.

Посебан, до сада неискоришћен потенцијал, је **припадност општине Трговиште еврорегиону „ЕвроБалкан“** за који је предвиђена подршка за развојне пројекте код различитих европских фондова. Предност у функционисању Еврорегиона представља и позиција која им омогућава финансирање из предприступних фондова, пре свега инфраструктурних пројеката.

Међугранична сарадња се види као главни начин за земље Југоисточне Европе да развију међусобне односе. Како томе до сада није поклоњена скоро никаква пажња, то је многе пограничне општине, па и Трговиште, довело до ивице демографског и економског опстанка. На подручју еврорегиона „ЕвроБалкан“, ради интеграције у заједнички привредни и животни простор, неопходно је покренути следеће иницијативе:

- увођење међународних стандарда и квалитетне производње у складу са стандардима ЕУ;
- дефинисање споразума између Бугарске, БЈР Македоније и Републике Србије о стабилном трговинском систему и снижавању такси, посебно када се ради о пољопривредним производима;
- изградња нових или реконструкција постојећих путева, у првом реду Ниш-Софија, па затим Софија-Скопље;
- омогућавање једноставнијег инвестирања страним компанијама;
- формирање експертских група које би презентовале страним инвеститорима потенцијале региона;
- успостављање сарадње између финансијских организација са циљем укључивања у европски регионални фонд за развој и помоћ; и
- израда каталога фирми, као оријентир за инвестирање у развој.

Државна граница између Републике Бугарске, БЈР Македоније и Републике Србије је баријера за економске активности и до сада није омогућавала шири утицај центара развоја (Ниш, Скопље, Софија) изван државног простора. То је био један од главних разлога за недовољан развој подручја, што је узроковало регионалне разлике и низак национални доходак.

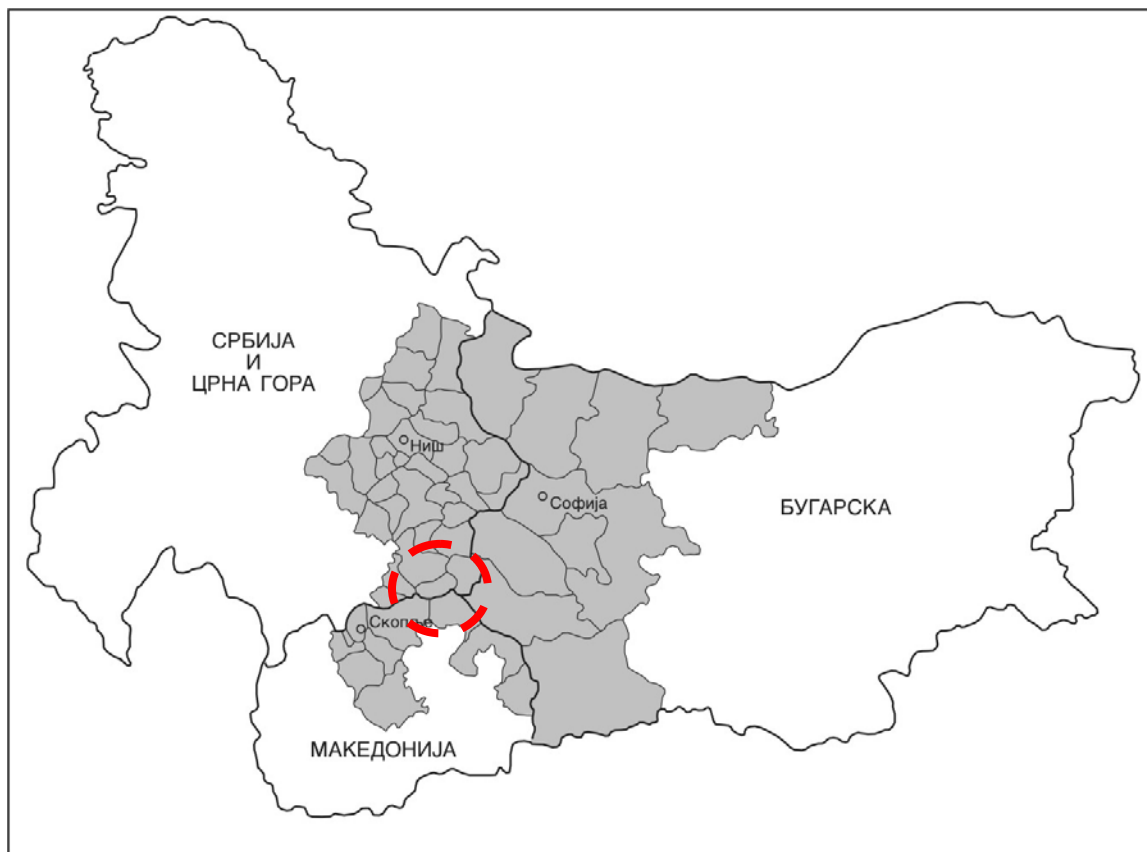

Схема бр.1 : Еврорегион EuroBalkans - Ниш-Софија-Скопље

Како успешна имплементација Програма прекограничне сарадње (Trans-frontier Cooperation – TFC) зависи од разумевања и ауторитета земаља југоисточне Европе, то се од градова и земаља овог региона очекује налажење могућности за напредак у том смеру. Опште предности које Програм за прекограничну сарадњу пружа овом региону односе се на:

- проналажење формуле за јачање економских и трговинских односа и процеса трансформације;
- подстицање развоја и кооперације мрежа са обе стране граница, као и веза између њих и шире са ЕУ;
- обезбеђивање лакшег приступа ширем тржишту;
- смањивање транспортних трошкова и такси, као и бенефицијама у међуграничном промету; и
- укључивању националних мањина и помагање да се интегришу у националну економију.

Предности које пружа Програм прекограничне сарадње односе се на превазилажење проблема изолације пограничних подручја и разлика у стандарду, помоћ у балансирању развоја, развијање окружења, омогућавање развоја на различитом етничком, културном и језичком плану, да сличну економију и укус купаца прилагоде у локалној трговини, сличан менталитет људи искористе у бизнис комуникацијама и сл..

Развој планског подручја у 8 тачака

Општина Трговиште ће свој развој усмерити на неколико циљних капиталних области и то:

1. **Саобраћајно-географски положај**, чије ће потенцијалне вредности претворити у реалне "адуте" побољшања квалитета живота и економског напретка (близина Врања с једне стране и БЈР Македоније и Републике Бугарске с друге), где реконструкција саобраћајнице и изградња граничног прелаза ка БЈР Македонији представља приоритет чијом реализацијом ће бити олакшани видови будуће регионалне и прекограничне сарадње.
2. **Плодно земљиште**, којим ће одговорно газдовати и заштитити га од деградације природног и антропогеног порекла, како би остало вредан ресурс и будућим генерацијама.
3. **Воде**, које у сливу реке Пчиње омогућавају вишенаменско коришћење у смислу туризма, спорта и рекреације, као и привредно-енергетске активности кроз изградњу мини хидроелектрана уз примену обавезних мера заштите;
4. **Пољопривреду**, традиционално добро развијену привредну грану захваљујући не само природним потенцијалима (плодно земљиште, повољна клима, богатство воде), него и активном становништву које је способно да спроведе њену неопходну трансформацију у модерну производњу са циљем снабдевања тржишта ширег окружења;
5. **Привредне потенцијале**, које је ће развијати у постојећим и новим привредно-радним зонама за чије ширење или формирање има потенцијала;
6. **Туристичке могућности**, у сливу реке Пчиње и кроз систем природних локалитета међу којима се истичу јединствени геоморфолошки облици, као и подршке развоју бициклизма, планинарења и организације спортских манифестација у природи. Иако није на територији општине, близина манастира Прохор Пчињски представља такође изузетан потенцијал;
7. **Мрежу социјалних, образовних, културних, спортских и других институција и организација**, које ће реконструисати и допунити изградњом нових како би, осим што негују специфичности Општине и околине, подигле ниво досадашњих услуга становништву; и
8. **Животну средину**, чије ће завидно стање, и у наредном периоду, задржати на данашњем нивоу.

3. КОНЦЕПЦИЈА, ПРОПОЗИЦИЈЕ И ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПО ОБЛАСТИМА

3.1. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И РАЗВОЈА ПРИРОДЕ И ПРИРОДНИХ СИСТЕМА

Пољопривредно земљиште

У циљу рационалног коришћења и заштите пољопривредног земљишта неопходно је изградити Основе заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта за територију Општине Трговиште, а у складу са важећом законском регулативом (Закон о пољопривредном земљишту и ППР Србије), а које доноси Скупштина Општине.

Основно планско решење је заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта као природног ресурса и потенцијала за развој пољопривреде, и то првенствено у долинама река Пчиње, Трипошнице, Козједолске и Лесничке реке. Апсолутни приоритет имају мере и радови заштите пољопривредног земљишта на теренима угроженим процесима експанзивне и јаке ерозије, као и перманентна контрола спровођења тих мера од стране надлежних служби.

Остала планска решења која се односе на пољопривредно земљиште су:

- заштита традиционалних аграрних садржаја руралних предела од посебне природне, културно-историјске и научне вредности, очување природних или полуприродних енклава у атарима са интензивном пољопривредном производњом, односно високим уделом ораница и воћњака у површини укупне територије;
- успостављање контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, уз истовремено промовисање метода њихове интегралне примене у процесима техничко-технолошког унапређивања пољопривредне производње;
- заштита пољопривредног земљишта од I до IV катастарске класе, које се може предвидети за друге намене само у изузетним случајевима (грађевинско подручје, значајни објекти инфраструктуре од ширег значаја);
- земљишта VII и VIII катастарске класе може се у одређеном проценту пренаменити у шумско земљиште (садњом квалитетних врста дрвећа);
- чувањем природних ливада и заштитом биодиверзитета планинских пашњака, ради обезбеђења адекватних услова за унапређење развоја сточарства, као једне од основних грана пољопривредног развоја;
- пошумљавањем ораница најнижег економског потенцијала и дела деградираних брдско-планинских пашњака;
- заштита пољопривредног земљишта од површинских и подземних вода, као и од процеса ерозије у брдско-планинским деловима Општине;
- стимулисање укрупњавања земљишних поседа у циљу стварања услова за изградњу робних газдинстава и спречавање даљег уситњавања парцела (у долиномском појасу Општине); и
- привођење култури запуштених и деградираних пољопривредних земљишта.

Шуме и шумско земљиште

Државне шуме у општини Трговиште обухваћене су газдинском јединицом „Трговиште“ којом ШГ „Врање“ газдује у складу са одредбама посебне (2005-2014 год.) и опште (2001-2010 год.) основе газдовања шумама.

Основни узгојни облик коме дугорочно треба тежити на укупном простору газдинске јединице је висока шума (зависно од начина обнове, природним – приоритетним или вештачким путем).

Све лишћарске врсте које су констатоване су аутохтоне и налазе повољне услове за свој раст и развој. Оне се налазе у свом природном ареалу те се као такве и даље задржавају у свим газдинским класама, као главни носиоци продукције дрвне масе. Главна врста је буква, а у доста мањем обиму и као пратеће врсте јављају се сладун, багрем и бела топола. Од четинарских врста најзаступљенији је црни и бели бор, а на мањим површинама јавља се и смрча.

С обзиром да се аутохтоне врсте природно подмлађују и да су у конкретним условима биолошки стабилније треба их и даље подржавати при обнови ових састојина, а само тамо где су услови станишта скромнији (на деградираним површинама) ако није могуће задржати постојећу врсту дозвољено је пошумљавање четинарима, а који се задовољавају таквим стаништем (првенствено борови). Код обнове састојина посебну пажњу посветити племенитим лишћарима (јавор, јасен и сл.) као и дивљим воћкарицама (дивљој трешњи, дивљој крушки и др.).

Што се тиче односа смесе, код чистих букових састојина узгојним мерама обезбедити повећано учешће пре свега племенитих лишћара. Код мешовитих храстових састојина узгојним мерама повећати учешће вреднијих врста (китњак и сладун), на уштрб мање квалитетних (цер и сл.).

Према посебној основи газдовања шумама, планирано је подизање нових шума и пошумљавање голети на укупној површини од око 110 ha.

Воде и водно земљиште

Обезбеђење количина и квалитета питке воде за водоснабдевање становништва вршиће се из регионалног водоводног подсистема (водоакумулација „Прохор“) и из постојећих водозахвата – изворишта која се могу експлоатисати до рационалног нивоа. Заштита од вода спроводиће се применом комбинације хиротехничких и организационих мера, приоритетно на сливном подручју реке Пчиње, где је неопходна примена активних мера заштите од бујица и ерозивних процеса које обухватају техничке радове (прагови и бујичасрске преграде), биотехничке радове (градони, плетери, контурни ровови, итд.) и биолошке радове (пошумљавање, затрављивање, мелиорација пашњака).

Активности на заштити вода подразумевају изградњу комуналне инфраструктуре и постројења за прераду отпадних вода, као и минимизирање и неутралисање штетних утицаја од интензивне пољопривредне производње. Од посебне важности је и заштита свих површинских и подземних вода од загађивања и непланског коришћења, као и одржива експлоатација свих локалних изворишта.

Опасност од загађивања вода мора се отклонити потпуним покривањем планског подручја канализацијом за отпадне воде (а тамо где технички није изводљиво, изградњом непропусних септичких јама), уз услов за упуштање у реципијенте довољних пропусних моћи и њихово пречишћавање до захтеваног квалитета у складу са законском регулативом.

Земљиште поред водотокова у ширини од 50 m, може да се користи на начин којим се не угрожава спровођење одбране од поплава. Поред изграђених канала и насипа за одвођење унутрашњих вода неопходно је оставити неприкосновени простор од 5

т, чиме ће се обезбедити довољан простор за њихово редовно и инвестиционо одржавање.

У случају изградње нових или реконструкције постојећих објеката, као и приликом извођења других радова који могу утицати на промене у водном режиму, инвеститор је дужан да пре почетка извођења радова прибави водопривредне услове и водопривредну сагласност на основу Закона о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10).

Минералне сировине

На основу постојећег степена истражености минералних сировина присутне су металичне, неметаличне и енергетске минералне сировине. Од металичних сировина, највише су заступљене полиметаличне минералне сировине (олово, цинк, бакар, молибден, манган). Перспективна зона полиметаличних минералних сировина се налази у појасу Радовница-Стајевац.

Од неметала као значајних минералних сировина утврђено је присуство цементних лапораца, каолина, пиропилита, полудрагог камења и могућност појављивања фосфата. Налазишта цементних лапораца су карактеристичне за појас између Козјег Дола и Марганца, полудрагог камења у појасу Сурлице, док се у источном делу рудног поља Радовница-Стајевац налази зона богата фосфоритима.

Од енергетских минералних сировина, на овом простору је утврђено присуство угља и урана. Угљоносни седименти заузимају простор на подручју Трговишта, Марганичко-Лепчинским теренима, док је појас Сурлице богат ураном.

Према Студији „Минерално-сировинска потенцијалност територије општине Трговиште“ (Институт за истраживање минералних сировина, Београд, 1985. год.), која је урађена на бази врло ниског степена истражености минералних сировина, издвојена су *перспективна рудна поља* у којима треба будућим истраживањима доказати експлоативне рудне резерве и превести их у рудна поља са одређеном експлоатацијом. Издвојена су следећа перспективна рудна поља:ж

1. Перспективно рудно поље олова и цинка Радовница-Стајевац
2. Перспективно рудно поље угља Трговиште
3. Перспективно рудно поље угља Лепчинце-Марганце
4. Перспективно рудно поље урана Сурлица
5. Перспективно рудно поље урана Шаинце-Жбевац
6. Перспективно рудно поље гвожђа Бабина Пољана
7. Перспективно рудно поље фосфата Пчиња

Даља експлоатација ових и других минералних сировина за које се утврде да постоје, обављаће се уз:

- обавезно спровођење детаљних истраживања на површинама које су предвиђене за интензивну експлоатацију на бази перспективности, а у складу са одредбама Закона о рударству («Сл. Гласник РС», бр. 44/95 и 34/06).
- дефинисањем дугорочне стратегије давања истражних права и првенствено концесија за истраживање и експлоатацију минералних сировина, полазећи од републичких и локалних интереса и услова заштите животне средине.

Експлоатација свих минералних сировина на подручју Општине биће условљена режимима санитарне заштите водоакумулације „Прохор“ и изразом Студије Процене утицаја пројекта на животну средину.

3.2. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ДИСТРИБУЦИЈЕ СТАНОВНИШТВА, МРЕЖЕ НАСЕЉЕНИХ МЕСТА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ

Становништво

Лоша економска ситуација изразито је утицала је на демографску слику. Од Другог светског рата, када је на територији трговишке општине живело око 24000 становника, константно се смањује број становника, да би је према последњем Попису из 2002. године насељавало свега 6372 становника. Бележи се знатно виша стопа морталитета него наталитета (2005. године рођено 43 бебе, а умрло је 130 људи). Емиграција становништва је стихијска, а ситуација је најгора у сеоским насељима која су готово потпуно без подмлатка јер се становништво сели у општински центар и друге делове Републике Србије. Стари су препуштени сами себи, а обрадиво земљиште све се чешће виђа запуштено. Тако, становништво преко 50 година старости чини 33.6% укупног, док је у насељима ван општинског центра становништва ове старосне доби 38.8% укупног.

Стратешки циљ демографског развоја на подручју Општине представља заустављање негативних демографских токова, што се првенствено односи на неповољну старосну и образовну структуру. Основни подциљеви су повећање природног прираштаја, смањивање миграција село-град и задржавање млађег становништва у сеоским подручјима и смањење незапослености. у том смислу, **планске пропозиције** су дефинисане у правцу:

- подизања наталитета кроз унапређење квалитета становања, инфраструктуре, јавних служби и услужног сектора;
- ангажовања неупослене радне снаге;
- прилагођавања образовних профила локалној привреди и постепено стварање „употребљиве“ кадровске структуре; и
- активности у области социјално-здравствене заштите и помоћи старијем становништву и старачким домаћинствима.

Табела бр.2: Пројекције становништва

Насеља	Попис 1991.године	Попис 2002. године	Пројекција 2020. године
Бабина Пољана	83	53	24
Барбаце	210	154	90
Владовце	49	50	52
Голочевац	112	63	23
Горновац	86	74	57
Горња Трница	117	86	51
Горњи Козји Дол	119	101	76
Горњи Стајевац	221	160	92
Дејанце	75	57	35
Доња Трница	247	213	165
Доњи Козји Дол	270	291	331
Доњи Стајевац	560	461	483
Думбија	53	36	18
Ђерекарце	95	156	267
Зладовце	142	114	78
Калово	68	48	26
Лесница	217	159	93
Мала Река	31	21	11
Марганце	56	38	19

Мездраја	30	33	39
Нови Глог	169	137	95
Ново Село	131	145	173
Петровац	27	13	4
Пролесје	77	67	53
Радовница	1037	998	1004
Рајчевце	22	11	3
Сурлица	156	101	48
Трговиште	1786	1864	2007
Црвени Град	195	149	94
Црна Река	94	41	10
Црновце	177	136	86
Шајинце	79	90	113
Шапранце	105	83	55
Широка Планина	165	119	68
Шумата Трница	54	50	44
Општина укупно	7115	6372	5887

Сагласно остваривању наведених принципа и пропозиција, према пројекцији за 2020.годину, очекује се пораст броја становника првенствено у општинском центру и центрима заједнице насеља. Ипак, укупан број становника у Општини ће наставити да опада.

Мрежа насеља и центара

Основно стратешко опредељење у погледу развоја мреже насеља и центара је планско усмеравање и подстицање развоја функција у већ формираним центрима са иницираним процесима урбанизације и потенцијалним микроразвојним нуклеусима у руралном подручју Општине. Поред овога потребно је сагледати и заједничке интересе и потенцијале за успостављање функцијских веза са прекограничним центрима у Републици Македонији, у чему посебну улогу има изградња граничног прелаза „Калово“ на државном путу Лесница - Огут.

Основа предлога концепције просторне организације и будућег развоја мреже насеља и центара према наведеним циљевима, јесте даље јачање и развој Трговишта као општинског центра, односно оних сеоских насеља који су се својим карактеристикама истакли као центри мањег или ширег гравитационог утицаја (пре свега Радовница и Доњи Стајевац). Посебну улогу у овом процесу имаће заједнице насеља, односно групације насеља формиране на основу већ активираних просторних, функцијских, физиономских, социоекономских, културних и традиционалних веза и односа. У оквиру ових заједница насеља, улогу центра добиће она насеља која се истичу саобраћајно-географским положајем, бројем становника, нивоом опремљености објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре, функцијским значајем и бројем привредних и ванпривредних капацитета, процентом деаграризованог становништва, итд.

Према овој концепцији, даље ће се развијати следећа хијерархија насеља и центара:

- општински центар и насеље Трговиште (центар заједнице насеља Трговиште);
- секундарни центар Радовница (центар заједнице насеља Радовница);
- центри заједнице насеља: Доњи Стајевац и Ново Село;

- остала, рурална насеља, при чему се за она насеља са повољнијом демографском ситуацијом (Доњи Козји Дол, Горњи Козји Дол, Доња Трница, Лесница, Шајинце) може очекивати даља функцијска специјализација чији ће гравитациони утицај остати у границама постојећих атара насеља.

Посматрајући просторно-функционалне односе међу насељима и миграторна кретања становништва унутар територије општине, очекује се организовање следећих **заједница насеља**:

- Трговиште (обухвата насеља Трговиште, Шајинце, Марганце, Думбија, Горновац, Шумата Трница, Широка Планина, Доњи и Горњи Козји Дол, Калово, Лесница, Горња Трница, Ђерекарце, Зладовце, Дејанце, Црновце, Доња Трница);
- Радовница (обухвата насеља Радовница, Бабина Пољана, Црвени Град, Црна Река, Пролесје, Горњи Стајевац);
- Доњи Стајевац (обухвата насеља Доњи Стајевац, Нови Глог, Голочевац и Сурлица); и
- Ново Село (обухвата насеља Ново Село, Петровац, Рајчевце, Мала Река, Барбаце, Шапранце, Мездраја, Владовце).

Предложена концепција будуће мреже насеља и основних центара заједнице насеља у Општини је резултат детаљних анализа основних развојних фактора мреже насеља, а има за циљ да допринесе стварању рационалније мреже центара који треба да буду носиоци трансформације околних насеља. Саобраћајни положај насеља, просторна удаљеност, природни услови за просторни развој насеља, природни ресурси и демографска сагледавања (постојећи и пројектовани број становника и корисника појединих услуга, заустављање депопулације у већем делу Општине) су били основа за формирање ове концепције.

У планском периоду ће се подсицати развој насеља која су се већ издвојила као центри већег или мањег значаја за околни простор:

- *Трговиште* је општински центар и центар заједнице насеља, који ће и у наредном периоду привредно-економски и друштвено бити завистан од Врања, као регионалног и функционалног центра Пчињског округа. С обзиром на карактеристике саобраћајног положаја и постојеће функцијске везе и односе, очекује се успостављање чвршћих интегративних веза са суседним општинама и центрима у непосредном окружењу (у првом реду Врање, Босилеград, као и Крива Паланка након изградње граничног прелаза) и реализација заједничких пројеката из области индустрије, пољопривреде, инфраструктуре, итд.. Потребно је стимулисати развој услужних делатности у циљу задовољења основних потреба становника општинског центра и околних руралних насеља и деконцентрације руралног становништва у општинском центру. Организовање малих и средњих предузећа у Трговишту као могућих генератора социо-економског развоја омогућити у смислу њихове операционализације, односно дефинисања и реализације конкретних инвестиционих програма и пројеката. У наредном периоду не треба очекивати отварање великих индустријских капацитета, већ подржавати евентуалне иницијативе формирања мањих објеката прерађивачке индустрије на бази аутохтоних локалних сировина (нпр. прерада дрвета, лековитог и шумског биља, итд.).
- *Радовница, Доњи Стајевац и Ново Село* су се према својим демографским, економским, функционалним и саобраћајним карактеристикама издвојили као секундарни, односно локални центри са мањом гравитационом зоном

која обухвата околна примарна сеоска насеља. Одржавање присутне популације у овим насељима намеће се као посебан приоритет, превасходно ради друштвено економске оправданости изградње нових објеката јавносоцијалне инфраструктуре. У насељима Радовница и Доњи Стајевац омогућити формирање мањих прерађивачких капацитета дрвне индустрије и стварање услова за интензивирање сточарства као примарне пољопривредне гране (с обзиром на брдско-планински карактер подручја). У насељу Ново Село подржати већ започете иницијативе за организационо удруживање пољопривредних произвођача и интензивирање говедарства, живинарства и повртарства (у долини реке Пчиње).

- *Лесница, Козји Дол, Шајинце и Доња Трница* представљају мања рурална насеља, неповољних демографских карактеристика, за које се очекује да се у наредном периоду позиционирају као локални центри, што ће у највећој мери зависити од динамике реализације планираних активности на овим подручјима. Отварање граничног прелаза „Калово“ отвориће могућност развоја транзитног туризма у насељима Козји Дол и Лесница, уз стварање услова за формирање привредних капацитета уз државни пут Трговиште-Лесница-Огут. Економско оживљавање насеља Шајинце и Доња Трница заснивати на формирању туристичке понуде, засноване на постојећим природним специфичностима (раритетни геоморфолошки облици, долина реке Пчиње, планирана водоакмулација „Проход“, шумски комплекси и др.), где би локална домаћинстава била активно укључена обезбеђивањем смештајних капацитета на бази домаће радиности уз промовисање аутохтоних вредности овог подручја.

Развој осталих сеоских насеља на подручју Општине зависи од демографске пројекције (већина насеља су депопулациона и са израженим тенденцијама емиграције становништва), изградње недостајућих објеката јавних служби, водоводне и канализационе инфраструктуре у насељима, побољшања саобраћајне инфраструктуре (према центрима заједнице насеља у оквиру њихових гравитационих веза), односно побољшања укупног квалитета живљења. Комплементаран развој пољопривреде и осталих делатности намеће се као једина реална опција оживљавања сеоских насеља и сеоске економије, тј, омогућавања социоекономског преображаја сеоских насеља и успоравања негативних депопулационих процеса. Из тог разлога, Планом се омогућава формирање микроразвојних нуклеуса (насеља предиспонирана за лоцирање индустријских погона која су прилагођена савременим технологијама, еколошким стандардима и аутохтоним сировинама) у свим примарним сеоским насељима, уколико се у планском периоду појаве иницијативе и могућности њиховог активирања.

Табела бр.3 : Пројекција основних података по заједницама насеља

Заједнице насеља	Број становника		Број насеља која гравитирају ГПЦ*	Површина ГПЦ (km ²)	Густина насељености (ст/км ²) 2002.	Саобраћајна удаљеност (km)
	2002.	2020.				ЦЗН - ОЦ
Трговиште	3632	3534	17	166	21,9	/
Радовница	1468	1277	6	101	14,5	16,5
Доњи Стајевац	762	649	4	62	12,3	8,7
Ново Село	510	427	8	39	13,1	13,3

ГПЦ – гравитационо подручје центра

ЦЗН – центар заједнице насеља

ОЦ – општински центар

Јавне службе

Развој система јавних служби се односи на побољшање квалитета живота грађана кроз подизање квалитета услуга и лакшу доступност објеката. На основу тога, основне пропозиције и принципи су представљени у смислу:

1. подизања нивоа квалитета у свим насељима, адаптацијом и реконструкцијом постојећих објеката или изградњом нових;
2. обезбеђивања ефикасније доступности корисника организовањем нових, прилагођених форми услуга (формирање мобилних здравствених служби, оснивање интернатског или приватног смештаја за основце, адекватан смештај и брига о старим лицима итд.);
3. стимулисања приватног сектора (пореским олакшицама); и
4. равнотежа у пружању услуга становништву општинског центра и осталих насеља, нарочито кад су у питању обавезне установе јавних служби (основне школе и примарна здравствена заштита).

У складу с тим, основна планска решења за насеље Трговиште су:

- проширење постојећих капацитета објеката за средњешколско образовање, као и реконструкција постојећих и изградња нових основних школа;
- организовање интернатског смештаја за средњошколце и старије разреде основне школе, уз евентуалну сарадњу са приватним сектором;
- подршка увођењу приватних средњих школа специфичних профила и знања;
- развијање услуге „Помоћ и нега у кући“ за особе са ниским пензијама, за особе са инвалидитетом и корисницима материјалног обезбеђења;
- изградња Геронтолошког центра са капацитетом који би задовољавао потребе целе Општине;
- модернизација Дома културе са библиотеком; и
- изградња спортско-рекреативног центра и спортског насеља у оквиру комплекса.

На нивоу Општине, планска решења су:

- реконструкција већине здравствених објеката у сеоским насељима, као и изградња здравствених пунктова у насељима без основне здравствене заштите;
- реконструкција сеоских основних школа;
- изградња нових капацитета дечјих вртића у сеоским насељима;
- подизање нивоа комуналне опремљености у јавним службама у центрима заједнице насеља;
- доградња или реконструкција већ постојећих спортских сала у оквиру школских комплекса; и
- санација и модернизација постојећих објеката културе, као и унапређење туристичких и културних манифестација.

Развој јавних служби у наредном периоду одвијаће се у складу са постојећом мрежом објеката, у зависности од будућих потреба и у складу са економским могућностима и новим улагањима. Поред општинског центра, приоритет у том смислу имају центри заједница насеља: Радовница, Доњи Стајевац и Ново Село.

Центри заједница насеља до краја планског периода треба да обнове постојеће објекте или изградбе недостајуће са минималним следећим садржајима:

- матична основна школа са физкултурном салом и компјутерском опремом;

- здравствена станица са апотеком;
- предшколска установа;
- установа за бригу о старим лицима;
- дом културе са библиотеком и мањом салом; и
- терен за мале спортове.

Опремљеност услужним делатностима у центрима на свим нивоима ће бити у складу са бројем корисника у њиховим гравитационим зонама, уз стварање повољних услова за коришћење услуга за становништво удаљенијих насеља.

Табела бр.4 : Упоредни показатељи принципа и норматива за планирање и димензионисање објеката јавних служби

Јавне службе		П Парцеле по детету / становнику* (у m ²)	Радијус гравитације (m / становника*)	БГП објекта по детету / ученику* / књизи** (у m ²)	П учioniчког простора по ученику (у m ²)	БГП објекта по становнику / кориснику* (у m ²)	Број ученика / корисника књига* (на 1 запосленог)	Број ученика (по одељењу)	Број седишта / књига* (по становнику)	Број седишта / књига* / лежаја ** (по запосленом)	Број седишта / лежаја* / чланова*** (на 1000 становнику)
Предшколско васпитање		10	600-1000	6,5		6,5					
Образовање	основно	15	1500	6*	2	6	15	25-30			
	средње	30		10*	2		15	25-30			
Социјална заштита	домови за децу	35		15							
	домови за одрасле	30*				20					
	домови за пензионере	45*				20					
Здравствена заштита	домови здравља	0,2*	12000*			0,11					
	здравствене станице и амбуланте	0,005 *	3000-5000* 1500*			0,003					
Култура	библиотеке и читаонице			0,001**			1000*		3-4*	10000*	
	биоскопи								0,02	50	
	позоришта								0,01	10	6-10
	културно уметничка друштва					1,35*					20**
	универзална сала					4,6*					10
Физичка култура и спорт		10*				0,25					

Објашњење скраћеница: П – површина; БГП – бруто грађевинска површина

3.3. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ЕКОНОМИЈЕ, ДИСТРИБУЦИЈЕ АКТИВНОСТИ, УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ И ТУРИЗАМ

Пољопривреда

Пчињски крај обилује изузетним природним вредностима, па се пољопривреда и туризам јављају као основне делатности на којима ће се базирати будући развој. Највећи део становништва живи од сточарства, произведених повртарских вишкова, сакупљања плодова и продаје дрвета. Присутни основни проблеми пољопривредне производње су уситњени поседи, недостак радне снаге, дотрајалост пољопривредне механизације и опреме, као и недостатак изграђених објеката за откуп и прераду пољопривредних производа.

Основна планска опредељења

Како је пољопривреда управо најважнија компаративна предност Општине, а будућност пољопривреде у повртарској и сточарској производњи првенствено (говедарство, овчарство, козарство), њеном развоју се даје најважнија улога и кроз пратећу прехранбену индустрију. Изградњом објеката компатибилних пољопривредном земљишту, прерада пољопривредних производа ће се развијати у следећим правцима:

- основна прехранбена индустрија;
- прехранбена индустрија с вишим степеном финализације (нпр. производња смрзнуте хране); и
- прерада производа кроз мала породична газдинства (производња и прерада меса, млека, шумских плодова, поврћа и брашна).

Планско опредељење је стварање услова да рурални простор Општине буде искључиво у функцији производње здравствено безбедоносне хране високог билошког квалитета и дефинисаног географског порекла („Пчињски“, „Козјачки“ и сл.) при чему је најважније следеће:

- тежиште развоја пољопривреде на производњи и преради типичних, специфичних култура (еко производа, пчињског сира, пчињске овце, козе и сл.);
- изградња малих погона - прерада пољопривредних производа;
- изградња откупних станица за пољопривредне производе, посебно сточарске (сточне и млечне), лековито биље, гљиве и друге шумске плодове и др.;
- подршка малим и средњим производним, прерађивачким и услужним предузећима (кланице, млекаре, сушаре, ветеринарске амбуланте, пољопривредне апотеке и сл.);
- подстицање бржег руралног развоја увођењем допунских делатности (руралног туризма, кућне радиности, трговине и сл.);

У остварењу планских опредељења инсистирати на укрупњавању поседа пољопривредног домаћинства, на његовом повезивању/удруживању у прихватљиве облике задруга, повећању нивоа образованости и стручности носиоца газдинства, доступности свих служби за помоћ пољопривредницима на стварању препознатљивих локалних производа и њиховом организованом наступу и промоцији на другим тржиштима.

Дугорочна планска одређења су:

1. **Развој руралног развоја у оквирима Еврорегиона "ЕвроБалкан".** У циљу стварања уравнотеженог мултифункционалног сеоског развоја важно је подстицати нове изворе прихода и изван традиционалне пољопривреде. Основни циљеви програма су повећање броја породичних пољопривредних газдинства која имају додатни одрживи извор прихода изван конвенционалне пољопривреде и отварање нових радних места за становнике сеоских подручја нпр. припрема пољопривредних производа за продају (чишћење, калибрање, паковање, сушење и сл.), туризам (смештај, ресторани, рекреација, услуге водича и сл.).
2. **Развој мултифункционалне пољопривреде у циљу стварања бренда «Пчињски».** Препознатљивост производње подразумевала би и производњу амбалаже од дрвета (гајбе, качице, сандуци, бурад). У општем циљу се истиче и изградња етно села са доминантном „пчињском“ сценографијом и аутентична гастрономска понуда која омогућава јединствен доживљај руралног искуства, одмарања, рекреације и забаве, као и промотивне кампање квалитетних/локалних производа (нпр. дани пчињских специјалитета, и сл.).
3. **Производња и промет еколошке хране и хране дефинисаног географског порекла.** Користећи највећу предност простора, која се одражава у очуваном стању животне средине, улагати напоре у развој еколошке пољопривреде (органске или биолошке), која под строгим надзором производње и без примене минералних ђубрива, пестицида, хормона и других агрохемикалија може постићи добре економске резултате. Интегрални део овог програма мора бити и програм за прераду млека и производњу Пчињског сира (како овчијег, тако и козијег).
4. **Програм сакупљања и дораде шумских плодова, ароматичног, лековитог биља и печурака.** Сврха програма је адекватан развој откупних и складишних простора пољопривредних производа, шумских плодова, дивљег и питомог воћа и лековитог биља. У реализацији програма означити најзначајнија станишта, предвидети гајење на неискоришћеним пољопривредним површинама и формирање мини сушара, са циљем откупа, пастеризације, сушења и паковања.
5. **Оспособљавање пољопривредника за задружне, привредне и остале облике удруживања.** Циљ програма је пословно и струковно повезивање (задружно повезивање породичних газдинстава и оснивање сеоских струковних удружења), успешно вођење пословања мањег опсега и успостављање партнерства с другим привредним факторима и управним службама.
6. **Подршка реформи катастра и земљишних књига.** Сврха програма је успостављање правне сигурности власништва над некретнинама осигурањем тачне, поуздане и ажурне катастарске евиденције засноване на стварном стању и усклађене са земљишним књигама.

Шумарство

Газдовање шумама обухвата радове на гајењу, обнављању и заштити шума:

- планску санитарну сечу стабала и узгојне радове за шумске састојине (чишћење, прореде састојина и друге радове); и
- извођење радова на основу усвојених посебних основа газдовања шумама;

Нове површине под шумама ће се формирати у складу са важећом законском регулативом из области шумарства, водопривреде, пољопривреде и саобраћаја.

Основна планска решења у погледу заштите и коришћења шумског земљишта су:

- одржавање и селективно пошумљавање постојећег шумског комплекса у оквиру ловишта; и
- пошумљавање у оквиру постојећих шумских комплекса на територији Општине и проширење шуме новим засадама.

Поред одржавања и селективног пошумљавања постојећих шумских комплекса потребно је планским мерама подржати активности на њиховом вишенаменском коришћењу (излетнички туризам, споредни шумски производи и др.).

При планском коришћењу, нези и заштити постојећих биће спроведени радови на формирању нових површина под шумама, и то:

- формирање нових шумских површина на необраслом шумском земљишту, необрађених и деградираних површина, као и земљиштима непогодним за пољопривредну производњу користећи аутохтоне лишћарске врсте;
- формирање заштитног зеленила у оквиру линије експропријације уз путеве ради заштите од ветра, наноса снега и стварања вегетацијских коридора. Заштитно зеленило формирати у виду група аутохтоних лишћара и шибља на међусобном растојању које зависи од ранга саобраћајнице, односно брзине одвијања саобраћаја;
- формирање мањих површина под заштитним зеленилом око радних комплекса у атару насеља; и
- формирање зелених површина свих категорија у грађевинском рејону насеља која су у обухвату Просторног плана, посебно зелених површина јавног коришћења и заштитног зеленила.

Развој радно-привредних зона

Концепт дугорочног економског развоја усмерава се на:

- ослањање на присуство локалних ресурса (шумско богатство, радну снагу, незагађена животна средина, климатски услови, земљиште);
- повезивање и допуњавање примарне производње (прерађивачких капацитета) са терцијарним и услужним сектором у већ постојећим привредно-радним зонама; и
- диверзификацију производње и услуга у складу са расположивим могућностима и потребама (тржишта, друштвене рационалности, еколошких и других захтева).

Сагласно развојној концепцији, наведеним потенцијалима и ограничењима, стратешки циљ је отварање нових радних места, стварање просторних услова за профитабилну структуру привреде и тиме подизање стандарда грађана. Резултат тога је отварање малих, флексибилних капацитета, користећи расположиве ресурсе, који ће поред економско - тржишне оправданости задовољити и еколошки принцип.

У просторној структури привредно-радних зона Општине, имајући у виду локацију изграђених капацитета и целокупну инфраструктуру, издвајају се следеће привредно-радне зоне:

А) Привредно-радна зона у центру заједнице насеља Трговиште

Потенцијали:

- у центру насеља, опремљена инфраструктуром;
- у капацитетима се обавља непотпуна привредна активност;
- постојеће делатности: текстилна (лака конфекција), производња обуће у два погона бивше “Коштане”, дрвопрерађивачка индустрија, трговачко - угоститељска делатност; и
- радна снага, вишегодишње искуство у раду у текстилној и индустрији обуће.

Ограничења:

- смањење запослености, миграција становништва;
- неадекватна инфраструктура (саобраћајна, комунална, ПТТ и електро мрежа);
- велика удаљеност од развијених средина;
- лоша приватизација, неискоришћеност једног дела приватизованих постојећих капацитета; и
- незаинтересованост стратешких партнера за директне инвестиције.

Потребе:

- реконструкција и модернизација постојећих капацитета;
- допуна производног комплекса услужним; и
- изградња нових привредних капацитета.

Б. Привредно – радна зона у центру заједнице насеља Доњи Стајевац

Потенцијали:

- 12км од центра Трговишта, опремљеност саобраћајном и комуналном инфраструктуром;
- квалификована радна снага;
- текстилна, трговачко - угоститељска и пољопривредна делатност, прехранбена производња;
- земљорадничка задруга;
- постојећи производни капацитети;
- тражња за производима; и
- могућност јачања веза са компаративним делатностима (пољопривреда, трговина, сеоски и ловни туризам).

Ограничења:

- непостојање јачих производних и услужних центара у заједници насеља, који би прерасли у нове привредно радне зоне;
- лоша саобраћајна и комунална инфраструктура;
- незаинтересованост стратешких партнера; и
- миграција младих и образовних.

Потребе:

- проширење производног програма на кооперативном принципу кућне радиности;
- изградња капацитета за сушење и прераду воћа и лековитог биља; и
- унапређење нивоа знања у примени нових технологија, увођења стандарда и добре пољопривредне праксе, као и у продаји, маркетингу и управљању газдинствима.

В. Привредно – радна зона у центру заједнице насеља Радовница

Потенцијали:

- 20км од центра Трговишта, опремљеност саобраћајном и комуналном инфраструктуром;
- развијена дрвопрерађивачка делатност (производња дечјих креветића), вађење шљунка и песка, трговачко-угоститељска делатност, постојећи производни капацитети;
- тражња за производима;
- постојање сировинске базе;
- квалификована радна снага;
- услови за реконструкцију и модернизацију производних капацитета; и
- могућност јачања веза са компаративним делатностима (трговина, сеоски и ловни туризам).

Ограничења:

- непостојање јачих производних и услужних центара у заједници насеља, који би прерасли у нове привредно радне зоне;
- низак ниво саобраћајне и комуналне инфраструктуре; и
- недовољан развој приватног предузетништва.

Потребе:

- изградња капацитета за сушење и прераду воћа и лековитог биља;
- изградња хладњача за воће;
- пословно повезивање са опремљеним мини стругарама у руралним срединама; и
- изградња прерађивачких капацитета за термичку прераду печурака.

Д. Могућности за формирање производно-радних центара у насељима Лесница, Горњи Стајевац, Црвени Град, Шајинце, Козји Дол и Ново Село

Потенцијали:

- потпуно очувана животна средина;
- шумско богатство;
- плодно земљиште;
- очувани сточни фонд (овце и стока);
- традиционално бављење становништва воћарством; и
- радна снага.

Ограничења:

- неизграђен гранични прелаз Лесница - Огут према БЈР Македонији;
- непостојање привредно-услужног окружења и недостатак организованог тржишта;
- недовољан број регистрованих индивидуалних газдинстава; и
- стање путне мреже.

Потребе:

- отварање нових дрвопрерађивачких капацитета-стругара за примарну прераду дрвета и ново запошљавање;

- отварање станица за организовани откуп шумских плодова, боровница, лековитог биља и печурака, изградња нових или адаптација постојећих задруга;
- развој допунских производних програма, подизање пластеника за узгој поврћа и цвећа;
- развој домаће радиности, производа од вуне и ручног веза; и
- сточне фарме.

Планска концепција развоја и размештаја

Стратешки циљ реорганизације привреде је отварање нових радних места, стварање просторних услова за обликовање савремене структуре привреде и тиме смањење миграције становништва и подизање стандарда становништва.

Резултат представљају нове директне инвестиције, јачање конкурентности постојећих и будућих привредних друштава и оријентација привредне активности на најпрофитабилније секторе, пре свега извозно усмерене.

Остварење наведеног циља подразумева реализацију следећих планских решења:

- расположиви потенцијали и просторне погодности пружају могућност развоја постојећих привредно-радних зона и поспешивање развоја нових привредних делатности;
- уређење и управљање земљиштем у складу са захтевима формирања привредно - радних зона на адекватним локалитетима; и
- формирање пословно - услужних центара.

Реализацијом планских решења ће се постићи подстицање предузетничке иницијативе и духа, остваривање вишег степена просторно-привредног повезивања, као и регионално повезивање са општинама у окружењу, али и општинама суседних држава.

Будући развој подразумева привређивање:

1. На принципима тржишности кроз:

- осавременавање привредних капацитета, модернизацијом савремених технологија у циљу повећања ефикасности, повећања продуктивности рада и дохотка;
- подстицање развоја МСП и предузетништва у сектору привреде-производње и услуга.

2. У складу са економским могућностима, кроз обједињавање економске, социјалне и еколошке категорије, односно усклађивања просторног и структурног развоја са локалним развојним потенцијалима и капацитетом средине у правцу равномерног и уравнотеженог привредног развоја.

3. На принципима очување животне средине (земљишта, воде и ваздуха), једне од најочуванијих средина у Србији, која подразумева развој привредно - радних зона, уз превенцију и заштиту од негативних утицаја који могу настати имплементацијом планских решења.

Приликом обликовања будуће структуре привреде посебну пажњу усмерити на унапређење производних и других делатности увођењем савремених технологија, побољшање квалитета производа и услуга у циљу повећања конкурентности и успешнијег маркентишког наступа. Такође, максимално подстицати развој пољопривреде, не само кроз примарну производњу, већ кроз изградњу нових и

развој и модернизацију постојећих прерађивачких капацитета (лековитог биља и шумских плодова, боровнице, печурака и др.).

Постојеће привредно - радне зоне ће се просторно проширити, уз изградњу и уређење инфраструктуре и примену мера заштите животне средине.

Модел развоја привреде са аспекта просторног обликовања садржи:

- примарни развојни појас Ново Село – Радовница са центрима у Трговишту и Радовници; и
- секундарни појас развоја у правцу ка Врању, Босилеграду, Бујановцу и БЈР Македонији, који ће подржавати својом делатношћу већ оформљене или ново формиране привредно-радне зоне.

Подршку неким развојним правцима омогућава изградња граничног прелаза ка БЈР Македонији чиме ће се појачати фреквенција људи, роба и услуга и на међудржавном нивоу. Такође, специфичну подршку ће учинити и унапређење капацитета општинске управе, јавних предузећа и установа са аспекта ефикасности у раду и пружању услуга, као и активна сарадња са становништвом на основу партнерства јавног и приватног сектора.

Туризам

Постојећи природни потенцијали су основни предуслов за плански развој туризма. Велики број извора, потока, река Пчиња, планински предели, повољни климатски услови и релативно очувана природна средина, близина манастира Прохор Пчињски, и др., пружају знатне могућности за развој нарочито излетничког, ловног, риболовног и спортског туризма.

Планински предели планина Беле Воде, Зладовачке, Лесничке, Копљаче и Петрове гора представљају погодан терен за развој спортског туризма (скијање, санкање, планинарење, пешачење, бициклизам итд.). Источни део Општине погодан је и за развој зимских спортова, посебно локације Чупино Брдо, Црна Река, Петрова Гора и Вртена Бука.

Поред тога, локалитети „Вражји Камен” (Доња Трница) и „Петрова Гора” (Доњи Стајевац) као простори посебне природне вредности погодни су за изградњу објеката туристичко-рекреативног садржаја - пешачке и трим стазе, планинарски дом, дејче одмаралиште, и сл..

Посебну природну вредност представља слив реке Пчиње, њено извориште, као и планирана водоакумулација низводно од општинског центра јер пружа шансу за развој рекреативног, излетничког и риболовног туризма уз уређење простора за камповање и њихово опремање одговарајућом инфраструктуром. Пут Ново Село-Трговиште има карактер туристичког пута и у том смислу се препоручује изградња одморишта, трасирање пешачких стаза (посебно уз Козједолску реку), где се поред живописних и атрактивних крајолика могу посетити и старе воденице поточаре.

Посебну пажњу треба посветити развоју капацитета сеоског туризма у насељима и на локацијама које су атрактивне са амбијенталног и еколошког аспекта уз обезбеђивање одговарајућих стандарда квалитета смештајних капацитета.

Ловиште „Пчиња” које захвата површину од 36.987 ha ће се једним делом комерцијализовати, а затим и уредити и опремити неопходним компатиблиним објектима.

Планска решења

Основа развоја туризма се заснива на викенд и рекреативно-манifestационом туризму, уз заштиту и коришћење природних и културно-историјских вредности, као и на организацији и развоју осталих видова туризма: сеоски и ловни.

1. Изузетне амбијенталне целине поред реке Пчиње, на планираној водоакумулацији „Прохор“ и у брдско-планинском подручју, искористити за развој **викенд туризма** на подручју шире зоне санитарне заштите планиране акумулације Прохор, изградњом објеката за одмор у стилу традиционалне сеоске архитектуре.
2. Организовање **спортско-рекреативног туризма у шумским комплексима** - уређењем и одржавањем простора уз дозвољену изградњу ловно-техничких, ловних и других објеката и одржавање постојећих као и спортских садржаја и трим стаза чиме се утиче на развој не само излетничког већ и спортско-рекреативног туризма.
3. На територији Општине се лови ситна и крупна дивљач (зец, срна, јелен, дивља свиња). У сарадњи са ЈП Србијашуме један део ловишта планира се за **комерцијално ловиште**. У комерцијалном ловишту се дозвољава изградња објекта ловачке куће, као и објеката компатибилних шумском земљишту и основној намени (чеке, узгајалишта, хранилишта и сл). Обавезно је да сви објекти буду од природних материјала и прилагођени пределу. Комерцијално ловиште организовати уз помоћ ловачког друштва и активирати кроз туристичке манифестације.
4. **Организовање руралног туризма** - уређење и организовање сеоских домаћинстава, туристичких пунктова у селима и историјских објеката руралног типа:
 - увођење савремених стандарда квалитета услуга у туристичку привреду и обука сеоских домаћинстава за бављење туризмом (курсеви, искуства страних земаља, професионално обављање улоге угоститеља и др.);
 - стимулисање сеоског туризма у аутентичним етно целинама и објектима, као и у новим етно-комплексима заснованим на аутентичним градитељским и другим вредностима народног живота и стваралаштва овог краја; и
 - формирање туристичких пунктова у селима која ће се бавити овим видом туризма и укључивање у регионалну туристичку понуду.
5. **Организација туристичких манифестација** подразумева одржавање: фолклорних фестивала, такмичење у лову, спортска такмичења на реци и др..
6. **Културно-манifestациони туризам** - организовање различитих локалних и регионалних приредби, културних, спортских, уметничких и забавних манифестација и фестивала на отвореном простору. Поред природних геолошких облика и геоморфолошких изузетака као посебне природне вредности, за развој туризма подједнако су значајни и антропогени мотиви представљени објектима сакралне архитектуре, старим грађевинама, споменицима културе и др.. Посебан значај представља близина непокретног културног добра највишег државног нивоа манастира Прохор Пчињски што је од изузетног значаја у циљу привлачења нових гостију. Мање значајна културна добра су Црква пресвете Богородице из 14.века, понека заостала воденица, трагови примерака старе традиционалне архитектуре, сеоских гробља итд.. Планирано је опремање и уређење излетишта и уређених пешачких стаза које ће олакшати доступност и евентуално повезивати неке од наведених локалитета (посебно у зони туризма у насељу Козји Дол).
7. **Унапређење маркетинга** туризма Општине кроз одговарајуће промотивне и информационе пројекте, рекламне кампање, интернет презентације као и

формирањем туристичких инфо пунктова и јасним обележавањем маркантних објеката и целина.

Биланси површина (постојеће и планирано коришћење земљишта)

Табела бр.5: Постојеће и планирано коришћење земљишта

	Постојеће		Планирано		Разлика	
	П (у ha)	у %	П (у ha)	у %	П (у ha)	у %
Грађевинско	615	1,60	658,05	1,78	+43,05	+0,18
Пољопривредно	17610	47,60	17244,75	46,65	-365,25	-0,95
Шумско	11491	31,10	11,491	31,10	0	0
Водно	7252	19,70	7574,2	20,47	+322,2	+0,77
Укупно	36968	100,00	36968	100,00		

Промене у билансу структуре коришћења земљишта су планским решењима усмерене ка оптимизацији намене простора и природних услова, уз нужно заузимање земљишта за потребе реализације ширења привредних и стамбених зона, изградњу саобраћајне инфраструктуре и задовољење дугорочних економских потреба локалне заједнице.

3.4. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА САОБРАЋАЈА, ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА, КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНОМ ИНФРАСТРУКТУРНОМ МРЕЖОМ

Саобраћај

Друмски саобраћај

Предложеном мрежом саобраћајне инфраструктуре остварен је континуитет у протоку роба и људи унутар подручја, као и континуитет у транзитним везама са суседним општинама и БЈР Македонијом.

Путна мрежа

Основно планско опредељење јесте повећање доступности подручја. То се у првом реду односи на реконструкцију државног пута (ДП) II реда бр. 125 и изградњу новог граничног прелаза према БЈР Македонији, у циљу квалитетнијег повезивања са мрежом ДП Републике Србије и коридором 10.

Веза са БЈР Македонијом ће се остварити коридором ДП II реда бр. 125: Бујановац – Трговиште и коридором ДП II реда бр. 238: Трговиште – гранични прелаз „Калово“ – веза ка Кривој Паланци (БЈР Македонија).

ДП II реда бр. 125 Трговиште остварује везе са Босилеградом на истоку и коридором 10 на западу. Ова саобраћајница представља приоритетни путни правац у Општини и од виталног је значаја за њено функционисање. ДП II реда бр. 223, уз изградњу недостајућих деоница, остварују се везе са општином Врање.

Мрежу државних путева је потребно употпунити мрежом општинских путева, за коју је предвиђена реконструкција, рехабилитација и доградња појединих везних деоница. Мрежа некатегорисаних путева у и ван насеља развијаће се у складу са развојем насеља и могућностима локалне заједнице и плановима нижег реда.

Већи степен приступачности, повећање капацитета, побољшање квалитета услуге путне мреже, а тиме и повећање безбедности одвијања саобраћаја, оствариће се:

1. Реализацијом граничног прелаза „Калово“;
2. Реконструкцијом, модернизацијом и доградњом мреже државних путева;
3. Измештањем транзитних токова из општинског центра;
4. Реконструкцијом, модернизацијом и изградњом деоница општинских путева; и
5. Побољшаним и појачаним одржавањем путне мреже.

Јавни државни путеви

Државни путеви II реда

Сви постојећи ДП II реда и њихове трасе, у обухвату Просторног плана, се задржавају, и то:

- ДП II реда бр. 125: за Власинско језеро – Доња Љубата – Доњи Стрижевац – Трговиште – Кленике – Ристовац, који се територијом Општине пружа у дужини од 37,94 km (km: 13+226 - km: 51+169);
- ДП II реда бр. 223: Крушевац – Јастребац – Мала Плана – Прокупље – Злата – Бојник – Лебане – гр. АПКМ (Маровац) – Попадице – Врање – Свети Илија – Доњи Стајевац. На територији Плана се пружа дужином од 11,8 km; и
- ДП II реда бр. 238: Трговиште – гр. БЈР Македоније, који се територијом Плана пружа у дужини од око 10,5 km (km: 0+000 - km: 10+500).

Планом је предвиђена изградња, реконструкција и рехабилитација ДП II реда, и то:

- бр. 125: на деоници од Новог Села до Радовнице, потребна је санација и проширење коловоза на 6,0 m, уређење банкина, обнова хабајућег слоја и рехабилитација вертикалне и хоризонталне сигнализације, у укупној дужини од око 33,2 km. Деоница од Доњег Стрижевца до Доње Љубате (општина Босилеград), у дужини од 4,8 km на територији Плана, је непроходна, тј. траса је просечена али нису изграђени елементи коловозне конструкције. Имајући у виду да пробијена траса пута прелази преко масива Дукат (1.700 мнв), одговарајућом студијском и техничком документацијом ће бити размотрена могућност и оправданост изградње тунела на овој деоници, у дужини од око 3,2 km;
- бр. 223: деоница од Доњег Стајевца до границе Општине, и даље до „Светог Илије“ (општина Врање) је непроходна. Потребно је изградити пут на већ пробијеној траси, у дужини од 9,67 km на територији Плана, са елементима који задовољавају критеријуме прописане за ДП II реда (поштовање пуног попречног профила, повећање радијуса хоризонталних кривина и ублажавање нагиба већих од 10%). На траси пута од Доњег Стајевца (веза са ДП II реда бр. 125) према Новом Глогу, у дужини од око 2,15 km, предвиђа се рехабилитација и обнова коловозног застора, уз решавање одводњавања и обнову сигнализације; и
- бр. 238 је просечен од насеља Трговиште до границе са БЈР Македонијом, изграђени су мостови али није изграђена коловозна конструкција. Планом се предвиђа изградња коловозне конструкције на целој деоници, у дужини од 10,5 km, уз обезбеђивање косина и проширење трасе на појединим местима. На граници са БЈР Македонијом је планирана изградња граничног прелаза „Калово“.

Веза ДП бр. 125 и ДП бр. 238 остварује се у чвору бр. 0515, у km: 35+062 ДП бр. 125, односно km: 0+000 ДП бр. 238, на основу Референтног система ЈП „Путеви Србије“.

Изградњом граничног прелаза „Калово“ интензивираће се транзитни токови кроз сам центар насеља Трговиште. Генералним планом Трговишта до 2025 год. предвиђа се измештање транзитних токова изградњом саобраћајнице која се пружа десном обалом реке Пчиње, трасом која ван најужег центра пролази поред аутобуске и бензинске станице и након преласка реке Пчиње спаја се са трасом ДП бр. 238 у km: 0+320. Планирана саобраћајница ће постати саставни део ДП бр. 238, ради остварења континуитета мреже државних путева. На тај начин, ДП бр. 125 и ДП бр. 238 остварују везу у km: 36+164 ДП бр. 125. У функцији измештања транзитног саобраћаја такође се предвиђа изградња саобраћајнице, у рангу примарних насељских саобраћајница, укупне дужине око 2,0 km, која ће заобилазити центар насеља са источне и северне стране и на тај начин повезивати ДП бр. 238 и ДП бр. 125. Детаљну трасу, елементе саобраћајнице и начин укрштања са ДП је потребно дефинисати кроз израду ПГР-а Трговишта, ПДР за предметну саобраћајницу и кроз израду пројектне документације.

Водопривредном основом Републике Србије (2002 год.) предвиђа се изградња акумулације за водоснабдевање и уређење водних режима „Прохор“, на реци Пчињи. Изградња акумулације угрозиће трасу постојећег ДП II реда бр. 125 на деоници од западне границе Општине до самог насеља Трговиште, те се стога предвиђа његово измештање у том делу на више коте.

Преко ДП II реда бр. 223 остварује се важна веза општина Трговиште и Врање, те је стога изградњу непроходне деонице потребно ускладити, имајући у виду да је на територији општине Врање овај пут изграђен до села Барбарушинце (Свети Илија). За све ДП II реда на територији Општине је од изузетног значаја појачано одржавање, поготово у зимским условима, имајући у виду локалне климатске прилике.

Резервише се простор за коридоре наведених деоница ДП II реда дужине око 60,0 km и ширине 60 m, од тога око 20 m за појас регулације, по 10 m за обостране непосредне појасеве заштите и по 10 m за обостране појасеве контролисане изградње (који обухватају и појасеве заштите животне средине), с оријентационо датим положајем коридора на *Рефералној карти 2*.

Дефинитиван положај коридора и траса неизграђених ДП II реда са укрштајима са осталом путном мрежом и пратећим објектима утврдиће се урбанистичким планом на основу техничке документације на нивоу студије оправданости са идејним пројектом и процене утицаја на животну средину.

Јавни општински путеви

Повећање саобраћајне доступности и повезаности центара у мрежи насеља, привредних и туристичких капацитета и руралних рејона оствариће се реконструкцијом, рехабилитацијом и изградњом појединих деоница општинских путева (ОП) на основу годишњих и средњорочних планова, односно програма радова, и главних пројеката реконструкције и изградње.

Планира се реконструкција и обнова свих јавних ОП на територији Просторног плана, укупне дужине 364 km, уз изградњу савременог коловозног застора на целој дужини пута са најмањим полупречником хоризонталних кривина $R=50$ m, решавање одводњавања и постављање сигнализације и то:

1. ОП-1: Трговиште – Широка Планина, дужине 10 km;
2. ОП-2: Трговиште – Доња Трница - Црновце, дужине 5 km;
3. ОП-3: Доња Трница - Црновце, дужине 7 km;

4. ОП-4: Трговиште – Дејанце – Зладовце – Нови Глог, дужине 17 km;
5. ОП-5: Трговиште – Лесница - Огут, дужине 10 km;
6. ОП-6: Лесница - Калово, дужине 5 km;
7. ОП-7: Трговиште – Козју Дол - Репетитор, дужине 3 km. Дуж пута је потребно предвидети одморишта, са циљем да се истакну локалитети са вредним пејзажним и туристичким карактеристикама (нпр. воденице поточаре дуж Козједолске реке и сл.);
8. ОП-8: Трговиште – Козји Дол - Ђерман, дужине 15 km, уз изградњу савременог коловозног застора на дужини од 13 km;
9. ОП-9: Зладовце – Горња Трница, дужине 6 km;
10. ОП-10: Горња Трница – Калово – Широка Река, дужине 3 km;
11. ОП-11: Ново Село - Русце, дужине 3 km;
12. ОП-12: Ново Село – Мездраја - Марганце, дужине 10 km;
13. ОП-13: Ново Село – Барбаце – Мала Река, дужине 10 km;
14. ОП-14: Ново Село – Широка Планина, дужине 28 km;
15. ОП-15: Ново Село – Петровац – Шумата Трница, дужине 12 km;
16. ОП-16: Шајинце – Марганце – Кочанска река, дужине 10 km;
17. ОП-17: Шајинце – Широка Планина, дужине 10 km;
18. ОП-18: Шајинце – Горновац – Шумата Трница, дужине 10 km;
19. ОП-19: Шајинце - Црновце, дужине 6 km;
20. ОП-20: Трговиште – Ђерекарце - Калово, дужине 22 km;
21. ОП-21: Нови Глог – Бабина Пољана – Црна, дужине 25 km;
22. ОП-22: Горњи Стајевац - Сурлица, дужине 13 km;
23. ОП-23: Радовница – Пролесје - Преслап, дужине 12 km;
24. ОП-24: Радовница – Бабина Пољана, дужине 10 km;
25. ОП-25: Радовница – Петрова Гора, дужине 10 km;
26. ОП-26: Ново Села - Горновац, дужине 8 km;
27. ОП-27: Црвени Град - Буков Рид, дужине 5 km;
28. ОП-28: Горњи Стајевац – Букова Падина, дужине 10 km;
29. ОП-29: Букова Падина - Пролесје, дужине 5 km;
30. ОП-30: Црвени Град - Извор, дужине 10 km;
31. ОП-31: Горња Трница - Пролесје, дужине 5 km;
32. ОП-32: Трговиште – Драсиница – Чергарски Рид, дужине 8 km;
33. ОП-33: Козји Дол - Падиште, дужине 5 km;
34. ОП-34: Козји Дол - Крњино, дужине 5 km;
35. ОП-35: Трговиште – Жабљак - Прибилица, дужине 5 km;
36. ОП-36: Козји Дол - Чукар, дужине 3 km;
37. ОП-37: Козји Дол - Селиште, дужине 3 km;
38. ОП-38: Зладовце - Голочевац, дужине 10 km;
39. ОП-39: Црвени Град – Ивовик - Рије, дужине 5 km; и
40. ОП-40: Црвени Град – Орнице - Рије, дужине 5 km.

Планом се предвиђа изградња везних и засебних деоница ОП, укупне дужине 23,3 km:

1. ОП-10.1: Калово – Сурлица – Пролесје, дужине 10,1 km, у циљу бољег саобраћајног интегрисања насеља у јужном делу Општине и њиховог повезивања са планираним граничним прелазом „Калово“;
2. ОП-21.1: Радовница (веза са ДП II реда бр. 125) – Катранџићи – ОП-21, дужине 6,0 km, у циљу остваривања везе са путем ОП-21;
3. ОП-31.1: Деда Стојановци (веза са ОП-31) – Тошкинци – Стајевац (веза са ДП II реда бр. 125), дужине 5,7 km, у циљу остваривања квалитетније везе овог дела Општине са мрежом државних путева и општинским центром; и
4. ОП-33.1: Падиште – Камена глава (веза са ОП-1), дужине од 1,5 km.

Поједине трасе предвиђених путева постоје, али припадају некатегорисаној путној мрежи и немају задовољавајуће елементе геометрије коловоза и квалитета коловозног застора.

Просторним планом се предвиђа реконструкција, доградња и модернизација некатегорисаних путева који су од значаја за побољшање туристичке понуде, међусобно повезивање насеља у заједницама насеља и делова насеља у истој катастарској општини, што ће се детаљније разрађивати плановима нижег реда.

Приоритет у реконструкцији и изградњи деоница општинских путева имаће путни правци укупне дужине 133,2 km, који обезбеђују квалитетно саобраћајно повезивање општинског центра и центара у мрежи насеља:

1. ОП-4: Трговиште – Дејанце – Зладовце – Нови Глог, деоница дужине 10,5 km, у циљу повезивања насеља са активним сеоским домаћинством у овом делу Општине са општинским центром;
2. ОП-8: Трговиште – Козји Дол - Ђерман, дужине 15 km, у циљу бољег повезивања насеља у југозападном делу Општине са општинским центром;
3. ОП-9: Зладовце – Горња Трница, дужине 6 km, у циљу бољег повезивања насеља Горња Трница, Сурлица, Горњи Стајевац са државним путем;
4. ОП-13: Ново Село – Барбаце – Мала Река, дужине 10 km, у циљу квалитетног повезивања подручја Општине са манастиром Прохор Пчињски;
5. ОП-14: Ново Село – Широка Планина, дужине 28 km, у циљу боље интеграције насеља у југозападном делу Општине;
6. ОП-36: Козји Дол - Чукар, дужине 3 km, као веза између општинских путева ОП-8 и ОП-14;
7. ОП-21: Нови Глог – Бабина Пољана – Црна, дужине 25 km, са функцијом грбенског-панорамског пута, у циљу повећања доступности туристичким локалитетима и изузетним пределима;
8. ОП-22: Горњи Стајевац - Сурлица, дужине 13 km, као наставак пута ОП-31, у циљу бољег повезивања насеља Горњи Стајевац са државним путем;
9. ОП-23: Радовница – Пролесје - Преслап, дужине 12 km, у циљу остваривања квалитетне везе насеља Пролесје са државним путем и остваривања везе између ДП II реда бр. 125 са ОП-21 у циљу развоја туризма;
10. ОП-31: Горња Трница - Пролесје, дужине 5 km, као наставак пута ОП-9 у циљу остваривања везе са путем ОП-22; и
11. ОП-31.1: Деда Стојановци (веза са ОП-31) – Тошкинци – Стајевац (веза са ДП II реда бр. 125), дужине 5,7 km, у циљу остваривања квалитетније везе овог дела Општине са мрежом државних путева и са општинским центром.

Приликом реконструкције се предлаже да технички елементи пута ОП-13, којим се остварује веза са општином Бујановац и манастиром Прохор Пчињски, задовоље критеријуме који важе за ДП II реда. Прохор Пчињски представља, поред изузетно атрактивне туристичке локације и гранични прелаз са БЈР Македонијом, коме гравитирају становници општина Трговиште и Босилеград.

На основу Закона о јавним путевима ("Сл. гласник РС", бр. 101/05) прекатегоризацију путне мреже врши управљач путева уз сагласност надлежног Министарства на основу одређених техничких критеријума.

Резервише се простор за коридоре јавних општинских путева, планирану реконструкцију, доградњу и изградњу везних деоница, укупне дужине од око 387,3 km и ширине 35 m, од тога 15 m за појас регулације, по 5 m за обостране непосредне појасеве заштите и по 5 m за обостране појасеве контролисане изградње (са појасом заштите животне средине), с оријентационо датим положајем

коридора на *Рефералној карти 2*. Просторног плана, који ће се дефинитивно утврдити на основу главних пројеката за реконструкцију и изградњу тих путева.

Реализација планираних радова на мрежи јавних општинских путева омогућиће прилагођавање праваца, фреквенције и возног парка (повећање удела мањих аутобуса – минибуса и комбија) јавног аутобуског саобраћаја потребама корисника са руралних подручја.

Стационарни саобраћај

У близини постојећих јавних објеката обавезно је обезбедити потребне капацитете за организовано паркирање путничких возила и аутобуса. Капацитети и локације појединих паркиралишта се утврђују на основу потреба становништва, броја туриста и укупне туристичке понуде, у складу са утврђеним бројем корисника.

У општинском центру предвидети изградњу паркинг простора код Скупштине општине, Дома здравља, аутобуске станице и спортског центра.

Паркирање путничких возила и аутобуса, обавезно је решавати уз објекте на припадајућим парцелама, према захтевима који проистичу из намене објеката, а у складу са важећим стандардима и нормативима. За туристичке капацитете у приватним објектима (тип сеоског туризма) захтеве за паркирањем је обавезно решавати на припадајућој парцели.

Нормативи за прорачун капацитета стационарног саобраћаја утврђују се на основу следећих оквирних норматива:

Табела бр.6: Нормативи за прорачун потребног броја паркинга места

Намена	1 паркинг место на:
Становање	1 стан
Хотел (према категорији)	2-10 кревета + 1 п.м. за аутобусе на 30 кревета
Хотел (апартманског типа)	2 апартмана
Дом здравља, амбуланта, апотека	35 m ² БРГП
Школе	1 учионица
Банке	50 m ² БРГП
Пословање и администрација	70 m ² БРГП
Поште	40-60 m ² БРГП
Тржни центри	55 m ² БРГП
Ресторани и кафане	4-8 столица
Спортски објекти	10-14 гледалаца
Бископ, дом културе	5-10 седишта
Производно-прерађивачки објекти	8 запослених

Саобраћајни објекти и пратећи путни објекти

Планира се развој и модернизација саобраћајних објеката (аутобуске станице) и пратећих путних објеката (путне базе, станице за снабдевање горивом, сервиси) у функцији унапређења и побољшања квалитета саобраћајне услуге.

На постојећем ДП II реда бр. 238 планира се нови гранични прелаз „Калово“ са БЈР Македонијом, на основу билатералног споразума потписаног између двеју држава 2003. године. Гранични прелаз реализовати са свим потребним садржајима који обезбеђују безбедан и ефикасан прелаз државне границе друмским возилима, бициклистима и пешацима.

Постојећа аутобуска станица задовољава по питању локације и капацитета. Дуж коридора линија јавног превоза постоји потреба за уређеним стајалиштима за пријем и отпрему путника, која ће бити издвојена у виду посебно организованих површина, ниша, са изграђеним надстрешницама ради заштите од атмосферских падавина и ветра. Посебну пажњу код лоцирања и уређивања аутобуских стајалишта потребно је посветити у пределима од значаја за развој туристичке понуде, имајући у виду очување животне средине и ненарушавања природног пејзажа.

Локације постојећих станица за снабдевање горивом се задржавају, уз неопходну модернизацију. Планом се предвиђа изградња објекта ове намене у секундарним општинским центрима (Ново Село, Доњи Стајевац, Радовница), што би у великој мери смањило потребу за одласком до општинског центра због набавке моторног горива. Дозвољена је изградња станица за снабдевање горивом и у другим насељима или ван њих, а за изградњу ових садржаја на државним путевима потребно је издавање услова и сагласност за прикључење на исте од ЈП „Путеви Србије“, односно прибављање дозволе за изградњу саобраћајног прикључка на државни пут као услов за добијање дозволе за изградњу самог садржаја, уз израду студије процене утицаја на животну средину.

Сервиси за путничка возила и аутобусе се предвиђају у зони планиране аутобуске станице, као и у осталим развојним центрима и насељима где се за то укаже потреба и интерес.

Изградња ових врста објекта је условљена поузданом заштитом земљишта од површинских и подземних вода. Мере заштите је потребно ближе утврдити проценом утицаја на животну средину, а према важећој законској регулативи.

Планом се предвиђа лоцирање базе за одржавање путева у општинском центру, у циљу редовног одржавања и санације оштећења, као и зимског одржавања путева. Службе за одржавање путне мреже, у смислу организовања мањих пунктова за осматрање стања путева и брзе интервенције са циљем правовремене реакције и спречавања појаве већих оштећења, планирају се у Новом Селу и Радовници.

Од изузетног значаја за безбедно и ефикасно функционисање саобраћаја је постојање квалитетног система саобраћајне сигнализације. У том смислу је потребно обновити вертикалну и хоризонталну сигнализацију на територији целе Општине и наставити активности на њиховом континуираном одржавању.

Јавни превоз путника

На основу Стратегије просторног развоја Републике Србије за градове до 100.000 становника предвиђа се организовање јавног превоза аутобусом, који би, поред територије општинског центра, опслуживао главне миграционе токове унутар општинских граница и са суседним општинама. Даљи развој система јавног превоза биће у складу са развојем насеља и размештајем активности.

У циљу ефикаснијег функционисања јавног превоза путника потребно је повећати број линија и унапредити све технолошко – техничке карактеристике. Развој је потребно усмерити ка:

- давању приоритета овом виду саобраћаја у односу на индивидуални, поготово у централним зонама насеља;
- формирању аутобуских стајалишта на отвореним путним правцима у облику ниша, како би се повећала безбедност путника при уласку и изласку из возила; и
- оспособљавању путне мреже за безбедно одвијање јавног приградског саобраћаја.

У циљу повезивања општинског центра са периферијом и са околним насељима предлаже се дефинисање следећих линија јавног превоза:

1. Ново Село – Шајинце – Трговиште – Д. Стајевац – Радовница – акумулација (ДП бр. 125),
2. Трговиште – Г. Трница – Сурлица – Г. Стајевац – Радовница (ДП бр. 125 и општинским путевима ОП-9, ОП-31 и ОП-22),
3. Трговиште – Голочевац – Нови Глог (општинским путем ОП-4),
4. Ново Село – Горновац – Широка Планина – Д. Козји До – Трговиште (општинским путевима ОП-14, ОП-8 и ОП-7), и
5. Горновац – Шајинце – Црновце (општинским путевима ОП-17 и ОП-19).

У коначном дефинисању линија и организације јавног превоза, потребно је обухватити и могућност коришћења возних средстава типа „комби“ или „минибус“, имајући у виду број путника и техничке карактеристике путне мреже. Линије јавног превоза могу бити организоване и од стране „приватног“ сектора, у складу са важећом законском регулативом из области јавног превоза путника у друмском саобраћају.

Аутобуска станица у Трговишту задовољава потребе и одговара намени, али је потребно уредити аутобуска стајалишта дуж постојећих и планираних линија.

Стајалишта јавног путничког превоза се могу организовати на свим државним и општинским путевима, у складу са саобраћајним захтевима и потребама. Стајалишта на државним путевима морају бити одвојена разделним острвом од проточне саобраћајне траке.

Бициклистичке и излетничке стазе

Просторни размештај већине јавних функција у општинском центру и планирана мултифункционална структура насеља допринеће да средња дужина путовања буде до 600 m, што се може сврстати у изохрону пешачења од 10 мин. Овај вид саобраћаја је потребно подржати из многобројних разлога (проблем паркирања, нема емисије штетних гасова, повољан утицај на организам и сл.) и треба му омогућити несметан развој. Правце развоја треба усмерити ка:

- побољшању и унапређењу услова за кретање пешака ослобађањем јавног простора од паркираних аутомобила и планским размештајем уличних садржаја (киоска, летњих башти, уличних тезги и др.); и
- акцијама којима ће се јавне површине учинити привлачним и пре свега безбедним и пригодним за особе са специфичним потребама.

Пешачке стазе је потребно трасирати у централним насељским зонама, тако да повезују јавне садржаје којима гравитира највећи број грађана, као и у атрактивним пределима. Постојеће стазе се задржавају и по потреби проширују на местима где је то могуће.

Бициклистички саобраћај је у експанзији у целом свету са немером да се умање непогодни ефекти које са собом носе остали видови саобраћаја. Пројекат Европске уније, о успостављању европске мреже бициклистичких стаза, бициклистичку стазу води трасом блиској коридору 10, све до границе са БЈР Македонијом. Имајући у виду близину ове трасе, реално је размишљати о повезивању мреже бициклистичких стаза у Општини са њом.

На локалном плану правци развоја бициклистичког саобраћаја су дефинисање коридора дуж:

- реке Пчиње, блиско коридору ДП II реда бр. 125, у дужини од око 15,0 km, којим се остварује веза општинског центра са коридором 10;
- коридора ДП II реда бр. 125 пратећи ток реке Трипушнице према општини Босилеград, у дужини од око 13,0 km;
- коридора ОП-13, у дужини од око 5,2 km у циљу повезивање територије Општине бициклистичким саобраћајем са манастиром Прохор Пчињски;
- коридора ДП II реда бр. 238 дужине 11,2 km, у циљу повезивања са планираним граничним прелазом са БЈР Македонијом; и
- коридора општинских путева ОП-9, ОП-31, ОП-22, дужине око 15,6 km, у циљу повезивања бициклистичким саобраћајем насеља у средишњем делу Општине.

Укупна дужине мреже бициклистичких стаза износи око 60 km.

Све планиране бициклистичке стазе је потребно интегрисати у јединствену мрежу која би се пружала целом територијом Плана. На појединим местима предвидети инфо терминале који ће служити као одморишта и омогућити основну медицинску помоћ.

Уколико се у планском периоду јави потреба и укажу могућности за развој овог вида саобраћаја, дозвољава се трасирање нових бициклистичких стаза на осталим деоницама које се препознају као интересантне, уз поштовање важећих прописа и правила.

Коначно дефинисање траса уследиће након израде Претходних студија изводљивости и пратеће техничке документације.

Просторни развој инфраструктуре

Развојни потенцијали су сагледани у динамичкој међузависности активирања - поузданости – експлоатације. Дугорочна опредељења подразумевају секторски приказ следећих инфраструктурних подсистема/система:

1. Хидротехничка инфраструктура;
2. Енергетска инфраструктура;
3. Комуникациони системи; и
4. Комунални сервиси: третман комуналног и осталог отпада, пијаце, гробља.

1. Хидротехничка инфраструктура

Водоснабдевање

Снабдевање насеља водом за пиће је ослоњено на локална мања изворишта подземних вода, тако да се за водоснабдевање користе извори, копани бунари, чесме и каптаже који локалним, најчешће гравитационим мини водоводима дистрибуирају воду до потрошача. Највећи систем за водоснабдевање је изграђен у општинском центру Трговишту, који се снабдева са изворишта подземних вода, али је веома непоуздан и са великим губицима. Развијеније локалне водоводе имају насеља Барбаце, Ново Село, Думбија, Ђерекарце, Доњи Стајевац и Радовница.

Према Водопривредној Основи Републике Србије (ВОС) Општина припада врањско-пчињском регионалном подсистему, тачније пчињском краку водоснабдевања, чију окосницу чини планирана акумулација "Прохор пчињски", на реци Пчињи. Водоводни регионални подсистем се ослања и на постојећу акумулацију "Првонек", на Бањској реци и на извориште подземних вода.

Планска решења

Мале густине становања компликују проблем трајног решења водоснабдевања становништва. Без обзира на развој врањско-пчињског подсистема, реално је сачувати локална изворишта и бунаре. Уважавајући планиране потребе, топографију терена, локацију потрошача, потенцијална и постојећа изворишта и међусобну повезаност насеља путном мрежом, како би се омогућила изградња и адекватно одржавање система, реално је активности усмерити у два правца:

- водоснабдевање општинског центра Трговишта са 11 насеља у појасу реке Пчиње и поред пута Р 125 Бујановац – Босилеград: насеља Мала Река, Барбаце, Ново Село, Шапранце, Шајинце, Доња Трница, Трговиште, Ђерекарце, Зладовце, Доњи Стајевац, Радовница и Црвени Град. Интегрисано водоснабдевање наведених 12 насеља значајно би смањило обим инвестиција у планском периоду, омогућило већу привредну продуктивност, а нарочито омогућило заштиту висококвалитетних вода реке Пчиње, регионалног значаја; и
- водоснабдевање секундарних центара развоја општине насеља Ново Село, Доњи Стајевац и Радовницу, као функционалне споне села општине Трговиште, са општинским центром и ширим простором.

Приоритетна планска решења ће се спровести кроз активности од којих су најважније:

- задовољење предвиђених приоритетних потреба, које износе 1,3 милиона м³ годишње за становништво, 0,5 милиона м³ годишње за туризам и прехрамбену индустрију и 0,4 милиона м³ за остале видове привреде;
- изградњу општинског водопривредног подсистема који ће користити подземне и површинске воде у горњем току реке Пчиње, изградњом акумулације на њеном изворишту, што би омогућило да се у потпуности задовоље потребе у снабдевању водом свих корисника у Општини;
- реконструкција и модернизација застареле водоводне мреже и објеката насеља Трговиште, како би се смањили велики губици у систему и дефинисање заштитне зоне постојећег изворишта подземних вода;
- заштиту потенцијалних изворишта водоснабдевања, алувиона и припадајућих извора реке Трипошнице, Лесничке и Козједолске реке;

- дефинисање зоне санитарне заштите изворишта на левој и десној обали Козједолске и Лесничке реке, намењеног водоснабдевању насеља Трговиште;
- изградња водозахватних објеката, таложнице, филтера, резервоара, примарне и дистрибутивне мреже за насеље Трговиште, на основу урађеног Генералног пројекта водоснабдевања Трговишта, 2009. године. Реализацији поменутих објеката претходи израда Идејног и Главног пројекта;
- проширење постојећег водовода насеља Радовница изградњом каптираног извора, доводног цевовода, резервоара и разводне мреже, за који је урађен Главни пројекат, са Генералним решењем система за водоснабдевање насеља Радовница, 2003. године;
- изградњу неопходних водопривредних објеката и модернизацију постојећих, који ће бити уклопљени у будући регионални подсистем, у насељима са локалним водоводима: Барбаце, Ново Село, Думбија, Ђерекарце, Доњи Стајевац и Радовница; и
- у селима наставити са изградњом индивидуалних система коришћењем бунара и каптираних извора за више домаћинстава, који ће се у будућности просторно-технички интегрисати у планирани општински систем водоснабдевања.

Остала планска решења су:

- стриктно поштовање режима заштите изворишта подземних и површинских вода у свим извориштима постојећег комуналног и сеоских водовода;
- очување локалних изворишта, чак и оних мањег капацитета, и након повезивања појединих насеља са вишим системима (Регионални и општински водоводни систем), ради обезбеђивања виталних функција система у кризним хаваријским ситуацијама;
- постепено повезивање свих парцијалних водовода насеља у јединствен интеркомунални (општински) систем, којим ће се остварити висока поузданост функционисања и прописан, стално контролисан квалитет воде;
- смањивање специфичне потрошње воде у домаћинствима, политиком реалних цена воде, мерењем утрошка воде и мерама планске рационализације потрошње и смањивања употребе воде за пиће за заливање и наводњавање вртова, башти и пољопривредних култура;
- управљачко-информационо осавременјавање водоводних система, увођењем мерног - мониторинг система, који ће омогућавати праћење динамике потрошње у свим важнијим гранама мреже, као и брзу дијагностику поремећаја и кварова током функционисања система;
- вода за технолошке потребе у индустрији и заливање у пољопривреди која не захтева воду квалитета воде за пиће, не може се захватати из водовода насеља, већ се потрошачи технолошке воде упућују на властите захвате површинских и подземних вода нижег квалитета (подземне воде у индустријској зони, која се не захвата за водоводе насеља) и на мере рецикулације и планске рационализације потрошње; и
- реконструкција и модернизација постојећих система чији квалитет, дотрајалост и запуштеност не омогућавају поуздано водоснабдевање.

Каналисање отпадних и осталих вода

На територији општине организовани систем јавне канализације има само делимично општински центар Трговиште. У сеоским насељима употребљене воде се изливају у примитивно изграђене упијајуће септичке јаме, блиске потоке, јаруге и земљиште, чиме се директно загађују копани бунари намењени водоснабдевању. Пречишћавање комуналних отпадних вода нема ни једно насеље.

Главни потенцијал је могућност организованог одвођења отпадних вода из 12 насеља у приобаљу реке Пчиње, са изградњом мањих стандардних пакета постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ). За остала насеља предвидети изградњу непропусних септичких јама.

Планска решења

Планска решења се заснивају на прорачуну садашњих и будућих количина отпадних вода свих корисника канализационих система: становништва, индустрије, привредних објеката, јавних установа, угоститељских објеката итд., и обухватају следеће приоритете:

- комплетно покривање насеља Трговиште фекалном канализацијом;
- изградњу ППОВ за насеље Трговиште у Доњој Трници;
- реципијент - река Пчиња;
- изградњу фекалне канализације у сеоским насељима Радовница, Доњи Стајевац и Ново Село, са мини готовим пакетима ППОВ, пре упуштања у реципијент;
- тенденцију значајног учешћа индустрије/привреде у укупним потребама за водом, на рачун рационализације и увођења рециркулације у технолошке поступке; и
- обавезне непропусне септичке јаме за домаћинства у селима, посебно у приобаљу реке Пчиње.

Планирани принцип је да "централно" ППОВ општинског центра прихвата истовремено комуналне и делом индустријске отпадне воде. Услов да се индустријске отпадне воде из различитих технолошких процеса могу прихватити централном канализацијом је да се одговарајућим предтретманима сведу на квалитет који треба да одговара параметрима из Правилника о санитарно-техничким условима упуштања отпадних вода у градску канализацију.

Будући канализациони системи, се формирају као сепарациони системи, што подразумева раздвајање атмосферских од фекалних вода, како би будућа ППОВ била оптималног капацитета и рационалнија. Увођење технологије пречишћавања мањих ППОВ, су готови пакетни уређаји савремене генерације.

Отпадне воде са сточних фарми обавезно прикупљати у прописане отоке и третирати пре упуштања у систем, или их прописно евакуисати. "Црвену воду" из клиника скупљати у предвиђене специјалне септичке јаме и евакуисати по пропису.

Остала планска решења и критеријуми за каналисање насеља и реализацију ППОВ су:

- канализациони системи се развијају као дистрибуирани, тако да са гледишта транспорта отпадних вода и препумпавања представљају економски оправдане целине, које се могу заокружити изградњом одговарајућих ППОВ општег типа;
- у осталим сеоским насељима, због демографских и привредних прилика, предвиђа се одлагање отпадних вода у појединачне или збирне непропусне септичке јаме;
- даљи развој канализације спроводи се по сепарационом систему: посебно за отпадне воде насеља и оних индустрија које се након предтретмана смеју прикључити на канализације за отпадне воде, а посебно за кишне канализације;

- при канализацији насеља која нису имала канализационе системе, стриктно се спроводи принцип обавезности прикључења домаћинства, без обзира на дотадашња привремена решења. Стриктно се забрањује евакуација отпадних вода у напуштене бунаре и упојне јаме;
- отпадне воде из привредних и производних погона, не смеју се упуштати у водотоке без предtretмана, смеју се упуштати у насељску канализацију тек након предtretмана, којим се пречишћавају до нивоа да смеју да буду усмерене према ППОВ општег типа. Посебно је забрањено уводити у насељску канализацију опасне материје и супстанце које би ометале и разбијале процес биолошког пречишћавања у ППОВ;
- димензионисање кишне канализације примерити значају подручја која се њоме штити и величини потенцијалних штета од плављења делова насеља и саобраћајница. Капацитети не би требало да буду мањи од оних који су потребни за прихватање тзв. двогодишње кише, нити већи од тзв. десетогодишње кише, при чему треба узети објективне могућности амортизовања великих падавина постојећих површина насеља, и њеног ефикасног одвођења површинским системима (саобраћајнице, риголе, путни канали, блиски водотоци); и
- на малим водотоцима (потоцима), уколико се исти уводе у системе кишне канализације, где год је то потребно и могуће, обликовањем терена и коришћењем зелених површина, извршити ретензирање/ублажавање великих вода пре њиховог увођења у колекторе.

Мелиорациони системи

Иако је општина Трговиште шумовита, ипак има бујичних водотокова, и у њеном јужном делу, према граници са БЈР Македонијом, је угрожена ексцесивном ерозијом. Периодично, најчешће у пролеће и током екстеремних киша је изражен проблем бујица, делом поплава и ерозије. Према плану за проглашење ерозионих подручја и одбране од поплава од бујичних вода подручје Општине је угрожено од реке Пчиње и њених притока и то нарочито низводно од Радовнице до границе са општином Бујановац. Река Пчиња углавном плави пољопривредно земљиште, а делимично су угрожени путеви за Ново Село, Радовницу, општински пут Трговиште-Лесница, као и поједини општински и некатегорисани путеви.

Од регулационих радова на водотоцима који су обухваћени просторним просторним планом изведени су регулације реке Трипушнице кроз општински центар и реке Пчиње у зони моста у истом насељу.

Изградњом планираних мини хидро електрана, снаге до 1 MW, створиће се могућност вишенаменског коришћења малих акумулација за водоснабдевање, наводњавање у пољопривредној производњи и узгој риба.

Приоритетна планска решења обухватају следеће:

- очување постојећих изворишта, каптажа и бунара;
- чување коридора за магистралне трасе водовода и канализационих колектора;
- резервисање локација за планирано ППВ и планирана ППОВ;
- одржавање и развијање површина предвиђених за мелиорације, у долини Пчиње, низводно од општинског центра;
- одржавање постојећих водорегулација, линијских система и објеката одбране од великих спољашњих и унутрашњих вода;
- у циљу заштите од ерозије и бујица, предвиђају се антиерозиони радови на сливовима водотока, у атарима насеља Широка Планина, Козји Дол,

Лесница, Горња Трница, Калово, Сурлица, Пролесје, Горњи Стајевац, Црна Река и Радовница; и

- изградњу делимичне водорегулације реке Пчиње у зони утицаја будуће акумулације "Проход" и мелиорација у водоплавном подручју око општинског центра.

Остала планска решења

Будући развој система за заштиту од ерозије, бујица и великих вода подразумева:

- чување водних ресурса значајних за водоснабдевање ширег окружења, преко планираног Врањско-пчињског регионалног водоводног подсистема;
- обезбеђеност заштите је примерена вредности садржаја који се бране од ерозије, бујица и поплава. Варира од заштите од тзв. двадесетогодишње велике воде, за заштиту пољопривредних површина ван мелиорационих подручја, до заштите од тзв. двестогодишње велике воде, за зоне општинског центра у ужем градском језгру и сва остала насеља општине;
- заштитни системи се складно морају уклопити у урбано и остало окружење, по правилу добијајући вишенаменске функције: (а) линијски заштитни системи - као елемент уређења обала, водећи рачуна о функционалном повезивању насеља са рекама, (б) системи за одводњавање - за комплексне мелиорационе системе, (в) ретензије за ублажавање таласа великих вода - као елемент рекреационих површина насеља, а и примењиве у пољопривредној производњи;
- на бујичним водотоцима заштита се обавља, где год је то могуће, активним мерама ублажавања поплава таласа ретензијама вишенаменског карактера и мерама које су предвиђене "Планом за одбрану од бујичних поплава и других пратећих појава штетног дејства вода";
- насипи се морају тако уклопити у све друге садржаје који се граде у близини, да не буде угрожена њихова функција и да нема објеката који би могли да отежају или онемогуће одржавање у периодима дуготрајне одбране од великих вода;
- на основу постојећих Планова за борбу против ерозије и поплава, континуирано спроводити антиерозионе активности и мере одбране од екстремне ерозије, на угроженим површинама. Одбрану од поплава и бујица усагласити и интегрисати са осталим водопривредним и пољопривредним активностима; и
- урадити програм изградње и експлоатације мини хидро електрана, као супституцију некадашњих воденица – поточара.

2. Енергетска инфраструктура

На територији општине, осим делом дрвне масе и хидро потенцијала, нису присутни остали енергоресурси. Насеља општине се снабдевају енергентима који се транспортују на локална стоваришта и продајне пунктове. Електричном енергијом се снабдевају из производних, дистрибутивних и преносних система који су саставни део електромереже Србије.

Насеља се електричном енергијом снабдевају из ТС "Трговиште" 35/10 kV, преко далеководне мреже напонског нивоа 35 kV који је пројектован и изграђен за напонски ниво 110 kV и преносно-дистрибутивне напонског нивоа 10 kV. Далековод број 1190 од ТС 110/35 kV Врање 1 под напонским нивоом 35 kV, долази до поменутог ТС "Трговиште" 35/10 kV, чиме се снабдева територија општине Трговиште.

Број и снага трансформаторских станица по напонским нивоима је следећа:

- једна ТС 110/35 kV, снаге 20 (31,5) MVA, односно ТС 35/10 kV, у општинском центру Трговиште;
- две ТС 35/10 kV, снаге 2 x 4 MVA, за општински центар Трговиште;
- осам ТС 10/0,4 kV, снаге 630 KVA, за општински центар Трговиште;
- једна ТС 35/10 kV, снаге 1 x 4 MVA, за секундарне општинске центре Радовницу, Доњи Стајевац, Ново Село и Шајинце; и
- 23 ТС 10/0,4 kV, снаге 630 KVA, за остала сеоска насеља.

Присутни напонски нивои су 35 kV, 10 kV и 0,4 kV. Са напонског нивоа 35 kV, помоћу три ТС 35/10 kV, напон се обара на 10 kV мрежу која је развијена до свих насеља. У насељима се помоћу ТС 10/0,4 kV напон доводи на потрошачку мрежу.

Снабдевање електричном енергијом обезбеђено је за сва насеља, а реконструкција нисконапонске електроенергетске мреже је започета у највећем делу Општине. Капацитети постојећих ТС 10/0,4 kV условно задовољавају тренутне потребе за електричном енергијом, тако да ће се у наредном планском периоду повећати инсталисана снага. Такође јавна расвета која је започета, увешће се у сва насеља.

За загревање објеката у зимском периоду се као огрев користе дрво и угаљ. У општинском центру, у објектима управе и друштвених активности користе се блоковске и индивидуалне котларнице.

Компензација реално скромних могућности гасификације, види се у искоришћавању хидро потенцијала, изградњом мини хидро електрана (МХЕ), чиме ће се покрити будуће потребе.

Приоритетна планска решења

Планира се искоришћавање капацитета у постојећим ТС 35/10 kV, и сукцесивна изградња неопходних ТС 10/0,4 kV у привредним и услужним зонама. У сеоским насељима тешко је предвидети потребан број нових ТС 10/0,4 kV и динамику изградње, јер ће то бити у директној вези са отварањем нових производних и прерађивачких погона, сточних фарми и хладњача. Основна планска решења су везана за електроенергетску мрежу и то:

- реконструкција и модернизација мреже и објеката; и
- ширење система у перспективно развојним привредним и услужним зонама; и
- изградња потенцијалних МХЕ, укупне инсталисане снаге 4.690 kW, са добијањем електричне енергије од 16.578 kWh, чиме ће се стабилизovati поузданост електроснабдевања.

Остала планска решења

- смањење енергетских потреба код свих потрошача енергије, доношењем и обавезном применом стандарда енергетске ефикасности, економских инструмената и организационих мера;
- одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојеће електропреносне, дистрибутивне и даљи развој тих система и мрежа;
- у погледу заштите животне средине велики значај ће имати интензивније коришћење електричне енергије из будућих МХЕ;
- обезбеђивање квалитетне и сигурне испоруке електричне енергије за све потрошаче на подручју општине; и

- постизање ефикасности: економске (постизање највећих енергетских ефеката уз најмања улагања), функционалне (усклађивање развоја некомпатибилних функција) и просторне (усклађивање некооперативних намена простора, оптимизација у размештају погона енергетско-индустријског комплекса, насеља, саобраћајница и др.).

3. Комуникациони системи

Територија општине је покривена поштанском, телеграфском и телефонском мрежом, као и мрежама мобилне телефоније и телевизијског и радио преноса. Различит је степен просторне и функционалне развијености поменутих мрежа, тако да је неопходна њихова модернизација, комплетирање и ширење према концентрисаним корисницима (насеља, производне зоне и саобраћајни терминали).

Поштанским саобраћајем и услугама су покривена сва насеља општине, а 3 поште се, налазе у: Трговишту, Доњем Стајевцу и Радовници. Број пошта са шалтерима задовољава потребе становништва и нема потребе за новим објектима овог типа услуге.

Функционисање мобилне телефоније омогућено је преко постојеће 4 базне станице. Остале телекомуникације се обављају преко постојећег комутационог система. Телекомуникациона мрежа покрива целу општину, с тим да расположиви капацитет аутоматских телефонских централа не задовољава потребе у појединим сеоским насељима.

Планира се изградња нових 4 базних станица мобилне телефоније, за потребе подизања квалитета услуге и будућих производних зона.

Приоритетна планска решења су везана за реконструкцију постојеће ТТ мреже, њено ширење према корисницима и покривање постојећих просторних и функционалних дефицита и то:

- реконструкција и проширење постојеће приступне мреже у општинском центру;
- изградња нове приступне мреже у Доњем Стајевцу и Радовници;
- изградња оптичког кабла на траси Кленике – Трговиште - Доњи Стајевац - Радовница;
- изградња оптичког кабла на траси Трговиште – Лесница (граница са БЈР Македонијом);
- монтажа телекомуникационе опреме MSAN (Мултисервисни приступни чворови или Приступни чворови за вишеструке услуге) приступних уређаја у Трговишту, Доњем Стајевцу и Радовници;
- развијање и покривање целе територије општине мобилном телефонијом, изградњом нових базних станица;
- развијање и ширење савремених телекомуникационих система и услуга, изградњом оптичких каблова до свих насеља;
- модернизација и реализација постојеће ТТ мреже и објеката, како би се покрио дефицит бројева у фиксној телефонској мрежи, изградњом МСАН-а;
- замена постојећих система комутације широкопојасним уређајима најновије генерације;
- децентрализација мреже (претплатничка петља мања од 1,5 км);
- замену свих бакарних каблова, на спојним путевима оптичким;
- увођење оптичких каблова у приступну мрежу (до већих бизнис корисника и у све веће стамбене објекте);

- задржавање постојећих пошта, евентуално отварање нових у насељима и зонама са већим бројем корисника и отварање "уговорних пошта" у оквиру трговинско-угоститељско-сервисно-туристичких објеката у селима и производним зонама; и
- у оквиру телекомуникација физичким приближавањем корисницима путем МСАН-а. Одустаје се од изградње већег броја АТЦ, већ се систем технички и експлоатационо развија путем МСАН-а, који заузимају мањи простор, а даје могућност квалитетног коришћења свих комутационих услуга.

Остала планска решења

Активности се фокусирају на:

- даљу трансформацију и модернизацију постојећих ПТТ јединица;
- даљу изградњу савремених система развоја ТТ мреже;
- развој телематских понуда;
- развијање и ширење мреже оптичких каблова; и
- јачање локалних телевизијских и радио система у функцији обавештености о актуелним догађањима и мониторингу живота грађана.

4. Комунални сервиси: третман комуналног и осталог отпада, пијаце, гробља

Комунални отпад

Смеће, односно комунални отпад се одлаже на нехигијенска сметлишта. Централна општинска депонија се налази у атару насеља Доња Трница на неусловној локацији у близини потока који се улива у реку Пчињу. Трајно решење је предложено Студијом избора локације комунално-санитарне депоније за општине Јужног поморавља. Општина Трговиште је укључена у будуће дугорочно решење за период од 30 година, којим се планира регионална депонија комуналног отпада на територији општине Врање, а трансфер станица у општини Бујановац.

Организовано управљање комуналним и осталим отпадом, са примарном сепарацијом, рециклажом на трансфер станици у Бујановцу, и трајним одлагањем на санитарно-хигијенску депонију на територији општине Врање.

Највеће развојно ограничење, трошак и угрожавање природних и естетских вредности представљају сметлишта ("дивље депоније") у атарима села.

Пијаце

Доминантно пијачно место се налази у општинском центру.

Гробља

Хумана гробља постоје у свим насељима општине и она су сеоска класично-архитектонско-традиционалног типа. У појединим насељима гробља су попуњена, тако да се јавља потреба за ширењем где је то могуће, а у другим случајевима је потребна нова локација.

Гробље за угинуле животиње

Без обзира што су насеља углавном ратарско-сточарска, није формирано гробље за угинуле животиње. Постојање већег броја сточних фарми и активно бављење

сеоског становништва пољопривредом и сточарством представља приоритет у третману са уинулим животињама.

Приоритетна планска решења

Комунални отпад

Планска решења усмерити у два правца:

- чишћење Општине од кабастог и осталог отпада;
- завршетак започетих активности на формирању санитарно-хигијенске регионалне депоније "Метерис" комуналног и осталог отпада на територији општине Врање; и
- просторно-функционално покрити сва насеља у Општини, тачкама сакупљања отпада и његовим организованим прикупљањем, транспортом и депоновањем на трансфер станицу „Бујановац“, која обухвата насеља општина Трговиште, Прешево и Бујановац.

Гробља

Постојећа гробља одржавати и привести стандардима о санитарно-хигијенским условима формирања и функционисања. Где год за то постоји потреба, постојеће гробље проширити. Уколико то није могуће, обезбедити локацију за ново.

Гробље за уинуле животиње

Проблем формирања гробља за уинуле животиње биће решен на регионалном нивоу. Реално је да ће се локација налазити ван територије општине. Сагледати могућности изградње/формирања терминала за прихватање уинулих домаћих и дивљих животиња, током евентуалних епидемија, док се не транспортују на гробље за уинуле животиње.

Остала планска решења

Комунални отпад

- учешће у активностима формирања санитарно-хигијенске комуналне (регионалне) депоније за општине Пчињског округа;
- на будућој регионалној депонији је могуће опремити део за опасне и индустријске отпатке; и
- санација постојећих сметлишта, у атарима сеоских насеља.

Гробља

Континуирано комунално одржавање.

Гробље за уинуле животиње

Континуирано комунално одржавање.

3.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Заштита животне средине

Планска решења која могу имати значајан утицај (позитиван/негативан) на животну средину су: изградња граничног прелаза, перспективни развој туризма у зони планине Дукат, реализација водоакумулације „Прохор“, изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у Доњој Трници, санација и рекултивација општинске депоније, реализација нових привредних зона, као и изградња нових саобраћајница која повезују насељена места Општине.

Као основни услов за постизање што вишег квалитета реализације планских поставки и њиховог утицаја на животну средину, саставни део плана представља и **Извештај о стратешкој процени утицаја планских решења на животну средину**. Планска решења ППО и мере које се утврђују кроз стратешку процену посебно се односе на праћење реализације планских решења и мера заштите животне средине, кроз успостављање и функционисање свеобухватног мониторинга животне средине. Преко овог мониторинга ће се пратити квалитет животне средине и његове промене, нарочито у односу на реализацију планских решења.

Такође, сви носиоци посла, током израде пројектне документације обавезни су да надлежном органу општине Трговиште за послове заштите животне средине поднесу захтев за одређивање потребе израде **процене утицаја пројеката на животну средину**, што је законски регулисано Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр. 135/04 и 36/09), односно Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08). Студија процене утицаја на животну средину се врши за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљање отпадом и комуналних делатности, као и за све пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра, на основу чега представља значајан инструмент у регулисању негативних утицаја реализације одређених пројеката на квалитет и очување природних и створених карактеристика подручја.

Реализација планских решења оствариће се, између осталог, применом принципа *превенције и предострожности*, односно применом принципа *смањења негативног утицаја на животну средину*, као основног модела који интегрално разматра утицај планских решења свих оних сфера делатности (саобраћај, индустрија, пољопривреда, туризам, инфраструктура) који могу имати негативне последице на природне и створене вредности одређеног подручја, а што је у складу са захтевима и принципима Европске стратегије одрживог развоја.

Уз то, Планом се препоручује примена приступа „*чистије производње*“ за сва постојећа и будућа предузећа чији производни процеси могу негативно утицати на стање животне средине. Предузећа која буду примењивала чистију производњу у својим производним процесима требало би да остваре економску добит кроз смањење трошкова рада, смањен обим третмана отпада, смањење трошкова одлагања, смањење загађење животне средине, итд. Инвестирање у чистију производњу дугорочно утиче на боље економске резултате предузећа и смањује трошкове у односу на примену решења за третман већ насталог отпада.

Заштита ваздуха

Очување квалитета ваздуха на подручју општине и остваривање вишег нивоа квалитета ваздуха у општинском центру и осталим насељима, привредним зонама и дуж јачих саобраћајних праваца, засниваће се на примени следећих мера заштите:

1) смањење нивоа емисије из постојећих извора

- применом еколошки повољније технологије у постојећим привредним објектима у Општини, као и на осталим изворима аерозагађења;
- преиспитивањем режима саобраћаја у ширем центру града, повећањем проточности главних градских саобраћајница и популаризацијом бициклистичког саобраћаја;
- коришћењем гаса и алтернативних горива (биогаз и др.) у свим возилима друмског саобраћаја;
- развојем система даљинског грејања у општинском центру и усклађивањем режима рада постојећих котларница и индивидуалних ложишта са прописима; и
- повећањем потрошње обновљивих и еколошки прихватљивих извора енергије за грејање домаћинства.

2) ограничавање емисије из нових извора

- спречавањем додатних емисија из нових извора које би погоршале квалитет ваздуха у насељима и зонама на подручју општине;
- приликом организације градилишта обезбедити заштиту од подизања прашине коју може произвести технолошки поступак рада који се примењује, а што посебно важи за све врсте значајнијих земљаних радова;
- израдом Студије процене утицаја при реконструкцији постојећих и изградњи нових објеката, као и при извођењу радова који могу угрозити квалитет ваздуха; и
- применом најбоље доступне технологије у свим новим привредним објектима, што представља и законску обавезу ради добијање интегрисане дозволе предузећа (БАТ технологије).

3) успостављање система мониторинга квалитета ваздуха

- увођењем мерних места за контролу квалитета ваздуха (пре свега у централној зони општине, у индустријским зонама и дуж главних саобраћајних праваца).

Заштита вода

Заштита вода у сливним подручјима речних токова Пчиње, Трипушнице, Козједолског и Лесничког потока од загађења и других утицаја који могу неповољно да делују на водотоке, издашност изворишта и здравствену исправност воде за пиће засниваће се на примени следећих мера заштите:

1) одржавање квалитета вода у прописаној класи (према Уредби о категоризацији водотока «Сл. Гласник СР Србије», бр. 5/68), приоритетно речног тока Пчиње

2) заштита водоизворишта, површинских и подземних вода

- прецизним дефинисањем зона санитарне заштите (према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, «Сл. гласник РС», бр. 92/2008), израдом пројектне документације и спровођењем мера заштите на водоакумулацији „Проходор” на реци Пчињи;

- забраном свих активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима и површинским токовима;
- успостављањем мреже пијезометара у алувијалној равни реке Пчиње ради праћења квалитативних карактеристика подземних вода које се експлоатишу за потребе водоснабдевања;
- организованим сакупљањем чврстог отпада искључиво на уређеним водонепропусним површинама;
- забраном складиштења опасних и отровних материја у зонама изворишта;
- одржавањем заштите свих локалних изворишта на санитарно одржив начин;
- забраном коришћења напуштених бунара као септичких јама и њихово санирање или ликвидација;
- забраном оштећивања обала или корита водотока пољопривредним или грађевинским активностима;
- забраном напасања стоке, депоновања комуналног и осталог хазардног отпада, изградње путева и стамбених објеката изнад локалних изворишта воде у сеоским насељима; и
- строго контролисаном применом пестицида у режиму интегралне заштите биља у пољопривреди.

3) третман отпадних вода

- опремањем подручја плана канализационом инфраструктуром са сепарационим системом одвођења кишних и отпадних вода;
- евидентирањем домаћинства која поседују септичке јаме које нису непрпусне, и условљавањем изградње непрпусних;
- изградњом планираних постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ);
- прикупљањем атмосферских вода са саобраћајних површина и њиховим контролисаним одвођењем у реципијент, уз претходни третман на сепараторима; и
- предтретманом индустријских отпадних вода пре упуштања у канализациони систем.

4) регулација водотока

- применом антиерозионих мера у угроженим подручјима;
- даљим одржавањем обалоутврда и заштитних насипа на речним токовима Пчиње и Трипушнице; и
- активностима на заштити планског подручја од евентуалних ванредних ситуација и елементарних непогода, при чему се налаже примена принципа превенције, тј. минимизирања ризика од акцидентних ситуација на најмању могућу меру. Посебно се налаже спровођење натуралне регулације корита бујичних токова на планском подручју, уз неопходност очувања природног форланда водотокова.

Заштита земљишта

Земљиште на подручју плана је релативно очувано од загађења и већим делом погодно је за производњу здраве хране. Ради заштите и спречавања неповољног утицаја на квалитет земљишта потребно је предузимати следеће мере:

- приоритетно смањити процесе ексцесивне и јаке ерозије у угроженим подручјима на територији Општине;
- избегавати фрагментацију пољопривредног земљишта и смањити коришћење квалитетног земљишта у непољопривредне сврхе;
- подстицати органско - биолошку пољопривреду уз помоћ информација и едукацијом;

- предност дати традиционалним пољопривредним гранама које имају повољне услове за производњу и доприносе очувању еколошке равнотеже;
- одговарајућим мерама у пољопривреди свести употребу хемијских средстава на нужни минимум;
- спречити одлагање комуналног отпада на та то непредвиђеним местима, посебно на плодном пољопривредном земљишту;
- рекултивисати све просторе на којима је завршена експлоатација минералних сировина (уколико се она буде остварила у наредном периоду), при чему се отварање нових позајмишта материјала дозвољава уз претходну сагласност органа надлежног за послове заштите животне средине и у складу са Законом о рударству;
- спроводити антиерозионо уређење сливова, што подразумева предузимање антиерозионих мера које се свде на *забрану*: кресања лисника; гајења окопина на стрмим њивама; орања по нагибу земљишта; чисте сече шума на нагнутим теренима и испаше на деградираним теренима; претварања деградираних њива у ливаде; *обавезу* орања по изохипси; мелиорације деградираних пашњака; пошумљавања голети; конверзије једногодишњих култура у вишегодишње на деградираним површинама и антиерозионог газдовања земљиштем и шумама; скуп мера које ће се применити зависиће од нивоа ерозионих ризика и врсте ерозије;
- обезбедити чишћење свих дивљих депонија и спречити њихово обнављање;
- спроводити рационалну изградњу канализационе мреже с уређајима за пречишћавање отпадних вода; и
- смањити ризике од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафтних деривата и опасних хемикалија и изградити План заштите од удеса у већим привредним објектима.

Заштита од буке

Законски нормативи у вези заштите становништва од штетног дејства буке доносе се у облику максимално дозвољеног нивоа меродавног параметра или параметара који представљају полазну обавезу испуњења услова везаних за проблематику буке.

С обзиром да планско подручје није угрожено повећаним нивоом комуналне буке, основне мере заштите од њеног неповољног дејства односе се на унапређење саобраћајне матрице општинског центра, ради повећања проточности возила у ужем урбаном подручју, као и постављање одговарајућих заштитних појасева зеленила између планираних привредних објеката који могу произвести буку већег интензитета и постојећих стамбених објеката, као и у оквиру самих комплекса будућих привредно-радних зона.

У подручјима са изграђеним стамбеним, пословним и привредним објектима на којима се очекује ниво буке изнад граничних вредности, обезбедиће се техничке мере заштите у облику звучних баријера одговарајућих материјала и облика, који ће у што мањој мери нарушити визуелне карактеристике предела. Препоручује се и примена одговарајућих звучно-изолационих омотача на фасадама објеката који евентуалну буду били изложени прекомерном нивоу буке.

Највиши дозвољени нивои буке изражени А - пондерисани нивоом у dB(A) (ЈУС У Ј6.205), према Правилнику о нивоу буке у животној средини (Сл. гласник РС 54/92) дати су у табели бр. 7.

Табела бр.7: Највиши дозвољени нивои спољашње буке

Зоне	Намена простора	Највиши дозвољени ниво спољашње буке dB(A)	
		Дан	Ноћ
I	Подручја за одмор и рекреацију, болничке зоне и опоравилишта, културно - историјски локалитети, велики паркови	50	40
II	Туристичка подручја, мала и сеоска насеља, кампови и школске зоне	50	45
III	Чисто стамбена подручја	55	45
IV	Пословно-стамбена подручја, трговинско - стамбена подручја, дечја игралишта	60	50
V	Градски центар, занатска, трговачка, административно - управна зона са становима, зоне дуж аутопутева и магистралних саобраћајница	65	55
VI	Индустријска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без становања	На граници зоне бука не сме прелазити нивое у зони са којом се граничи	

Управљање отпадом

Успостављање ефикасног функционалног система управљања чврстим отпадом на подручју Општине један је од приоритених задатака локалне самоуправе у наредном планском периоду, а у циљу очувања и унапређења животне средине и визуелно-естетских карактеристика предела. У том погледу, неопходно је спровођење следећих активности:

- примена принципа регионалног управљања отпадом, што подразумева коначно збрињавање отпада из Општине на будућу регионалну санитарну депонију „Метерис“ у општини Врање;
- имајући у виду санитарну неодрживост постојећег неуређеног одлагалишта отпада у Доњој Трници (ризик од загађења површинских и подземних вода), Планом се предлаже санација и рекултивација општинске депоније и одлагање чврстог отпада на трансфер станицу у општини Бујановац, до момента реализације регионалне санитарне депоније (у складу са Правилником о критеријумима за одређивање локације и уређење депоније отпадних материја, „Сл. гласник РС“, бр. 54/92);
- у случају потребе реализације трансфер или претоварне станице комуналног отпада на подручју Општине, неопходно је да исте буду одређене у складу са законским прописима уз поштовање мера заштите животне средине;
- изградњу рециклажних острва пожељно је реализовати у комплексима будућих привредно-радних зона, ради минимизирања нивоа претпостављеног повећаног нивоа генерисаног отпада у привредним предузећима. Уколико се појави потреба и интерес, рециклажна острва могу се градити у грађевинским подручјима свих насеља, уз строгу примену и поштовање законске регулативе из области управљања отпадом;
- постављање одговарајућег броја контејнера за ПЕТ амбалажу у свим насељеним местима;
- минимизирање количине медицинског и индустријског отпада и његово одлагање у складу са стандардима за еколошки одговорно поступање са овом врстом отпада;
- чишћење и санирање свих постојећих нехигијенских одлагалишта отпада;

- обезбеђење технички могућности за одвођење опасног отпада у Нишавском округу (град Ниш), као централног регионалног складишта за овај део Србије;
- увођење економских инструмената од стране Општине којима се подстиче селективно одвајање отпада на самом месту његовог настанка;
- израда Локалног плана управљања отпадом;
- формирање међуопштинског предузећа за управљање отпадом на нивоу Пчињског округа;

Мониторинг животне средине

Успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине: ваздух, воде, земљиште, биљни свет - културе (воће и поврће), и то:

- мониторинг ваздуха обухвата повремено праћење емисије загађујућих материја, и то једино у случају неконтролисаног емисија истих у оквиру будућих привредних објеката;
- мониторинг вода подразумева повремено праћење вредности показатеља квалитета вода реке Пчиње и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент;
- мониторинг отпада подразумева праћење начина управљања отпадом у погледу укупне количине отпада, количине отпада по секторима, количине отпада који се рециклира и количине отпада који ће се депоновати на регионалну санитарну депонију у општини Врање;
- обезбеђивање еколошких стандарда у будућим привредним објектима остварује се добијањем интегрисане дозволе за рад постројења која могу имати одређене негативне утицаје на стање животне средине, у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине («Сл. гласник РС», бр. 135/04);
- инвестирање у заштиту животне средине остварује се применом принципа "загађивач плаћа" у складу са важећом регулативом, дефинисањем одговарајућих локалних фондова за заштиту животне средине и других локалних институција, као и инвестирањем у програме заштите животне средине; и
- примену Система управљања заштитом животне средине у постојећим и будућим привредним објектима (ЈУС-ИСО 14001, ЕМАС).

Критеријуми заштите животне средине по активностима

Критеријуми заштите од утицаја пољоприведе

Утврђује се заштитно одстојање између стамбених објеката и ораница, односно плантажних воћњака који се интензивно третирају вештачким ђубривом и пестицидима од најмање 800м. У заштитном појасу између границе пољопривредних парцела и обале водотока 10м није дозвољено коришћење пестицида и вештачких ђубрива.

Утврђују се минимална заштитна одстојања између границе комплекса сточних фарми и објеката у суседству, и то: од стамбених зграда 200м, од магистралних путева 200м, од речних токова 200м и од изворишта водоснабдевања 800м. Наведена одстојања могу бити и већа ако то покаже анализа утицаја на животну средину за фарме са преко 500 условних грла.

Критеријуми заштите од утицаја саобраћаја

Наведена правила и заштитне зоне утврђују се као услови планирања других намена земљишта уз појасеве саобраћајница. За државне путеве (и то на деоницама кроз насељена места) утврђују се три зоне заштите:

1. зона - појас непосредне заштите од веома великог еколошког оптерећења ширине по 20м са обе стране пута, због емисија у ваздух, повећане буке и загађивања земљишта. У заштитном појасу дозвољено је формирати заштитно зеленило, а није дозвољена изградња стамбених, пословних и помоћних објеката;
2. зона - ужи појас заштите од великог еколошког оптерећења ширине по 50м са обе стране пута, због повећане буке и загађивања земљишта. Није дозвољена изградња стамбених, пословних и помоћних објеката. Постојећи легално изграђени објекти морају бити заштићени одговарајућом акустичком заштитом. Дозвољена је изградња објеката у функцији пута (бензинске станице, сервис, складишта и сл.); и
3. зона - појас малог еколошког оптерећења ширине по 300м са обе стране пута, због повећане буке. Изградња стамбених, пословних и привредних објеката дозвољена под условом да се обезбеде мере заштите од буке.

Заштита природних добара

Према расположивим подацима Завода за заштиту природе Србије на планском подручју се не налазе заштићена природна добра, као ни добра са посебним природним вредностима предложених за заштиту.

Међутим, у живописној клисури реке Пчиње, на око 5 км низводно од Трговишта, уз реку Пчињу, налази се група ерозионих остењака изграђена од моласних седимената зелене серије палеогене старости. Ово је група од више импозантних ерозионих остењака на стеновитом одсеку или литици долиנסке стране која се одликује изузетним морфогенетским и естетским обележјима. Због својих вредности ова група остењака је уврштена у списак Инвентара објеката геонаслеђа Србије под називом „Ђавољи камен“, мада је на топографским картама за ове облике присутан и топоним „Вражји камен“.

У погледу заштите природних добара, основна планска решења су:

- одржавање високог квалитета животне средине, биолошке и предеоне разноврсности, и на томе засновано газдовање обновљивим, а посебно необновљивим ресурсима;
- контролисан лов и риболов, у складу са ловним основама и важећом законском регулативом;
- успостављање зона и режима заштите природних вредности (локалитет „Вражји камен“ у К.О. Доња Трница и локалитет „Петрова Гора“ у К.О. Доњи Стајевац и остали геоморфолошки облици „купастог“ облика);
- идентификација просторних целина са посебним природним вредностима регионалног територијалног обухвата које је потребно резервисати као подручја у којима ће се у наредном периоду установити различите врсте заштићених природних добара (паркови природе, предели, резервати природе), и то:
 1. подручје планине Бесна Кобила са изузетним флористичким и фаунистичким богатством пространих планинских пашњака, климатским и геоморфолошким погодностима за скијашку рекреацију (подручје општина Врање, Босилеград и Трговиште);
 2. подручје планине Дукат, са врховима Црноок и Големи Врх који се истичу морфолошком индивидуалношћу, популацијом кримског бора,

- богатим флористичким саставом и орнитофауном пространих планинских пашњака (територија општина Трговиште и Босилеград);
- предузимање низа активности на међународној афирмацији природних вредности планског подручја, а што се приоритетно односи на укључивању долине реке Пчиње на Листу међународно значајних биљних (IPA – Important Plant Areas) и орнитолошких (IBA – Important Bird Areas) подручја, односно укључивање у ЕМЕРАЛД мрежу подручја;
 - обезбеђивање услова за заштиту очуваних екосистема, потенцијално угрожених биљних и животињских врста, односно очување шумских површина од негативних последица (пожари, нелегална сеча, крчење шума на рачун изградње стамбених објеката, итд.);
 - заштита објеката геонаслеђа;
 - израда катастра угрожених биљних и животињских врста и спровођење система мониторинга; и
 - ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког и минералошко-петрографског порекла за које се претпоставља да има својства природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести организацију за заштиту природе и да предузме мере да се до доласка овлашћеног лица, природно добро не оштети и да се чува на месту и положају у коме је нађено.

Напомиње се да се до стицања статуса заштићених природних добара Планом установљава режим коришћења простора који одговара режиму заштите III степена.

Заштита културних добара

Према подацима Републичког завода за заштиту споменика културе, на планском подручју утврђено је 1 непокретно културно добро у категорији споменика културе, и то: црква Св. Богородице на локалитету «Врађи камен» (Одлука, «Сл. Гласник РС», бр. 28/83). Осим сеоских црква, објекти народног градитељства и остала евидентирана непокретна културна добра недовољно су истражена, валоризована и презентирана, иако представљају значајне туристичке потенцијале. Очуваност и уређеност сеоског етно-наслеђа није на задовољавајућем нивоу, пре свега услед константног напуштања локалног становништва, чиме су вредни примерци сеоске архитектуре изложени пропадању и рушењу. Међутим, у многим сеоским насељима могу се регистровати још увек очувани специфични амбијенти, рурална архитектура и објекти од аутохтоног материјала – стамбене зграде, привредни објекти, воденице поточаре и др.

Планом се предвиђају следећи приоритетни послови:

- систематско рекогносцирање терена Општине и евидентирање свих културно-историјских вредности које могу бити валоризоване као непокретна културна добра. Овако формирана евиденција добара под претходном заштитом неопходна је као основа свих даљих активности у области заштите непокретних културних добара;
- стручна валоризација споменичких вредности евидентираних добара и спровођење процедуре утврђивања за културна добра – споменика културе, просторне културно-историјске целине, археолошка налазишта и знаменита места;
- заштита кроз документацију евидентираних добара која су због високог степена руинираности у великој опасности од уништења и нестајања. У најкраћем року неопходно је извршити сва потребна техничка и друга снимања последњих преосталих целина (Шајинце, Ново Село, Барбаце и др.) и појединачних споменика народног градитељства. Тиме ће се формирати

база за каснију израду пројеката и ревитализацију, по могућству на лицу места, или у етно-комплексима;

- санација, потпуна заштита и ревитализација сеоских цркава чији је културно-историјски значај несумњиво утврђен, а њихово врло тешко стање изискује неодложне интервенције;
- заштита и ревитализација храма Св. Богородице на изузетно атрактивном локалитету Просечник. Поред конзерваторско-рестаураторских радова подразумева се изградња прилаза, обезбеђење инфраструктуре, оживљавање комплекса и омогућења прихвата бројних посетилаца; и
- ревитализација старе чаршије са преосталим аутентичним трговачким и занатским локалима у оквиру атрактивне пешачке зоне, која ће сведочити о настанку и развоју урбаног језгра Трговишта.

Опште мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара су:

- на заштићеним културним добрима и њиховој заштићеној околини, не може се вршити раскопавање, рушење, преправљање, активности изградње и уређења простора или било какви радови који могу да наруше својства културног добра, без претходно утврђених услова и сагласности надлежне службе заштите културних добара;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен;
- добра која уживају претходну заштиту (евидентирани добра) не смеју се оштетити, уништити, нити се може мењати њихов изглед, својство или намена.
- забрана изградње објеката (индустријских, рударских, енергетских, инфраструктурних, фарми и других објеката) који својом наменом и експлоатацијом могу да угрозе културно добро или деградирају и наруше пејзажне одлике и природне елементе његове заштићене околине;
- забрана привременог или трајног депоновања отпада и испуштање отпадних вода, отварања позајмишта земље и другог материјала;
- забрана градње и постављања објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом и висином могу угрозити културно добро; и
- забрана радова који могу пореметити статичку стабилност објекта.

Мере заштите, које обезбеђују очување аутентичности објеката заштићених и евидентираних споменика културе и простора око њих су:

- очување изворног изгледа архитектуре, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика;
- забрањује се уградња и замена грађевинских елемената и материјала који нису примерени историјском и споменичком карактеру објекта (PVC столарија, кров непримереним црепом, и сл.);
- ажурно праћење стања и одржавања, конструктивно-статичког система, кровног покривача, фасада и инсталација;
- забрана извођења грађевинских радова, изградња инфраструктуре, промена облика терена и измена вегетационог склопа без претходне сагласности и надзора надлежне установе заштите;
- забрана складиштења отпадног материјала и стварање депонија;
- забрана градње објеката који својом архитектуром и габаритом непосредно угрожавају споменик културе; и

- забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе.

3.6. КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ И ЗАШТИТУ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ТЕХНОЛОШКИХ УДЕСА

Заштита са аспекта одбране

Планска правила и мере заштите са аспекта одбране земље тиче се организације у функционисању мреже објеката привреде, друштвеног стандарда, инфраструктуре, режима градње итд. на подручју насеља и територије општине, а решавају се мирнодопским путем.

Заштита становништва, материјалних добара и ресурса спроводиће се кроз реализацију основних мера везаних за територију (земљиште, ваздух, воду), мрежу насеља, функционисање привреде, инфраструктуру и режим изградње насеља у урбанистичком смислу.

а. Мере заштите који се односи на територију:

- у циљу заштите територије од плављења, потребно је провести регулационе захвате на бујичним водотоцима, уређење сливова водотока, пошумљавање, док при избору локације објеката водити рачуна о коти максималних вода;
- у складу са степеном могућег сеизмичког удара, спроводити одговарајући режим изградње објеката мреже инфраструктуре, водених акумулација итд. у складу са принципима земљотресног инжењерства; и
- у циљу заштите територије од пожара, потребно је спроводити одговарајуће уређење и организовање шумских и пољопривредних површина, са сменом култура у погледу размештаја, пробијањем шумских просека итд.

б. Мере заштите који се односи на мрежу насеља

Рационална организација простора општине је један од основних циљева и са аспекта одбране и у том циљу потребно је:

- остварити раномеран развој и насељавање читаве територије;
- ограничити велике концентрације становништва, активности и физичких структура на једном простору кроз формирање система насеља и центара;
- обезбедити да виталне функције мреже насеља као што су здравство, радио везе, снабдевачке функције, морају имати алтернативне локације у разним насељима и у миру, треба да буду опремљена најнужнијим уређајима који ће се користити у ванредним уловима (ратни услови, земљотреси, поплаве итд.); и
- да сва насеља треба да буду повезана саобраћајницама из више праваца због евентуалних закочења путева и сл.

ц. Мере заштите који се односи на функционисање привреде

- обезбедити услове за развој пољопривреде за коју на подручју општине постоје погодни услови, што је од посебног значаја за потребе одбране;
- обезбедити заштиту од индустријских удеса;
- спречити лоцирање еколошки неприхватљивих производних активности, а форсирати савремене и еколошки прихватљиве технологије и активности у простору;

- обезбедити радну снагу за случај евакуације привреде за ратне потребе; и
- формирати мрежу складишта и магацина потребних прехранбених и других артикала, што све треба да буде дефинисано у мирнодопским условима.

д. Мере заштите који се односи на инфраструктуру

- у циљу заштите и функционисања инфраструктурних система у ванредним условима, обезбедити да сви инфраструктурни системи буду централно повезани и да се њима управља са једног места;
- у циљу обезбеђења водоснабдевања насеља у ванредним ситуацијама, пожељно је имати више гравитационих извора водоснабдевања, због могућности загађења вода (отровима, земљотресом, поплавом и сл.), као и алтернативне изворе водоснабдевања у случају акцидента и ратних разарања, а у мирнодопским условима треба обезбедити хигијенску исправност земљишта и подземних вода, посебно бунара и јавних чесми, нарочито оних које се користе за пиће; и
- потребно је и даље проширивање мреже општинских путева.

е. Мере заштите који се односи на режим изградње насеља у урбанистичком смислу

- обезбедити функционално зонирање територије насеља (радне зоне, становање, јавне службе, зелени простори и сл.)
- обезбедити слободне просторе у насељима који ће бити заштићени од пожара и рушевина, а истовремено добро повезани са саобраћајницама и водотоковима
- при изради урбанистичких планова и пројеката у складу са условима надлежне службе одбране планирати изградњу заштитних склоништа, као основне мере заштите људи и материјалних добара у случају ратне опасности
- у циљу заштите и функционисања урбаних и руралних система планирати такве режиме изградње којима ће се обезбедити минимизирање неповољних ефеката ратних разарања на објекте и људство, обезбедити правци евакуације итд.

Наглашава се да је при изради планске и пројектне документације потребно поштовати сву релевантну законску регулативу из домена одбране, заштите од елементарних непогода, правилнике о техничким нормативима за склоништа и поједине објекте, као и прописе о усклађивању просторних и урбанистичких планова са потребама народне одбране и заштите од ратних дејстава.

Заштита од елементарних непогода и технолошких удеса

У погледу угрожености простора од дејстава **елементарних непогода и технолошких удеса** (акцидената) основне опасности прете од појаве дејства различитих врста елементарних непогода, и то пре свега као последица дејства ерозионих процеса, покренутих клизишта на падинским теренима, бујичних токова и плављена пољопривредних и стамбених површина, односно појаве пожара, града и земљотреса. Одсуство већих индустријских капацитета на планском подручју узроковало је да могућност од удеса и индустријских акцидената буде сведен на минималну меру.

Планске мере које се односе на заштиту простора од дејстава елементарних непогода односе се на:

- при изградњи треба водити рачуна да се сва изградња путева и осталих објеката, планира и гради изнад кота трагова великих вода, односно у складу са подацима о максималном нивоу подземних вода у тлу;
- примена техничких норми (асеизмичка градња) приликом изградње објеката;
- потпуну регулацију корита бујичних токова на подручју Општине ради смањивања могућности од изненадне појаве поплавних таласа (посебно се односи на реке Пчињу и Трипушницу – на потезу Радовница-Трговиште-Ново Село-Барбаце, Козједолски и Леснички поток);
- примену антиерозионих мера у подручјима која су потенцијално угрожена ерозионим процесима, што подразумева селективно пошумљавање, спречавање нерационалне сече стабала, перманенту контролу стања на овим подручјима од стране Општинског штаба цивилне заштите, забрану градње стамбених и других објеката без неопходне комуналне инфраструктуре, итд.;
- приликом изградње водоводне мреже препоручује се постављање уличних хидраната и прикључака за воду (посебно у близини насеља и будућих радно-привредних зона);
- избегавати лоцирање виталних насељских функција дуж раседних зона или у подручју терена са уоченим карактеристикама природне нестабилности;
- у насељеним местима је обавезно организовање доброволне ватрогасне службе и система контроле и праћења у случају да дође до пожара. С обзиром да се ради о мањим насељима ову улогу могу да врше становници. Посебно је важна израда Плана заштите од пожара на општинском нивоу која треба да уважава обавезу обезбеђења саобраћајне приступачности шумским путевима и стварању услова за одржавање противпожарних баријера који ће делити шумске комплексе на мање сегменте и смањити потенцијални ниво ризика;
- приликом димензионисања водоводне мреже у већим центрима један од критеријума треба да буде и евентуална потреба за гашењем пожара. У погледу изградње треба се опредељивати за објекте који ће имати што већи степен ватроотпорности;
- мере заштите од атмосферских елементарних непогода (град, ветар) обухватају одржавање и по потреби проширење постојеће мреже противградних станица и успостављање и одржавање њихове директне везе са РХМЗ.
- заштита од зимских непогода (лавине, ветроизвале, снежни намети и сл.) у брдско-планинском делу општине и од летњих непогода (суше, бујице и сл.) обухватиће изградњу неопходних инфраструктурних и супраструктурних садржаја, пажљиво коришћење шумских површина и њихово селективно пошумљавање, уз изградњу планиране водоакумулације.

По питању заштите од акцидентних загађења, основне мере заштите се заснивају на управљању ризиком од удеса, и то кроз: идентификацију опасности; анализу последица; процену ризика; планирање мера за превенцију удеса или смањење ризика; организовање мера приправности и одговора на удес; као и планирање мера санације од последица удеса. Мере заштите треба спроводити: за постојеће објекте и технологије (производња, складиштење, утовар, транспорт, претовар штетних и опасних материја), кроз превентивне мере и мере сталног надзора; за нове објекте, технологије и радове, као и код реконструкција постојећих, кроз обавезну израду процене утицаја и процене ризика на животну средину; израдом Мапе хазарда, чиме ће се утврдити потенцијални извори удесних загађења и правци транспорта опасних и штетних материја.

Посебна мера заштите од акцидентних загађења представља и строга контрола саобраћајне полиције свих возила која транспортују опасне и штетне материје

државним путем Врање-Трговиште-Лесница- граница са БЈР Македонијом, с обзиром на близину пута речном току Пчиње, водоакумулацији „Прохор” и могућем загађењу плитких издани услед неконтролисаног истакања опасних материја из транспортних возила у околно земљиште.

3.7. РЕГИОНАЛНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Подручје општине Трговиште се налази у гравитационом подручју Врања, као регионалног центра Пчињског округа који (према ППРС) опслужује више функционалних подручја. За Трговиште је предвиђено да се до 2010. године оформи као мали град у функционалном подручју Врања. Имајући у виду саобраћајну повезаност и функционално-привредне везе, на подручје општине имају јак утицај насеља из функционалног подручја Врања и Бујановца.

Иако је Трговиште погранична општина са Републиком Македонијом, ово подручје карактериша релативно скромна прекогранична сарадња са суседним општинама у Републици Македонији. Из тог разлога, једно од основних стратешких опредељења јесте успостављање интензивније међународне сарадње у циљу оснаживања подручја, очувања природних вредности, реализације регионалних инфраструктурних система, јачања партнерства локалних власти и заједничког наступа код предприступних фондова ЕУ ради одбрована финансијских средстава за реализацију заједничких пројеката и програма. Један од важнијих предуслова је побољшање саобраћајне приступачности и комуналне опремљености простора, а што се приоритетно односи на отварање граничног прелаза „Калово” (веза са општином Крива Паланка у БЈР Македонији и даље са Ћустендилом у Републици Бугарској) и унапређење техничких карактеристика општинских путева, нарочито у правцу будућег туристичког рејона на планини Дукат (веза са општином Босилеград)

Положај и улога општине Трговиште у регионалном окружењу и везе које има са суседним општинама указују да је акценат просторног развоја на унапређењу и даљем развоју препознатљивих и већ оформљених регионалних функција, од којих су најзначајније:

- 1) *Водоснабдевање* – реализацијом водоакумулације „Прохор” на Пчињи као дела Врањско-пчињског подсистема снабдевања становништва водом, обезбедиће се потребне количине пијаће воде и за насеља општине Трговиште, Врање, Бујановац и Прешево (у спези са водоакумулацијом „Првонек” у општини Врање), што ће допринети организованијем систему водоснабдевања великог броја насеља Пчињског округа;
- 2) *Саобраћај* – повећање саобраћајне приступачности подручја један је од основних предуслова успостављања чвршћих интегративних и функционалних односа и веза са окружењем. Планирана реализација граничног прелаза „Калово” на путном правцу Трговиште-Лесница-Огут, допринеће реактивирању трговинских, привредних и културних односа са општином Крива Паланка у БЈР Македонији (сарадња између ових општина је тренутно скромних размера због успостављања државне границе према БЈР Македонији). У циљу повећања приступачности туристичке зоне на планини Дукат и бољем повезивању са општином Босилеград, планирана је и изградња тунелске деонице кроз масив Дуката на непроходној деоници државног пута II реда Р-125 Трговиште-Босилеград;
- 3) *Комунална инфраструктура* - управљање отпадом на регионалном нивоу допринеће побољшању квалитета животне средине (санирањем и рекултивацијом постојећих сметлишта у Општини) и даљем јачању међуопштинске сарадње по питању ефикасног и одговорног третмана комуналног отпада. Планирано је одлагање чврстог комуналног отпада на

- регионалну санитарну депонију „Метерис“ у општини Врање, уз могућност привременог збрињавања отпада на трансфер станицу комуналног отпада у општини Бујановац.
- 4) *Привреда* - Општина има све неопходне предуслове за развој привреде, пре свега на подручју предвиђеном за изградњу нових привредно-радних зона дуж државних путева II реда, чиме се стварају предуслови за развој и ново запошљавање.
 - 5) *Туризам* - који није развијен и чији развој је могуће базирати на природним и створеним потенцијалима (природна добра, непокретна културна добра, висок квалитет животне средине, специфичност геоморфолошких облика, планинско подручје Дуката и др.). Могућност развоја транзитног туризма (након отварања граничног прелаза), планинског и спортско-рекреативног туризма на Дукату (у сарадњи са општином Босилеград), као и реализација туристичког пута према манастиру Прохор Пчињски (општина Бујановац) допринеће туристичком позиционирању општине у регионалном окружењу.
 - 6) *Заштита природних добара* – планирана је заштита подручја планине Дукат, са врховима Црноок и Големи Врх, на територији општина Босилеград и Трговиште, укупне површине око 6000 ha. Проглашењем ове просторне целине за заштићено природно добро очекује се успостављање еколошки одговорнијег понашања локалних управа, првенствено по питању доношења Плана управљања заштићеним подручјем и институционалном јачању и сарадњи општинских служби за заштиту животне средине у општинама Трговиште и Босилеград.

Схема бр.2: Тачке и правци регионалне сарадње Општине са ближим окружењем

4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА

4.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ДЕЛОВЕ ТЕРИТОРИЈА ЗА КОЈЕ НИЈЕ ПРЕВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА

Правила урбанистичке регулације и парцелације

Правила урбанистичке регулације и парцелације представљају скуп међусобно зависних правила, услова и елемената за образовање и уређење грађевинских парцела, утврђивање регулационе и грађевинске линије, међусобног положаја, висине и спољног изгледа објекта, као и других елемената неопходних за спровођење Плана – издавање Локацијске и Грађевинске дозволе.

Правила урбанистичке регулације и парцелације односе се на све намене у оквиру грађевинског, пољопривредног, шумског и водног земљишта. Правилима урбанистичке регулације дефинисани су урбанистички показатељи (намена, индекс или степен изграђености, индекс или степен искоришћености, спратност) и други плански елементи за одређивање величине, облика и површине објекта и начина његовог позиционирања на парцели. Правилима парцелације дефинисани су плански елементи за одређивање величине, облика и површине грађевинске парцеле као и регулациони или нивелациони елементи за њено обележавање.

Општа правила урбанистичке регулације и парцелације

- Намена простора
- Урбанистички показатељи
- Услови за формирање грађевинске парцеле
- Типологија објеката
- Положај објекта у односу на регулацију и у односу на границе грађевинских парцела
- Правила за постојеће објекте
- Правила за нове објекте – највећи дозвољени индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле, спратност и висина објекта, минимална међусобна удаљеност објекта и од граница парцеле, услови за изградњу других објекта на истој грађевинској парцели и начин обезбеђивања приступа парцели и простора за паркирање возила
- Правила за позиционирање грађевинских елемената објекта
- Правила за архитектонско обликовање објекта
- Правила за слободне и зелене површине на парцели
- Правила за оградивање грађевинске парцеле

Намена простора

Према специфичном начину коришћења грађевинског, пољопривредног, шумског и водног земљишта, издвојене су намене:

Грађевинско земљиште

- становање: вишепородично становање у центрима насеља, породично становање;
- зоне концентрисаних привредних и комерцијалних делатности;
- саобраћај и саобраћајне површине;
- објекти у функцији туризма, инфраструктуре; и
- спортски комплекси.

Пољопривредно земљиште

- објекти у функцији пољопривреде.

Шумско земљиште

- објекти у функцији шумарства.

Водно земљиште

- објекти поред воде; и
- објекти на води.

Урбанистички показатељи

Урбанистички показатељи (индекс или степен изграђености, индекс или степен искоришћености и спратност) дефинисани су као максималне дозвољене вредности за ниво парцеле за сваку намену и типологију градње.

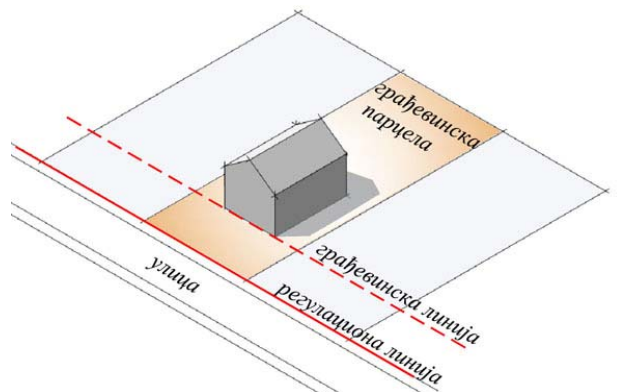
За подручје овог Плана обухваћено важећим урбанистичким плановима, примењују се урбанистички показатељи дефинисани тим плановима за сваку појединачну доминантну намену простора.

Општа правила парцелације

Грађевинска парцела јесте део грађевинског земљишта, са приступом јавној саобраћајној површини, која је изграђена или планом предвиђена за изградњу.

Регулациона линија јесте линија која раздваја површину одређене јавне намене од површина предвиђених за друге јавне и остале намене.

Грађевинска линија јесте линија на, изнад и испод површине земље и воде до које је дозвољено грађење основног габарита објекта.

ЕЛЕМЕНТИ ГРАЂЕВИНСКЕ ПАРЦЕЛЕ

Грађевинска парцела (планирана и постојећа) има површину и облик који омогућава изградњу објекта у складу са правилима о грађењу и техничким прописима.

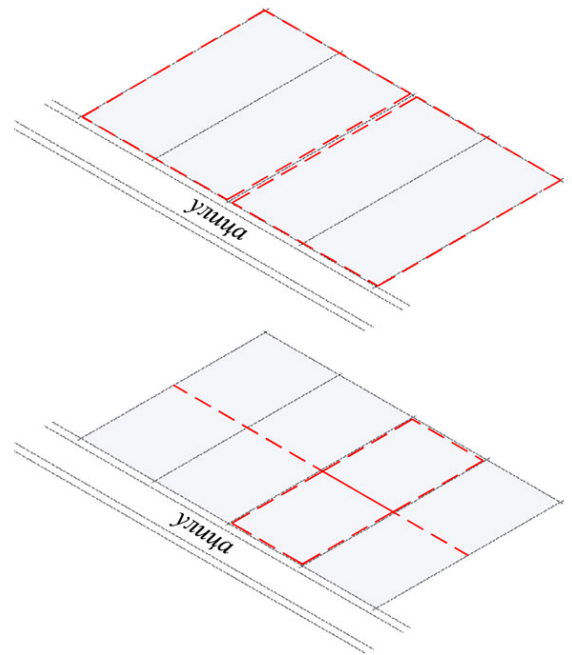
Свака грађевинска парцела мора имати директан приступ на саобраћајницу. Уколико нема директан приступ, у изузетним случајевима може имати колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) који је минималне ширине 2,50m.

Грађевинска парцела може се укрупнити препарцелацијом или делити парцелацијом до минимума утврђеног овим правилима, а у складу са дефинисаним наменама и типологијом градње.

На предлог власника, односно закупца постојеће катастарске парцеле врши се исправка граница суседних парцела у складу са законом и у складу са правилима овог Плана.

При формирању грађевинских парцела парцелацијом или препарцелацијом максимално уважавати постојеће катастарске парцеле.

Планом су дефинисане минималне величине парцела (минимална површина парцеле и минимална ширина парцеле према саобраћајници) за сваку појединачну намену, а према типологији градње.

ПРЕПАРЦЕЛАЦИЈА И ПАРЦЕЛАЦИЈА

Типологија објекта

Грађевинске линије према суседним парцелама дефинишу концепт изградње, тј. типологију објекта:

- слободностојећи (објект не додирује ни једну границу грађевинске парцеле);
- у непрекинутом низу (објект на парцели додирује обе бочне границе грађевинске парцеле); и
- у прекинутом низу или једнострано узидани ("двојни") (објект на парцели додирује само једну бочну линију грађевинске парцеле).

Положај објекта на парцели

Положај објекта на парцели дефинише се грађевинском линијом у односу на:

- регулацију саобраћајнице;
- бочне суседне парцеле; и
- унутрашњу суседну парцелу.

Све грађевинске линије у границама парцеле морају бити постављене тако да не ометају функционисање објекта на парцели, инфраструктурну мрежу, као и функционисање и статичку стабилност постојећих објеката на суседним парцелама.

Грађевинска линија подземних етажа или објекта је хоризонтална пројекција грађевинских равни у оквиру којих се граде подземне етаже, односно објект. Подземна грађевинска линија не сме да прелази границе парцеле.

Грађевинска линија приземља се дефинише посебно, уколико се не поклапа са грађевинском линијом.

Грађевинска линија је обавезујућа када се објект мора поставити на њу (нпр. када се поклапа са регулационом линијом или када је потребно задржати дефинисано растојање до регулационе линије). У осталим случајевима грађевинска линија даје максималну границу градње, тј. границу до које је дозвољено (али не и обавезно) постављање објекта.

На једној грађевинској парцели дозвољена је изградња једног или више објеката у зависности од намене и типологије градње.

Правила за позиционирање објеката на парцели (минимално растојање грађевинске од регулационе линије, минимална удаљења од граница парцеле, минимална међусобна растојања објеката и др.) планом су дефинисана за сваку појединачну намену у складу са типологијом градње.

У зони у којој постоје изграђени објекти, као и за објект који има индиректну везу са јавним путем преко приватног (сукорисничког) пролаза, позиција објекта на парцели (минимално растојање грађевинске од регулационе линије, минимална удаљења од граница парцеле, минимална међусобна растојања објеката и др.) утврђује се Локацијском дозволом у складу са овим правилима за одговарајућу типологију градње и на основу позиције већине изграђених објеката у блоку (зони, окружењу).

Висинска регулација

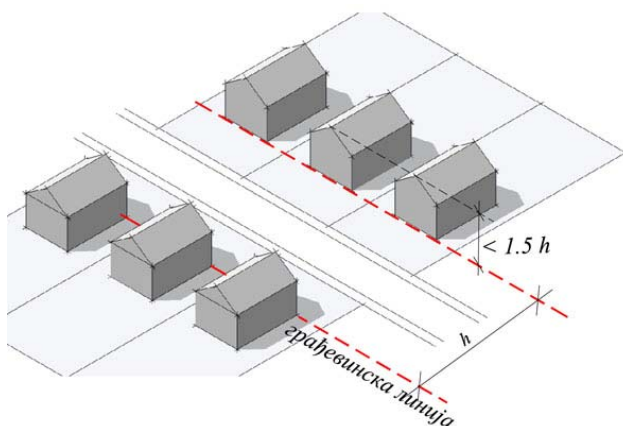
Висина објекта је растојање од нулте коте објекта до коте слемена (за објекте са косим кровом) односно до коте венца (за објекте са равним кровом). Дозвољена висина објекта дефинисана је максималном спратношћу за сваку намену, у складу са типологијом градње.

Нулта (апсолутна) кота је тачка пресека линије терена и вертикалне осе објекта.

У односу на нагиб терена, висина објекта је:

- на релативно равном терену - растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом), односно венца (за објекте са равним кровом);
- на терену у паду са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута мање или једнако 2,00m - растојање од нулте коте до коте слемена, односно венца;
- на терену у паду са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута веће од 2,00m - растојање од коте нивелете јавног пута до коте слемена (венца) умањено за разлику висине преко 2,00m;
- на терену у паду са нагибом од улице (наниже), кад је нулта кота објекта нижа од коте јавног или приступног пута - растојање од коте нивелете пута до коте слемена (венца); и
- на терену у паду са нагибом који прати нагиб саобраћајнице висина објекта утврђује се Локацијском дозволом применом претходних тачака.

Висина надзетка стамбене поткровне етаже износи највише 1,60m, рачунајући од коте пода поткровне етаже до тачке прелома кровне косине, а одређује се према конкретном случају.

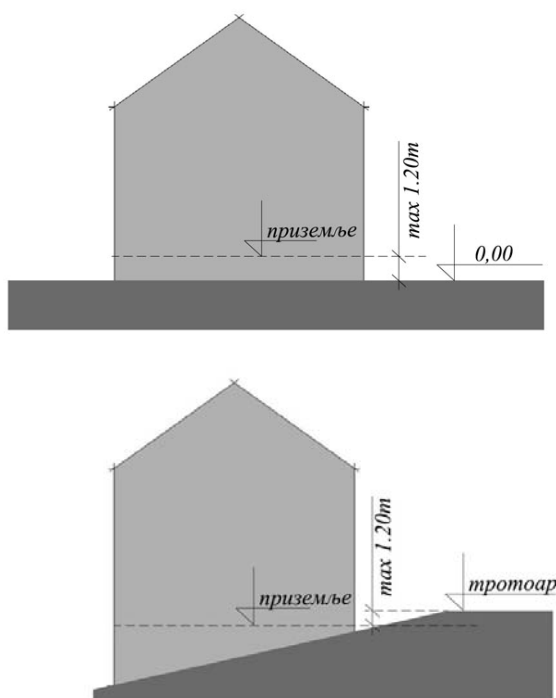
ВИСИНСКА РЕГУЛАЦИЈА

Релативна висина објекта је она која се одређује према другим објектима или ширини регулације.

Општа правила за релативну висинску регулацију:

- висина новог објекта не сме бити већа од 1,5 ширине регулације улице, односно растојања до грађевинске линије наспрамног објекта; и
- висина венца новог објекта усклађује се са венцем суседног објекта.

Кота приземља објекта одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:

ОДРЕЂИВАЊЕ КОТЕ ПРИЗЕМЉА

- кота приземља нових објекта на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута;
- кота приземља може бити највише 1,20m виша од нулте коте;
- за објекте на терену у паду са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише 1,20m нижа од коте нивелете јавног пута;
- за објекте на терену у паду са нагибом који прати нагиб саобраћајнице кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих тачака овог члана; и
- за објекте који у приземљу имају нестамбену намену кота приземља може бити максимално 0,20m виша од коте тротоара (денivelација до 1,20m савладава се унутар објекта).

Објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе. Дубину и начин фундаирања обавезно је ускладити са одређеним карактеристикама тла.

Правила за постојеће објекте

Постојећи објекти, чији су параметри (индекс изграђености, степен заузетости парцеле, спратност) већи од параметара датих овим Планом, задржавају постојеће параметре без могућности увећавања (доградње, надградње и сл.).

У случају замене објекта новим, поштовати све параметре и условљености дефинисане овим Планом. Ово правило важи и за постојеће објекте који не

испуњавају друге услове овог Плана (удаљења од граница парцеле, удаљења од суседних објеката и др.).

За изграђене објекте чија су међусобна удаљења и растојања од граница парцеле мања од вредности утврђених овим правилима за све типологије, у случају реконструкције, на странама ка суседу није дозвољено постављати отворе стамбених просторија.

Уколико је постојећи објект мањи од могућег планираног на основу урбанистичких параметара датих овим Планом, могућа је доградња, односно надградња, уколико се може обезбедити потребан број паркинг-гаражних места на парцели, уз поштовање следећих услова:

- доградња може бити извршена у виду анекса, односно у приземљу или другим деловима и етажама објекта, у складу са правилима овог Плана;
- дограђивање се мора изводити тако да се не наруши однос према суседним објектима, тј. обавезно је поштовати правила о позиционирању објеката на парцели;
- дограђени део објекта мора бити у складу са постојећим елементима објекта, у истој, односно усклађеној материјализацији и композицији;
- надградња нових етажа постојћих објеката могућа је у оквиру Планом дозвољених висина;
- код надзиђивања постојећих етажа поштовати правила везана за упуштање делова објекта (балкони, терасе, настрешнице и сл.) ван грађевинске линије, а у случају да постојећа грађевинска линија превазилази максималну дефинисану линију грађења није дозвољено упуштање делова објекта;
- надзидани део објекта мора бити изведен у складу са постојећим делом зграде (прозорски отвори, балкони и терасе морају бити постављени у складу са постојећим отворима, балконима, терасама и др.);
- није дозвољено формирање отвореног степеништа на фасади објекта већ дограђена степеништа морају бити заштићена од спољних утицаја; и
- приликом доградње дозвољено је формирање кровних баца које морају бити постављене у складу са прозорским отворима, терасама и балконима на постојећем делу фасаде.

Правила за нове објекте

Код постојећих блокова (потпуно или делимично формираних), грађевинска линија према регулацији која је дефинисана постојећим објектима који се задржавају, обавезујућа је за положај грађевинске линије планираних објеката.

Висину новог објекта у блоку ускладити са преовлађујућом висином објеката у блоку, наспрамном блоку и окружењу.

Нови објект се може градити на растојању мањем од дозвољеног уз претходно прибављену сагласност власника односно корисника суседне парцеле. У том случају, на калканском зиду новог објекта забрањени су било какви наспрамни отвори.

На калканском зиду новог објекта у низу односно новог једнострано узиданог објекта према суседном постојећем објекту на граници прцеле, а који има изграђен светларник, обавезна је изградња светларника исте величине и симетричног постојећем светларнику.

У светларнику објекта у низу или двојних објекта дозвољени су наспрамни отвори помоћних просторија и степеништа.

Правила за позиционирање грађевинских елемената објекта

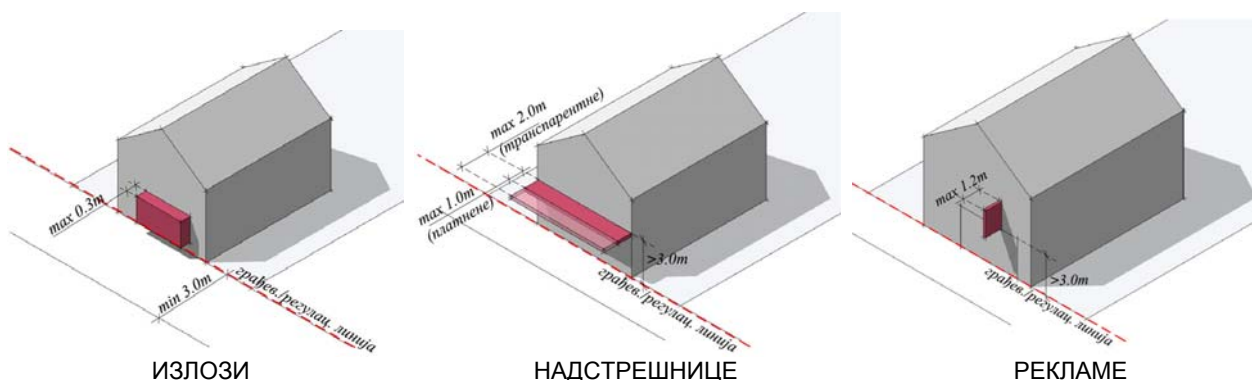
Све подземне и надземне етажне објекта налазе се унутар вертикалних равни дефинисаних грађевинским линијама, али су Планом дозвољена и одређена одступања појединих делова објекта од грађевинске и регулационе линије.

Упуштање делова објекта у јавну површину (одступање од регулационе линије)

Код објекта постављених на регулацији (грађевинска и регулациона линија се поклапају), дозвољена су следећа одступања тј. упуштања делова објекта у јавну површину саобраћајнице (тротоар):

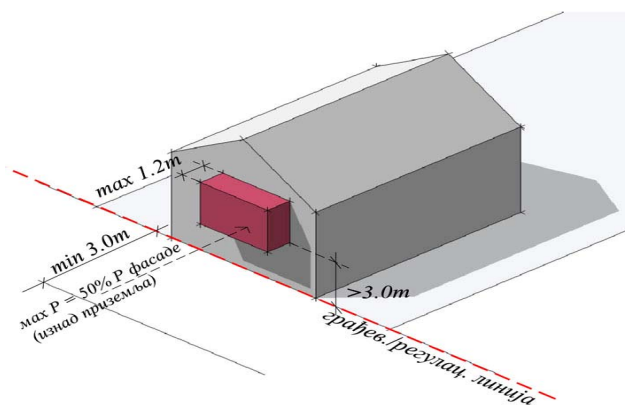
Грађевински елементи на нивоу приземља могу прећи регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то:

- излози локала - 0,30m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,00m (испод те ширине тротоара није дозвољена изградња испада излога локала у приземљу);
- транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етажне – 2,00m по целој ширини објекта са висином изнад 3,00m;
- платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом - 1,00m од спољне ивице тротоара на висини изнад 3,00m; и
- конзолне рекламе - 1,20m на висини изнад 3,00m.

УПУШТАЊЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ЕЛЕМЕНАТА У ЈАВНУ ПОВРШИНУ (НИВО ПРИЗЕМЉА)

Грађевински елементи на нивоу првог спрата и виших спратова (еркери, дократи, балкони, терасе, надстрешнице и сл.) могу прећи регулациону линију максимално 1,20m, али само у случају када најмања ширина тротоара износи 3,00m и на висини изнад 3,00m. У том случају, укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 50% уличне фасаде изнад приземља,

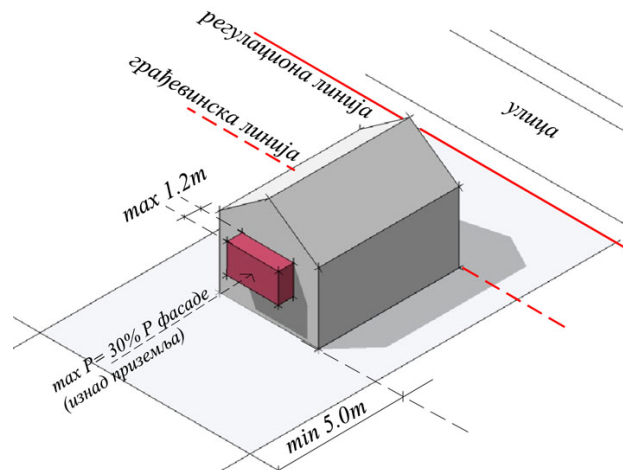
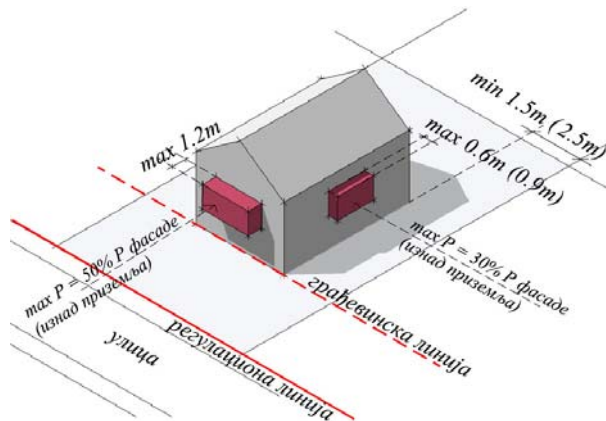

УПУШТАЊЕ ГРАЂ. ЕЛЕМЕНАТА У ЈАВНУ ПОВРШИНУ (НИВО ПРВОГ СПРАТА И ВИШИХ СПРАТОВА)

Упуштање делова објекта ван грађевинске линије

Грађевински елементи објекта (еркери, докати, балкони, терасе, улазне надстрешнице са и без стубова и сл.) могу да пређу дефинисану грађевинску линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то:

- 1,20m на делу објекта према предњем дворишту, с тим да укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 50% уличне фасаде изнад приземља;
- 0,60m (односно 0,90m) на делу објекта према бочном дворишту ако је растојање објекта од границе суседне парцеле минимум 1,50m (односно 2,50m); у оба случаја укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 30% бочне фасаде изнад приземља; и
- 1,20m на делу објекта према задњем дворишту ако је минимално растојање од линије суседне грађевинске парцеле 5,00m, с тим да укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 30% фасаде према задњем дворишту (изнад приземља).

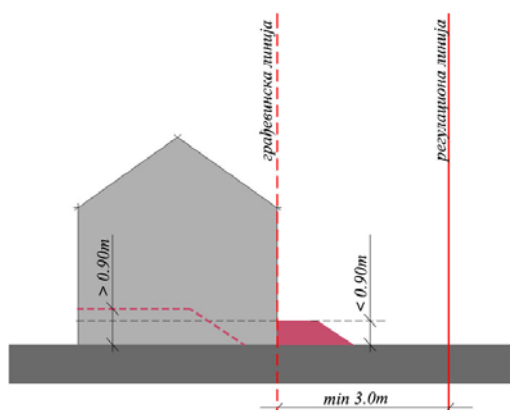

УПУШТАЊЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ЕЛЕМЕНАТА ВАН ДЕФИНИСАНЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ЛИНИЈЕ

Упуштање подземних етажа ван грађевинске линије

Подземне и подрумске етаже могу прећи задату грађевинску линију до граница парцеле, али не и регулациону линију према јавној површини. Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

Позиционирање отворених спољних степеница

Отворене спољне степенице могу да се поставе на предњи део објекта ако је грађевинска линија 3,00m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,90m. Уколико овакве степенице савлађују висину преко 0,90m онда улазе у габарит објекта.

Ако се степенице постављају на бочни или задњи део објекта не смеју ометати пролаз и друге функције дворишта.

Правила за архитектонско обликовање објеката

Спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје и други елементи дефинишу се идејним архитектонским пројектом. Спољни изглед објекта који представља културну вредност или се налази у зони заштите, усклађује се са конзерваторским условима.

Уколико постоје технички услови, дозвољена је адаптација или реконструкција неискоришћеног поткровља, тераса или тавана у користан стамбени или пословни простор.

Није дозвољено да се, надзиђивањем постојећег или изградњом новог крова, формира поткровље у више нивоа.

За осветљење корисног простора у таванима или поткровљима користити прозоре постављене у равни крова или вертикалне кровне прозоре – кровне баце. На једном објекту може бити само један ред кровних баца на истој висини. Максимална дозвољена чиста висина кровне баце је 260cm од коте пода. Највећа дозвољена укупна површина основе кровних баца је 30% површине основе крова. Облик и ширина баце морају бити усклађени са елементима фасаде и пратити ритам отвора на доњим етажама.

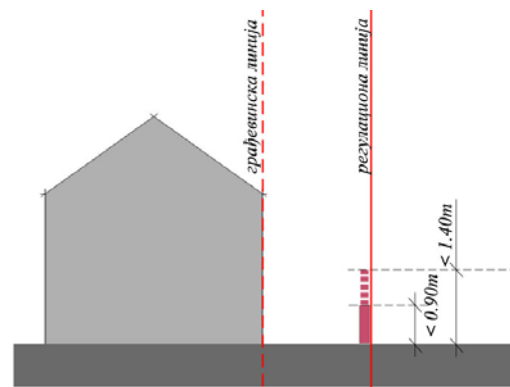
Мансардни кров пројектовати као традиционални мансардни кров, уписан у полукруг. Мансардни кров обавезно је решити у једној етажи, не сме имати препусте или на други начин изаћи ван основног габарита објекта. Вертикални мансардни прозори или излази на лођу се могу поставити само на стрмију раван мансардног крова. Максимална висина унутрашње преломне линије стрмије и блаже кровне равни мансардног крова, рачунајући од коте пода је 240cm.

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Минимални проценат зелених површина и специфичности уређења слободних површина парцеле дефинисани су појединачно за сваку намену и типологију градње.

Правила за оградавање грађевинске парцеле

Грађевинске парцеле могу се оградавати зиданом оградом до максималне висине од 0,90m (рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,40m. Ограда грађевинских парцела привредних и комерцијалних објеката (радних и пословних објеката привредно - радних зона, складишта, радионице и сл.) може бити зидана или транспарентна до максималне висине 2,20m.

Парцеле чија је кота нивелете виша од 0,90m од суседне, могу се оградавати транспарентном оградом до висине од 1,40m која се може постављати на подзид чију висину одређује надлежни општинска служба.

Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује.

Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати "живом" (зеленом) оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентном оградом до висине 1,40m (или евентуално пуном зиданом оградом до висине 1,40m уз сагласност суседа). Све врсте ограда постављају се према катастарском плану и операту, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Врата и капије на уличној огради не могу се отварати ван регулационе линије.

Ограде парцеле на углу не могу бити више од 0,90m од коте тротоара, односно јавног пута, због прегледности раскрснице. Дужину ограде која је висине до 0,90m одређује општинска служба надлежна за послове саобраћаја.

Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле специјалне намене, ограђују се на начин који одреди надлежна општинска служба.

ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

Правила урбанистичке регулације и парцелације за становање

На територији плана заступљени су следећи видови становања:

- вишепородично становање; и
- породично становање.

Поред општих правила урбанистичке регулације и парцелације која важе за све објекте у грађевинском земљишту дата су и појединачна правила карактеристична за сваки вид становања.

Вишепородично становање

У централним зонама појединих насеља обухваћених Планом омогућава се изградња вишепородичних вишеспратних стамбених објеката. Делови гушће стамбене изградње планирају се у најужим центрима заједнице насеља.

Намена објеката

У оквиру вишепородичних објеката, поред доминантне намене становања, могу бити заступљене и друге компатибилне намене: трговина, пословање, услуге и други централни садржаји, најчешће у приземним етажама објеката.

У вишепородичним стамбеним објектима дозвољене су делатности које не угрожавају основну намену – становање као и животну средину: трговина, услужно занатство, угоститељство, туризам, агенцијски послови, лекарске ординације, апотеке, и сл..

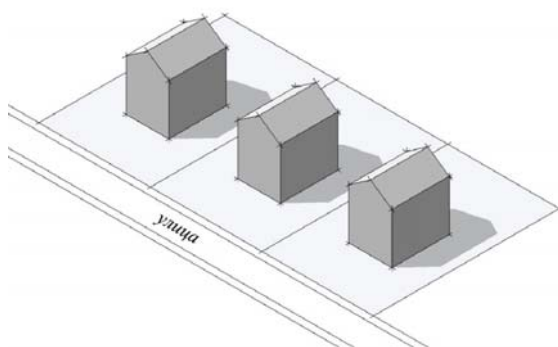
Урбанистички показатељи

За вишепородично становање у центрима заједнице насеља дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

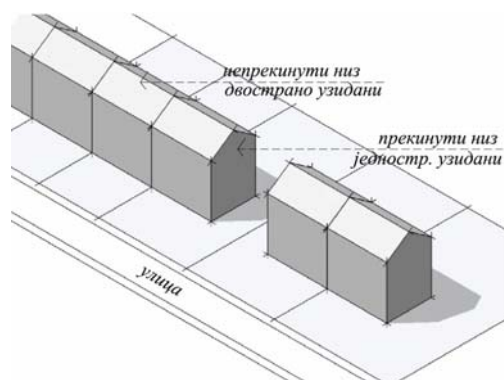
	макс. индекс изграђености	макс. степ. заузетости	макс. спратност	мин.% зелених површина
вишепородично становање	1,8	40%	П+3+Пк	30%

Типологија објеката

Вишепородични стамбени објекти према типологији градње могу бити слободностојећи, у непрекинутом низу (двострано узидани) или у прекинутом низу (једнострано узидани). Ламеле – објекти који имају више улаза (кућних бројева) сматрају се јединственим слободностојећим објектом.

СЛОБДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ

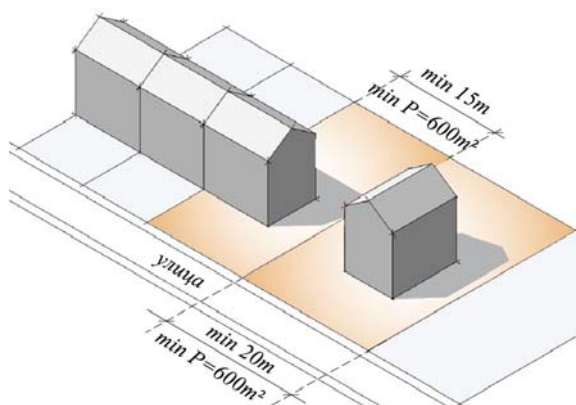

НЕПРЕКИНУТИ / ПРЕКИНУТИ НИЗ

Правила парцелације

Вишепородични стамбени објекти се могу градити као појединачни објекти на засебним парцелама или више објеката на јединственој парцели.

Минимална величина парцеле и ширина фронта према улици за вишепородичне стамбене објекте дефинисани су према типологији градње:

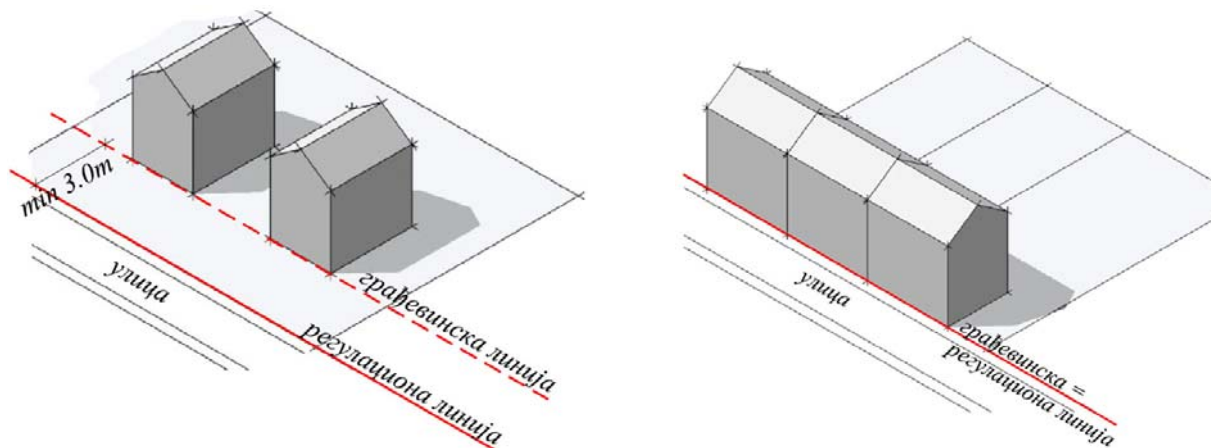

ВИШЕПОРДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ВЕЛИЧИНА ПАРЦЕЛЕ

вишепородично становање	минимална величина парцеле	минимална ширина парцеле
слободностојећи објекти	600m ²	20,00m
објекти у низу (једностр./двостр. узидани)	600m ²	15,00m

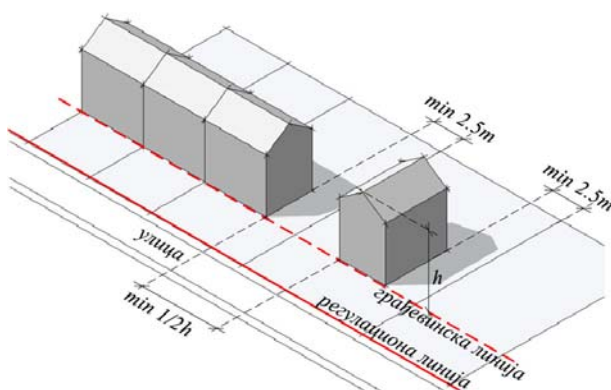
Положај објекта на парцели

Минимално растојање између регулационе и грађевинске линије за вишепородичне стамбене објекте је 3,00m, осим за објекте који су постављени у регулисаном делу улице у коме се грађевинска и регулациона линија поклапају.

ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ПОЛОЖАЈ У ОДНОСУ НА РЕГУЛАЦИЈУ

Минимално удаљење основног габарита (без испада) вишепородичног стамбеног објекта од границе суседне грађевинске парцеле је 2,50m.

Међусобна удаљеност слободностојећих вишеспратних објеката и објеката који се граде у прекинутом низу, износи најмање $\frac{1}{2}$ висине вишег објекта. Ово растојање се може смањити на $\frac{1}{4}$ висине вишег објекта ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже наспрамне отворе на стамбеним просторијама (као и атељеима и пословним просторијама). Ово растојање не може бити мање од 4,00m ако један од зидова објекта садржи отворе за дневно осветљење.

ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ПОЛОЖАЈ НА ПАРЦЕЛИ

Поред услова из претходне ставке, вишеспратни слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Породично становање

Породично становање чине појединачно изграђени објекти на засебним парцелама. Поред општих правила регулације и парцелације, дефинисана су појединачна правила која су карактеристична за породично.

Намена објеката

Објекти су стамбене намене са једним или више станова и елементима пољопривредног домаћинства. Изражена је тенденција трансформације мешовитих домаћинстава (становање и пољопривредне делатности) у непољопривредна.

На парцелама породичног становања могу бити заступљене и друге компатибилне намене: трговина, пословање, производња, услуге и др., које се претежно развијају у приземљима објеката. У зонама породичног становања дозвољене су делатности које не угрожавају основну намену – становање као и животну средину.

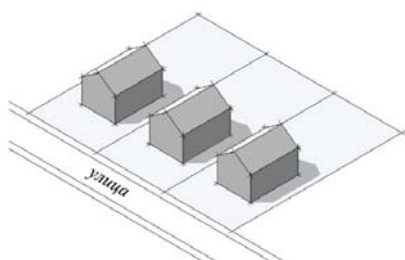
Урбанистички показатељи

За породично становање у свим насељима у обухвату Плана дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

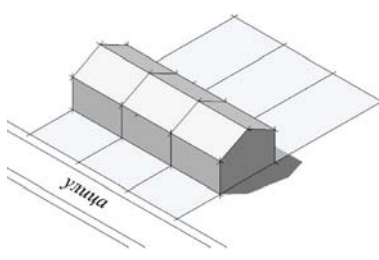
породично становање	макс. индекс изграђености (И)	макс. степен заузетости (С)	макс. спратност	мин. % зелених површина
парцеле < 600m ²	0,5	40%	П+Пк	30%
парцеле > 600m ²	0,4	30%	П+1+Пк	40%

Типологија објеката

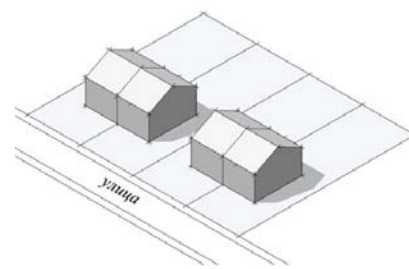
Породични стамбени објекти према типологији градње могу бити слободностојећи, у непрекинутом низу (двострано узидани) или у прекинутом низу (једнострано узидани тј. последњи у низу или двојни).

СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ

НИЗ – ПРЕКИНУТИ /
НЕПРЕКИНУТИ

ЈЕДНОСТРАНО УЗИДАНИ /
ДВОЈНИ

Правила парцелације

Породични и викенд стамбени објекти се граде на засебним грађевинским парцелама. Није дозвољена изградња више објеката на парцели осим пратећих помоћних објеката: објекти у служби пољопривреде, радионице, гараже, вртни павиљони, стаклене баште, затворени базени, фонтане, спортски терени и сл., макс. површине 50m², појединачно по објекту.

Изградња другог објекта (стамбеног, пословног, привредног, пољопривредног и др.) на истој парцели (уз обезбеђење прилаза до сваког објекта) дозвољава се само на парцелама већим од 1200m².

Уколико грађевинска парцела нема директан приступ на саобраћајницу, мора да има колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) који је минималне ширине 2,50m.

Минимална величина парцеле и ширина фронта према улици за породичне и викенд стамбене објекте дефинисани су према типологији градње:

СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ	У НЕПРЕКИНУТОМ НИЗУ
мин. површина парцеле = 400m² мин. ширина парцеле = 12m	мин. површина парцеле = 250m² мин. ширина парцеле = 6m
ЈЕДНОСТРАНО УЗИДАНИ / ДВОЈНИ / ПОСЛЕДЊИ У НИЗУ	
мин. површина парцеле = 200m² мин. ширина парцеле = 10m	

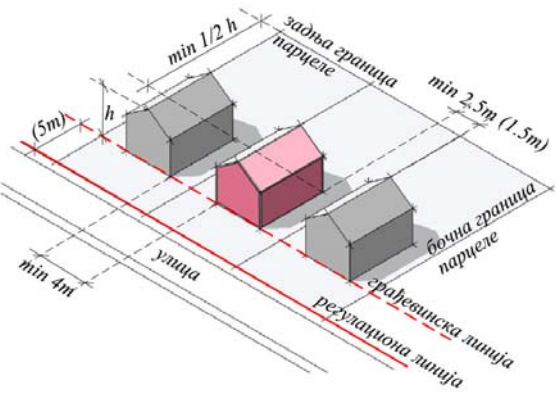
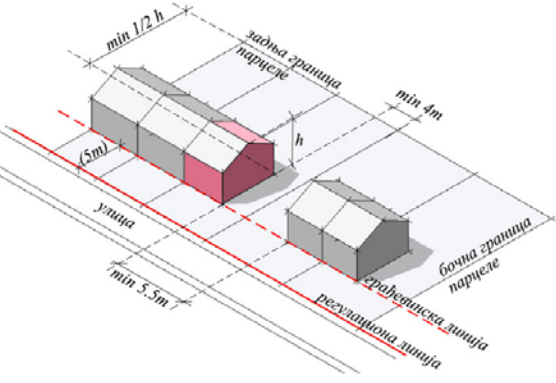
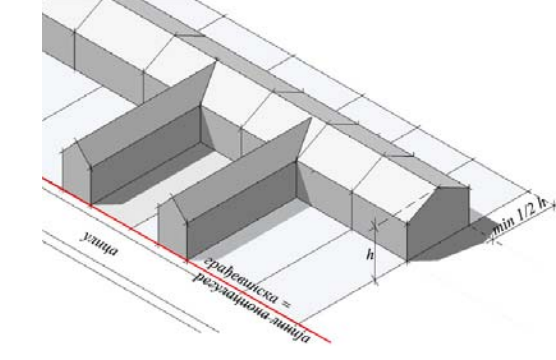
Положај објекта на парцели

За позиционирање објекта породичног и викенд становања на парцели поред општих важе и следећи услови:

Растојање између грађевинске и регулационе линије за породичне и викенд стамбене објекте одређује се према постојећој регулацији осим за објекте који су постављени у регулисаном делу улице у коме се грађевинска и регулациона линија поклапају (првенствено полуатријумски тип изградње).

Препорука за удаљење грађевинске од регулационе линије нових објеката у зонама где нема формиране регулације је 5,0m.

Позиција породичних и викенд објеката на парцели дефинисана је у складу са типологијом објеката:

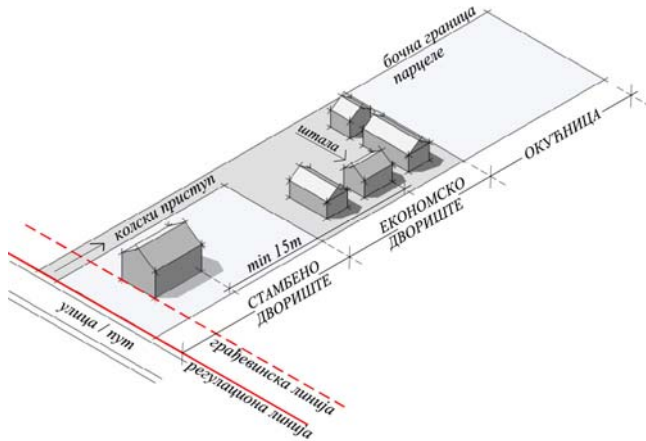
ТИПОЛОГИЈА ОБЈЕКТА	ПОЗИЦИЈА НА ПАРЦЕЛИ
 СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ	минимално растојање од бочног суседног објекта = 4,0m, минимално растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле: на делу бочног дворишта северне оријентације = 1,50m (у том случају на калканском зиду дозвољени су само отвори помоћних просторија и степеништа, са минималним парпетом 180cm), на делу бочног дворишта јужне оријентације = 2,50m, минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).
 ПРЕКИНУТИ НИЗ / ЈЕДНОСТР.УЗДАНИ /ДВОЈНИ	минимално растојање од бочног суседног објекта (једнострано узиданог или слободностojeћег) = 5,5m, минимално растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле = 4,00m, минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).
 НЕПРЕКИНУТИ НИЗ	минимално растојање од бочног суседног објекта = 0,0m, растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле = 0,0m, минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).

Правила за помоћне објекте на парцели

На великом броју парцела породичног и викенд становања присутни су поред стамбених и помоћни објекти као и елементи пољопривредног домаћинства, тј. економског дворишта: гараже, оставе, радионице, летње кухиње, магацини хране за сопствену употребу, мањи објекти за смештај стоке, производњу, прераду и складиштење пољопривредних производа и слично. Наведене објекте могуће је планирати под условима задовољења свих хигијенских захтева и прописа.

Помоћни објекти се не урачунавају у корисну бруто развијену грађевинску површину, али се површина под овим објектима узима у обзир при израчунавању процента заузетости парцеле.

Максимална висина помоћних објеката износи 5m.

ОРГАНИЗАЦИЈА СЕОСКОГ ДВОРИШТА

Стамбено двориште садржи: објекте за становање и помоћне објекте уз стамбени објекат (летња кухиња, гаража, остава, надстрешница и слично). Дозвољена је организација пољопривредне производње на нивоу окућнице са садржајима повртарства и воћарства.

Економско двориште садржи економске и помоћне објекте. Економски објекти су објекти за смештај стоке, производни објекти, објекти за прераду пољопривредних производа, објекти за складиштење пољопривредних производа, као и гараже за пољопривредну механизацију, машине и возила.

Помоћни објекти у економском дворишту су гараже или надстрешнице за пољопривредну механизацију, машине и возила, као и оставе, гараже и сл..

На парцели са нагибом терена према јавном путу (навише), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. На парцели са нагибом терена од јавног пута (ниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут.

Поред општих правила потребно је поштовати и посебна правила везана за помоћне објекте:

- међусобна растојања помоћних објеката зависе од организације дворишта, с тим да се прљави објекти могу постављати само низ ветар у односу на чисте објекте;
- минимално растојање између стамбеног објекта и објекта за смештај стоке је 15m;
- минимално удаљење септичке јаме од стамбеног објекта је 6m а од границе суседне парцеле 3m;
- ђубриште и пољски клозет морају бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде најмање 20m, и то само на нижој коти;
- отпадне воде и ђубре из стаје, свињца или штале треба да отичу у затворену септичку јаму у складу са прописима о заштити животне средине;
- ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 1m; и
- сточне фарме већег капацитета од 10 условних грла нису дозвољене у оквиру стамбеног подручја.

Правила урбанистичке регулације и парцелације за комерцијалне и привредне делатности

Комерцијални објекти су објекти претежно намењени за комерцијалне делатности: трговина, угоститељство, занатство, пословне, финансијске услуге и други пословни простори. Комерцијалне делатности могу бити организоване као:

- појединачни садржаји у ткиву; и
- комерцијални и пословни комплекси у привредним зонама.

Привредни објекти су намењени за разноврсне привредне делатности: индустријска и занатска производња, објекти саобраћајне привреде, складишта, продајни објекти, и др..Привредне делатности могу бити организоване као:

- појединачни садржаји у ткиву;
- производни комплекси у привредним зонама; и
- привредне зоне посебне намене.

Поред општих правила регулације и парцелације који важе за све објекте у грађевинском земљишту, дата су и посебна правила за комерцијалне и привредне објекте:

- појединачни комерцијални и привредни садржаји у ткиву; и
- комерцијално - пословни и производни комплекси у привредним зонама.

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у стамбеном ткиву

У оквиру стамбеног ткива развијају се појединачни комерцијални, пословни и привредни садржаји чији је просторни развој условљен потребама околних корисника.

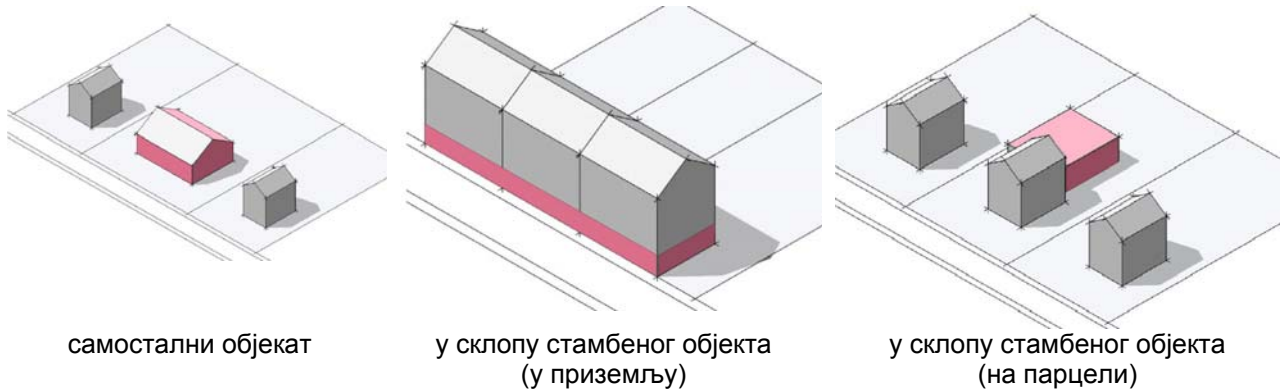
Намена објеката

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у склопу стамбеног ткива су:

- комерцијални и сродни садржаји локалног снабдевања и услуга: продавнице, пословни простори, ресторани, итд.; и
- мање производне јединице – мали производни погони: мале фирме, пекарска производња, механичарске радионице, мања складишта грађевинског материјала, прерада пластичних маса, итд.

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у склопу стамбеног ткива могу се организовати као:

- самостални објект на парцели,
- у склопу стамбеног објекта: у приземној етажи, у делу објекта према задњем дворишту, у склопу помоћног објекта или као други објект на парцели, уколико је парцела већа од 2000m².

самостални објекат

у склопу стамбеног објекта
(у приземљу)

у склопу стамбеног објекта
(на парцели)

ПОЈЕДИНАЧНИ КОМЕРЦИЈАЛНИ И ПРИВРЕДНИ САДРЖАЈИ У СТАМБЕНОМ ТКИВУ

Правила регулације и парцелације

За комерцијалне и привредне објекте у ткиву важе иста правила урбанистичке регулације и парцелације (индекс изграђености, степен заузетости, спратност, парцелација, позиционирање објекта на парцели, итд.) као за стамбено ткиво у складу са типологијом изградње. Такође, поред општих и правила за становање исте типологије, важе и следећа правила:

- приступи-улази у комерцијално-пословне или привредне делове објекта морају бити одвојени од улаза у стамбени део објекта или организовани тако да не ометају коришћење станова;
- уколико јединица комерцијалног објекта или малог производног погона нема директан приступ на саобраћајницу, мора имати обезбеђен колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) минималне ширине 3.50m;
- организација парцеле комерцијалног објекта или производног погона мора бити таква да не угрожава функционисање контактних парцела друге намене;
- својим изгледом, материјализацијом и волуменом, комерцијални или привредни објекат не сме да наруши архитектонски и урбанистички концепт окружења, односно не може бити изграђен од некавалитетних материјала;
- приступи – улази у јединице комерцијалног или привредног објекта морају бити одвојени од улаза у стамбени део објекта или организовани тако да не ометају коришћење стамбеног простора;
- није дозвољено складиштење и депоновање материјала и робе (отпадни материјали, грађевински материјали, ауто-отпади и сл.) у отвореном простору на парцели – дворишту, већ се основни производни и пратећи процеси морају обављати у оквиру организованих делова објекта;
- привредне делатности не смеју преко дозвољене границе угрожавати квалитет становања у објекту, на парцели, суседству - буком, загађењем, саобраћајним оптерећењем и др.; и
- у склопу парцеле мањег привредног објекта (производног погона) неопходно је формирати појас заштитног зеленила у минималној ширини 3.00m према контактним парцелама друге намене и 6.00m према улици.

Комерцијално-пословни, производни и комплекси посебне намене у привредним зонама

Намена објеката

Комерцијално-пословни комплекси су комплекси различите величине са доминантном комерцијалном наменом. Они могу бити у оквиру осталих

компатибилних намена, али најчешће су то комерцијални и пословни објекти у склопу привредних зона, дуж примарних саобраћајница: велетржнице, складишта, дистрибутивни центри, итд..

Производни комплекси су већи производни погони, обично међусобно технолошки повезани или локације намењене разноврсним привредним активностима: грађевински погони, складишта, робно-транспортни центри и др..

Комплекси у привредним зонама углавном су организовани као вишефункционални мешовити производно-комерцијални комплекси у које спадају и комплекси посебне намене. Дозвољене су све групе делатности осим оних које угрожавају људе и животну средину (земљиште, ваздух и воду).

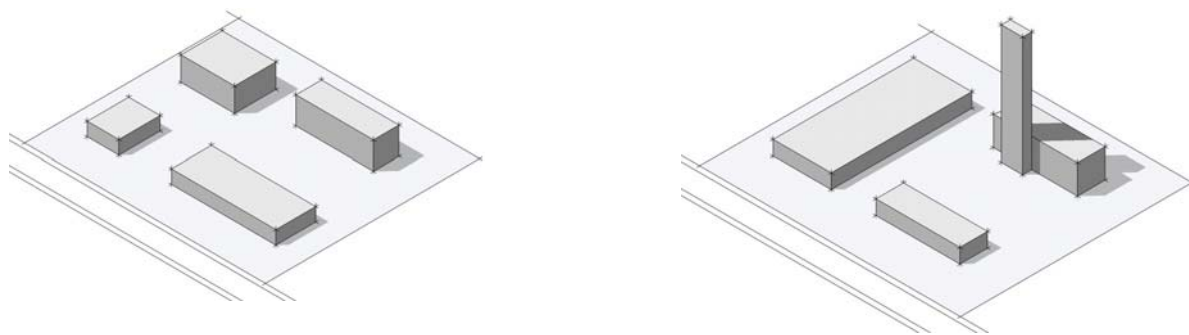
Урбанистички показатељи

За комерцијално-пословне и производне комплексе у обухвату Плана дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

	макс. индекс изграђености (И)	макс. степен заузетости (С)	максимална спратност	мин. % зелених површина	број паркинг места на 100m ²
комерцијално-пословни комплекси	1,0	50%	П+3	20%	2
производни комплекси	1,0	50%	до 16m (осим технол.објеката)	20%	1

Типологија објеката

Објекти су најчешће слободностојећи, груписани на различите начине у јединствени комерцијално-пословни или производни комплекс.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ КОМПЛЕКСИ

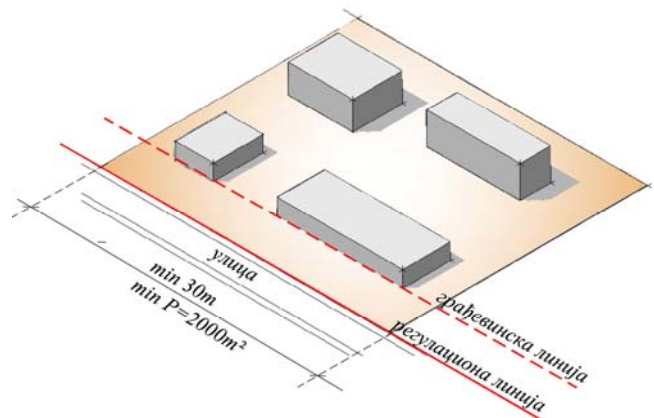
Правила парцелације

Дозвољена је изградња већег броја објеката на јединственој парцели комплекса.

За комерцијалне, пословне и привредне комплексе дефинисана је минимална величина парцеле (комплекса) и ширина фронта према улици:

- минимална величина парцеле = 2000m^2
- минимална ширина парцеле = $30,00\text{m}$

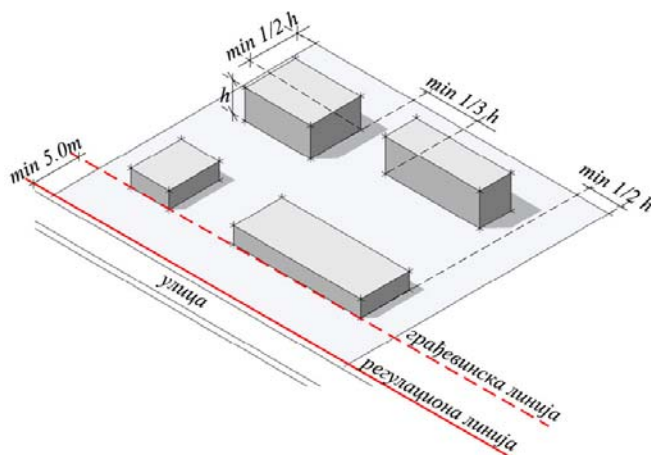
Уколико грађевинска парцела нема директан приступ на саобраћајницу, може имати колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) који је минималне ширине $3,50\text{m}$.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ КОМПЛЕКСИ –ВЕЛИЧИНА ПАРЦЕЛЕ

Положај објекта на парцели

Комплекси у привредним зонама треба да буду тако организовани, да су комерцијални објекти, административна или управна зграда или садржаји којима приступају посетиоци (изложбени салони, продајни простори и сл.), позиционирани према јавној површини (саобраћајници), а производни објекти (производне хале, магацини, складишта и сл.) у залеђу парцеле.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ КОМПЛЕКСИ – ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ОБЈЕКТА

Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије за објекте комплекса је 5m од регулације саобраћајнице (у простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити само портирница - информациони и контролни пункт комплекса).

Минимално растојање од бочних и задње границе парцеле је $\frac{1}{2}$ висине вишег објекта, а не мање од 5m , уз обавезу садње најмање једног дрвореда.

Међусобно растојање између објеката је минимално $\frac{1}{3}$ висине вишег објекта, али не мање од 4m .

Висинска регулација

Максимална спратност комерцијално-пословних објеката у комплексу је П+3.

Максимална висина привредних објеката је 16m . Ово ограничење се не односи на технолошке и посебне објекте комплекса (чија се површина не урачунава у корисну БРГП: димњаци, торњеви и сл.).

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Минимални проценат озелењених површина у комплексу је 30%.

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила (компактни засади листопадне и четинарске вегетације).

Минималне ширине појаса заштитног зеленила за производне комплексе су:

- 2.00m од бочних и задње границе парцеле; и
- 6.00m према саобраћајници.

Сва неопходна заштитна одстојања – од суседа, појасеви санитарне заштите и др., морају се остварити унутар саме парцеле.

У оквиру комплекса није дозвољено планирање и уређење површина за отворене депоније већ је неопходно предвидети посебне просторе за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног и индустријског отпада.

Складиштење материјала и робе на отвореном делу парцеле не сме бити организовано у делу парцеле према јавној површини (улици), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом.

У зависности од технолошког процеса у оквиру комплекса потребно је планирати претоварно- манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила.

Правила за посебне објекте у комплексима

Дозвољава се изградња посебних објеката који се не урачунавају у корисну БРГП, као што су инфраструктурни - фабрички димњаци, ветрењаче, водоводни торњеви, рекламни стубови, и др..

Посебни објекти морају бити позиционирани на парцели (комплексу) у оквиру грађевинских линија.

Дозвољена висина за рекламне стубове је 30m, а за инфраструктурне објекте се утврђује изузетно и већа висина, према технолошким потребама. Уколико су виши од 30m неопходно је прибавити мишљење и сагласност институција надлежних за безбедност ваздушног саобраћаја. Овакви посебни објекти се постављају тако да не представљају опасност по безбедност и да не ометају значајно сагледљивост објеката. Потребна је верификација идејног пројекта на Комисији за планове, пре издавања Грађевинске дозволе.

На грађевинским парцелама уз пословне, производне и комуналне објекте у стамбеном ткиву или у производним зонама могу да се граде помоћни објекти и то: гараже, оставе, портирнице настрешнице, тремови и слично, који могу појединачно бити корисне површине до 50m².

Правила развоја и коришћења елемената саобраћајно-транспортног система

Ширина појаса регулације

Појас регулације јесте простор дефинисан границом грађења јавног пута, унутар кога се изводе грађевински захвати приликом изградње, реконструкције или

одржавања јавног пута. Просторним планом утврђује се оријентациона **ширина путног појаса регулације** за:

- државни пут II реда ширине око 20 m; и
- општински пут ширине око 15 m.

Одређују се следећи **обострани заштитни појасеви** траса и објеката постојећих и планираних коридора саобраћајне инфраструктуре на подручју Просторног плана:

- **непосредни појас заштите** – простор заштитног појаса од ивице земљишног појаса пута ширине 10 m за државни пут II реда и 5 m за јавни општински и некатегорисан пут; и
- **шири појас заштите** – простор контролисане изградње од границе непосредног појаса заштите ширине 10 m за државни пут II реда и 5 m за јавни општински пут.

Сви путеви утврђени Просторним планом су јавни путеви и морају се пројектовати по прописима за јавне путеве и уз примену одговарајућих стандарда на основу Закона о јавним путевима. Процедуре израде и усвајања пројеката, као и само грађење саобраћајне инфраструктуре, спроводи се у свему према важећој законској регулативи. Процедуре и акције на пројектовању и грађењу саобраћајне инфраструктуре, инсталација техничке инфраструктуре и регулација водотокова, морају се обједињавати.

Изградња и реконструкција саобраћајне инфраструктуре вршиће се у складу са следећим правилима:

- ширина коловоза на постојећим и планираним ДП II реда је минимално 7,10 m (укључујући ивичне траке од 2x0,30 m), док је ширина коловоза на постојећим и планираним ОП минимално 5,90 m (укључујући ивичне траке од 2x0,20 m);
- делови примарне путне мреже, који пролазе кроз насеље, а истовремено су и улице у насељу, могу се на захтев надлежног органа Општине, разрадом кроз одговарајућу урбанистичку и техничку документацију, изградити као улица са елементима који одговарају потребама насеља (ширим коловозом, тротоарима и сл.) као и са путним објектима на том путу који одговарају потребама насеља;
- поред путева (изван урбанизованог подручја) у насељима или ван насеља не могу се градити објекти, постављати постројења, уређаји и инсталације на одређеној удаљености од тих путева тј. у делу пута који се зове заштитни појас, а према важећем Закону о јавним путевима („Службени гласник РС”, број 101/05). У заштитном појасу поред јавног пута ван насеља забрањена је изградња грађевинских или других објеката, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута;
- ширина заштитног појаса јавног пута у коме не могу да се граде стамбене, пословне, помоћне и сл., копају бунари, резервоари, септичке јаме и сл., износи поред ДП II реда 10 m, а поред ОП 5 m;
- парцеле које излазе на државни пут не би требале, свака за себе појединачно, да имају директан излаз на пут већ се приступ таквих парцела остварује, уколико је могуће, преко тзв. „сервисне“ саобраћајнице, а што се у сваком случају решава прибављењем сагласности управљача пута;
- у заштитном појасу са директним приступом на јавни пут дозвољено је градити станице за снабдевање моторних возила горивом, аутосервисе, објекте за привремени смештај онеспособљених возила, аутобазе за пружање помоћи и информација учесницима у саобраћају, а све то на

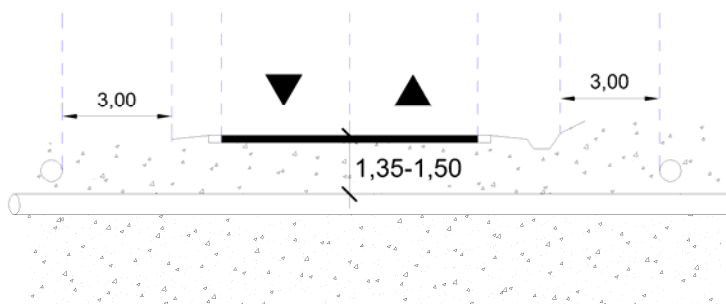
основу планског документа за наведене типове објеката. У заштитном појасу поред јавног пута ван насеља забрањена је изградња грађевинских или других објеката, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута. Пратећи објекти морају да задовољавају хигијенско-техничке захтеве (неометан прилаз, противпожарна заштита) и др.;

- прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда;
- земљани пут који се укршта или прикључују на јавни пут, мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m и у дужини од најмање 20 m за ДП II реда и 10 m за општински пут, рачунајући од ивице коловоза јавног пута;
- ради заштите путева од спирања и одроњавања, потребно је (ако природа земљишта допушта, да косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту) озеленити травом, шибљем и другим аутохтоним растињем које не угрожава прегледност пута;
- ограде, дрвеће и засади поред путева подижу се тако да не ометају прегледност пута и не угрожавају безбедност саобраћаја. Ограде, дрвеће и засади поред путева се морају уклонити уколико се, приликом реконструкције или рехабилитације пута, дође до закључка да негативно утичу на прегледност пута и безбедност саобраћаја;
- дуж свих путева потребно је обезбедити инфраструктуру за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који залазе у заштитне зоне водоизворишта;
- рекламне табле и панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, натписи којима се обележавају културно-историјски споменици и спомен обележја и други слични објекти, могу се постављати поред ДП, на удаљености од 7 m од ивице коловоза, односно поред ОП на удаљености од 5 m од ивице коловоза, за шта је потребна сагласност управљача путева;
- бициклистичке и друге излетничке стазе које ће се градити уз постојеће јавне путеве морају да имају ширину најмање од 2,5 m;
- излетничке и пешачке стазе потребно је изградити, са високим хладовитим зеленилом, надстрешницама, са уређеним ватриштима и седиштима у чијој изградњи треба да се користе природни материјали (дрво, камен и сл.);
- подлоге стаза и паркиралишта могу бити макадамске, асфалтне, разне врсте поплицања (камен, бехатон плоче, бетон-травна плоче, итд.) у складу са наменом простора где се граде; и
- излетничке стазе имаће подлоге и профиле који одговарају њиховој намени, што ће се утврдити посебним пројектима и уз поштовање услова заштите природе, споменика културе и животне средине. Ове стазе треба максимално да користе постојеће трасе, са минималним земљаним радовима и обезбеђеним одводњавањем, како би се сачувало тло, амбијент и окружење.

Однос путне и комуналне инфраструктуре

Минимална удаљеност инсталација водоводне, канализационе, електроенергетске, гасоводне и телекомуникационе инфраструктуре износи 3,0 m од крајње тачке попречног профила државних путева (ножице усека или насипа или спољне ивице одводног канала).

Укрштање свих врста водова комуналне инфраструктуре са државним путем изван насеља врши се тако што се кабл/цев полаже у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Укрштање водова са државним путем се изводи механичким подбушивањем управно на предметни пут. Вертикално растојање од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35 – 1,50 m.

Положај комуналне инфраструктуре у односу на јавни пут

Правила грађења инфраструктурних система

Водопривреда		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Извориште подземних вода	На основу хидрогеолошких карактеристика терена и могућег хазарда дефинисати заштитну зону изворишта.	Изградња објеката и инфраструктуре условљена је режимом заштите изворишта (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10).
Извориште површинских вода	На основу хидрогеолошких карактеристика терена и могућег хазарда дефинисати заштитну зону изворишта.	
Цевовод сирове воде	Минимум 5 m, обострано од ивице цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°.
Магистрални цевовод	Појас заштите око главних цевовода износи са сваке стране по 2,5 m. Ширина појаса заштите цевовода ван насеља са сваке стране цевовода одређује се у односу на пречник цевовода: - Ø 80 mm - Ø 200 mm = 1,5 m; - Ø 300 mm = 2,3 m; - Ø 300 mm - Ø 500 mm = 1,5 m; - Ø 500 mm - Ø 1000 mm и преко = 5,0 m.	
БИОДИСК	Обезбедити парцелу поред реципијента.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом коришћења објекта.
Постројење за пречишћавање отпадних вода привредних зона (ППОВПр)	Лоцирано у оквиру привредних зона. Заштитна зона је површина парцеле на којој је објекат.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и коришћења ППОВПр (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10).
Општинска канализација	Са сваке стране габаритно око цевовода и колектора	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са

	1,5 m.	осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°.
Дренажни канал	Минимум 5m, обострано од ивице канала.	Забранити изградњу стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и функционисања дренажног канала. Изградњу објеката и постројења у склопу и непосредној близини канала обавити по важећим прописима и нормативима (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За добијање сагласности за градњу објеката у близини дренажних канала потребно је испоштовати стандарде, услове и сагласности ЈВП "Србијаводе".
Одбрамбени насип	Минимум 5m, обострано од хоризонталне пројекције, односно ножице насипа.	Забранити изградњу стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и функционисања одбрамбеног насипа. Изградњу објеката и постројења у склопу и непосредној близини насипа обавити по важећим прописима и нормативима (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За добијање сагласности за градњу објеката у близини насипа потребно је испоштовати стандарде, услове и сагласности ЈВП "Србијаводе".
Водно земљиште	Дефинисана површина представља заштићену зону.	За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе".
Земљиште које се не брани од поплава (плављени терени)	Дефинисана површина представља натуралну заштићену зону.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња мреже инфраструктуре на плављеном терену и у близини условљена је режимом заштите и коришћења. (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе".

Услови прикључивања мрежа инсталација на водовод и канализацију

Технички услови за водовод

- Спојеве прикључака објеката врши искључиво орган јавног водовода, а осталу инсталацију у објекту може изводити само овлашћено лице или овлашћено предузеће;
- одобрење за прикључак издаје се на основу захтева и поднетих планова и прорачуна које могу радити и потписати само овлашћени пројектанти;
- дозвола за употребу водовода издаје се на основу писмене представке после извршене пробе исправности инсталације;
- ималац инсталације је дужан да исту одржава у исправном стању;
- органи водовода имају право да контролишу исправност инсталације уз законску одговорност имаоца;
- на главном споју не смеју се чинити никакве измене без накнадног одобрења, нити се смеју убацивати нови прикључци испред водомера;
- пропусним вентилом испред водомера сме руковати само орган водовода и може га у предвиђеним случајевима затворити и пломбирати. Повреда пломбе се сматра кривичним делом-провалом;
- инсталација водовода се мора спроводити стручно и према прописима;
- цеви не смеју бити узидане у зидну масу, већ увек са слободним пролазом;
- на пролазима цеви кроз зидове и таванице не смеју доћи никакви наставци цеви;

- у зидне шлицеве кроз које пролазе водоводне цеви, не смеју се стављати цеви неке друге инсталације, нпр.: електричне, гасне и др.;
- кад се у истом "шлицу" спроводи и хладна и топла вода, онда цеви топле воде треба обложити термичком изолацијом, да се хладна вода не би загревала;
- избегавати близину електричних спроводника који немају уземљење;
- уличне водове и прикључне делове водовода до уличне цеви, заштитити од дејства евентуалних лутајућих стуја одговарајућим заштитним средствима;
- водоводне цеви не смеју се стављати нити у хладном нити у загрејаном стању;
- све водоводе до којих може допрети дејство мраза заштитити термичком изолацијом;
- притисак у кућној мрежи не би требало да буде већи од 5 бара у интересу трајности инсталације. Код већих притисака извршити смањење притиска помоћу редуцир-вентила;
- рачунска брзина кретања воде у цевима узима се око 1-1,5m/s а највише 2m/s, да би се ублажили шумови, водени удари и отпори у цевима;
- слободан натпритисак треба да буде најмање 5m воденог стуба изнад највишег точећег места;
- прикључак од уличне цеви до водомерног склоништа пројектовати искључиво у правој линији, управно на уличну цев;
- водомер поставити у водомерно склониште (шахт) на 1,5m од регулационе линије, односно у посебан метални орман-нишу (ако је водомер у објекту), који је смештен са унутрашње стране на предњем зиду до улице. Димензије водомерног склоништа за најмањи водомер (3/4") су 1,m x 1,2m x 1,7m. Водомер се поставља на мин. 0,3m од дна шахта. Димензије водомерног склоништа за два или више водомера, зависе управо од броја и димензија (пречника) водомера;
- уколико се у објекту налази више врста потошача (локали, склоништа, топлотна подстаница и др.) предвидети посебне главне водомере за сваког потошача посебно;
- димензионисање водомера извршити на основу хидрауличког прорачуна;
- шахтове (окна) за водомере треба градити од материјала који су за локалне прилике најјекономичнији (опека, бетон, бетонски блокови);
- унутрашњу обраду зидова шахта вршити: дерсовањем цементним малтером 1:3 за зидове од опеке, фуговањем за зидове од бетонских блокова и без обраде за бетонске зидове;
- на дно шахта нанети слој песка или ситнијег шљунка дебљине 10 до 15cm, или ставити под од опеке без малтера;
- шахтове који леже у зони подземне воде треба заштитити од продора воде одговарајућом изолацијом;
- изнад шахта уградити ливено-железни поклопац и предвидети детаље за обезбеђење улаза у шахт;
- обезбедити шахт од продора површинских вода издизањем плоче шахта мин. 10cm изнад коте терена или на други начин;
- кућни прикључак извести у слоју (мин. 5cm) песка. На делу кућног прикључка испод саобраћајнице затварање рова предвидети шљунком;
- уколико радни притисак према хидрауличком прорачуну не може да подмири потребе виших делова објекта, обавезно пројектовати постојење за повећање притиска; и
- сва укрштања са техничким системима и инсталација предвидети што управније. Укрштања са каналима извести у заштитној цеви положеној минимум 1,5m испод дна регулисаног канала.

Технички прописи за канализацију

- Објекат се не може повезати са уличном канализацијом ако исти није повезан са водоводом (могући су изузетци);
- квалитет отпадних вода које се испуштају у канализациони систем мора да одговара Правилнику о техничким и санитарним условима за упуштање отпадних вода у градску канализацију (чл. 15 Одлуке о канализацији);
- пречник канализационог прикључка одређивати на основу хидрауличног прорачуна с тим да пречник цеви не може бити мањи од $\varnothing 150\text{mm}$;
- главне одводнике из објекта где год је могуће што пре и по правој линији одвести из објекта ка уличној канализацији;
- промена правца канала може се вршити само помоћу лукова а не помоћу колена;
- изван зграде цеви канализације морају бити закопане 1m испод терена;
- гранично ревизионо окно извести 1,5m унутар регулационе линије и у истом извршити каскадирање (висинска разлика чија је минимална вредност 0,6m, а максимална 3m). Прикључак од ревизионог силаза па до канализационе мреже извести падом од 2% до 6% управно на улични канал искључиво у правој линији без хоризонталних и вертикалних ломова;
- ревизиона окна морају се још изградити на местима:
 - где се спајају главни хоризонтални одводници са вертикалним;
 - ако је вертикални одводник од тога места удаљен више од 1m;
 - на местима где су каскаде;
 - на местима где се мења правац одводника који спроводи фекалну воду; и
 - код правих одводника на растојању највише 24m за $\varnothing 150\text{mm}$.
- у правцу тока воде не сме се ни код једне врсте одводника вршити прелаз из шире цеви у ужу, а одводници у једном правцу не смеју мењати пад од већег ка мањем;
- сливници, нужници и остали објекти који леже испод висине до које се може пружити успор из уличне канализације, могу се спојити са каналом ако одговарајући спојни канал од тих објеката има аутоматске или ручне затвараче;
- где год је могуће избегавати вертикалне спроводнике са уливима и сифонима у спољним, хладним зидовима. Отвори на решеткама сливника могу бити на највећим размацама ребара од 15mm;
- резервоари за лед, рибу и тсл., не смеју бити директно спојени са канализацијом;
- на сваком имању морају бити везани на канализацију најмање по један сливник у дворишту и по један олучњак;
- на једној катастарској парцели на којој има више објеката по правилу пројектовати један канализациони прикључак о чему треба да постигну договор власници објеката;
- прикључење дренажних вода од објекта извршити преко таложнице за контролу и одржавање пре граничног ревизионог силаза;
- прикључење гаража, сервиса и других објеката, који испуштају воде са садржајем уља, масти, бензина и др., вршити преко таложника и сепаратора масти и уља;
- у деловима где је каналисање извршено по сепарационом систему забрањено је увођење атмосферске воде у одводнике фекалних вода;
- уколико не постоји улична канализација, отпадне воде се привремено спровode у озидану непропусну нужничку-септичку јаму, из које се нечиста вода односи на одређене депоније;
- током прелазног периода и активности изградње интегрисане општинске канализације неопходно је градити хигијенске непропусне септичке јаме. Запремина септичке јаме рачуна се према потошњи воде и времену трајања процеса;

- септичке јаме поставити:
 - мин. 2m од ограде комплекса;
 - мин. 5m од објекта;
 - мин. 10m од регулационе линије; и
 - мин. 20m од бунара.
- посебан проблем представља тзв. "црвена вода" као продукт кланица, тако да те септичке јаме подразумевају посебан режим чишћења и мониторинга; и
- сва укрштања са техничким системима и инсталација предвидети што управније. Укрштања са каналима извести у заштитној цеви положеној минимум 1,5m испод дна регулисаног канала.

Услови за електроенергетску мрежу

Целокупну електроенергетску мрежу и трафостанице градити на основу главних пројеката у складу са важећим законским прописима.

Трафостанице 10/0,4 kV

Трафостаницу градити као МБТС, алуминијумско стубну ТС или зидану. Удаљеност енергетског трансформатора од суседних објеката мора износити најмање 3m;

- ако се трафостаница смешта у просторију у склопу објекта, просторија мора испуњавати услове грађења из важећих законских прописа пре свега "Правилника о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара" ("Сл.лист СФРЈ" бр. 74/90);
- трафостанице градити за рад на 10 kV напонском нивоу; и
- код избора локације ТС водити рачуна о следећем: да буде постављена што је могуће ближе тежишту оптерећења; да прикључни водови буду што краћи, а расплет водова што једноставнији; о могућности лаког прилаза ради монтаже и замене опреме; о могућим опасностима од површинских и подземних вода и сл.; о присуству подземних и надземних инсталација у окружењу ТС; и утицају ТС на животну средину.

Полагање каблова

- 35 kV и 10 kV мрежу градити подземно у кабловским канализацијама директно полагањем у земљу и ваздушно на бетонском стубовима са голим проводницима, а на периферији насеља ваздушно на бетонском стубовима са голим проводницима;
- дубина укопавања каблова не сме бити мања од 0,7m за каблове напона до 10 kV, односно 1,1m за каблове 35 kV;
- електроенергетску мрежу полагати најмање 0,5m од темеља објекта и 1m од коловоза, док је за државне путеве минимална удаљеност 3,0 m од крајње тачке попречног профила - ножице насипа трупа пута, или спољње ивице путног канала за одводњавање (изузетно ивице коловоза реконструисаног предметног пута уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза). Где је могуће мрежу полагати у слободним зеленим површинама;
- укрштање кабловског вода са путем изван насеља врши се тако што се кабл полаже у бетонски канал, односно у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Вертикални размак између горње ивице кабловске канализације и површине пута треба да износи најмање 0,8m. За државне путеве укрштање предвиди искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви, са

- минималном дубином заштитне цеви од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви од 1,35 - 1,50 m;
- међусобни размак енергетских каблова (вишежилних, односно кабловског снопа три једножилна кабла) у истом рову одређује се на основу струјног оптерећења, али не сме да буде мањи од 0,07m при паралелном вођењу, односно 0,2m при укрштању. Да се обезбеди да се у рову каблови међусобно не додирују, између каблова може целом дужином трасе да се постави низ опека, које се монтирају насатице на међусобном размаку од 1m;
- при паралелном вођењу енергетских и телекомуникационих каблова најмање растојање мора бити 0,5m за каблове напона 1 kV, 10 kV и 20 kV, односно 1m за каблове напона 35 kV;
- при укрштању са телекомуникационим кабловима најмање растојање мора бити веће од 0,5m, а угао укрштања треба да буде у насељеним местима најмање 30°, по могућству што ближе 90°, а ван насељених места најмање 45°. По правилу електроенергетски кабл се полаже испод телекомуникационих каблова;
- није дозвољено паралелно полагање енергетских каблова изнад или испод цеви водовода и канализације;
- хоризонтални размак енергетског кабла од водоводне или канализационе цеви треба да износи најмање 0,5m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4m за остале каблове.
- при укрштању, енергетски кабл може да буде положен испод или изнад водоводне или канализационе цеви на растојању од најмање 0,4m за каблове 35 kV, односно најмање 0,3m за остале каблове;
- уколико не могу да се постигну размаци из претходне две тачке на тим местима енергетски кабл се провлачи кроз заштитну цев;
- није дозвољено паралелно полагање електроенергетских каблова изнад или испод цеви гасовода; и
- размак између енергетског кабла и гасовода при укрштању и паралелном вођењу треба да буде у насељеним местима 0,8m, односно изван насељених места 1,2m. Размаци могу да се смање до 0,3m ако се кабл положи у заштитну цев дужине најмање 2m са обе стране места укрштања или целом дужином паралелног вођења.

Извођење наземних водова

- нисконапонски самонесећи кабловски склоп (НН СКС) монтирати на бетонске стубове са размаком до 40m. Изузетно НН СКС може да се полаже и по фасади зграде;
- није дозвољено директно полагање НН СКС у земљу или малтер;
- вођење водова преко зграда које служе за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати (сматра се да вод прелази преко зграде и кад је растојање хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 3m за водове до 20 kV, односно мање од 5m за водове напона већег од 20 kV);
- у случају постављања водова изнад зграда потребна је електрично појачана изолација, а за водове изнад стамбених зграда и зграда у којима се задржава већи број људи, потребна је и механички појачана изолација;
- није дозвољено постављање зидних конзола или зидних и кровних носача водова на стамбеним зградама;
- није дозвољено вођење водова преко објеката у којима се налази лако запаљив материјал (складишта бензина, уља, експлозива и сл.);

- на пролазу поред објеката у којима се налази лако запаљив материјал хоризонтална сигурносна удаљеност једнака је висини стуба увећаној за 3,0m, а износи најмање 15,0m;
- одређивање осталих сигурних удаљености и висина од објеката, као и укрштање електроенергетских водова међусобно као и са другим инсталацијама вршити у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88); и
- заштиту од атмосферског пражњења извести класичним громобранским инсталацијама у облику Фарадејевог кавеза према класи нивоа заштите објеката у складу са "Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења" (Сл. лист СРЈ бр. 11/96).

Услови за прикључење објекта на електроенергетску мрежу

- прикључак служи за напајање само једног објекта. У случају да се преко једног огранка нисконапонске (НН) мреже напајају два или више објеката, овај огранак се третира као НН мрежа;
- сваки објекат може да се напаја само преко једног прикључка. Изузетно, у случају двојног власништва стамбеног објекта, електроенергетском сагласношћу могу да се одобре два прикључка;
- за извођење прикључка користи се СКС;
- прикључак се димензионише и изводи у зависности од очекиваног максималног једновременог оптерећења на нивоу прикључка, начина извођења НН мреже, конструкције и облика објекта, положаја објекта у односу на НН мрежу;
- место прикључења надземног прикључка је стуб НН вода (изузетно зидна конзола или кровни носач ако су ови елементи упоришта НН вода);
- надземни прикључак се изводи преко носача на зиду објекта, односно преко крова објекта ако због мале висине објекта или неких других разлога није прихватљиво извођење прикључка преко зида објекта; и
- распон од места прикључења (стуб НН вода) до места прихватања на објекту прикључка изведеног СКС-ом може да износи највише 30m. За веће распоне обавезна је уградња помоћног стуба.

Правила грађења комуникационих система

Током изградње телекомуникационе мреже и објекта, потребно је уважавати следећа правила:

- целокупна ТТ мрежа мора бити каблирана, до телефонских извода;
- дубина полагања мора бити најмање 0,8m, док је за државне путеве минимална дубина заштитне цеви од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35 - 1,50 m;
- растојање планираних каблова од остале постојеће инфраструктуре мора бити према прибављеним условима, а од планиране инфраструктуре према важећим прописима;
- ТТ мрежу полагати у зеленим површинама поред тротоара и коловоза, или испод тротоара на растојању најмање 0,5m од регулационе линије;
- при укрштању са саобраћајницом кабл мора бити постављен у заштитну цев, а угао укрштања треба да буде 90°;
- при паралелном вођењу са електроенергетским кабловима, најмање растојање мора бити 0,5m за каблове напона 1 kV, 10 kV и 20 kV, односно 1m за каблове напона 35 kV;

- испитати утицај далековаода напонских нивоа 400 kV, 220 kV и 110 kV, односно степен електроометања (интензитет шума) и на основу тога изабрати материјал и начин заштите;
- при укрштању са енергетским кабловима најмање растојање мора бити веће од 0,5m, а угао укрштања треба да буде у насељеним местима најмање 30°, по могућству што ближе 90°, а ван насељених места најмање 45°. По правилу телекомуникациони кабл се полаже изнад енергетских каблова;
- уколико не могу да се постигну размаци из претходно наведене две тачке на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3m;
- при паралелном вођењу са цевима водовода, канализације, гасовода и топловода најмање растојање мора бити 1m. При укрштању, најмање растојање мора бити 0,5m. Угао укрштања треба да буде 90°;
- телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мањем од 0,2m;
- телекомуникациону мрежу градити на основу главних пројеката у складу са важећим законским прописима; и
- базне станице градити по техничким препорукама и стандардима Телеком Србија, непосредни простор око антенског стуба оградити (20-30m²) и спречити блиску изградњу која ће смањити ефикасност функционисања (умањити или спречити сигнал).

Разрада правила за изградњу инфраструктурних система вршиће се урбанистичким плановима где ће се урбанистичким параметрима прецизирати начин вођења сваког појединачног инфраструктурног система.

Електро мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Далековод 400 kV	Минимум 40m, обострано од хоризонталне пројекције далековаода.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини далековаода условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековаода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објеката испод и у близини далековаода чији су власници "Електро мрежа Србије" и "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Далековод 220 kV	Минимум 30m, обострано од хоризонталне пројекције далековаода.	
Далековод 110 kV	Минимум 25m, обострано од хоризонталне пројекције далековаода.	
Далековод 35 kV	Минимум 10m, обострано од хоризонталне пројекције далековаода.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини далековаода условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). За добијање сагласности за градњу објеката испод и у близини далековаода чији је власник "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Далековод 10 kV	Минимум 5m, обострано од хоризонталне пројекције далековаода.	
Разводно постројење 400 kV	Минимум 6ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња у близини Разводног постројења (ТС) условљена је Техничким прописима за изградњу надземних
Разводно постројење 220 kV	Минимум 4ha.	

		електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објекта у близини ТС чији је власник "Електромережа Србије", потребна је сагласност поменутог власника.
ТС 110/x kV	Минимум 2-3ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објекта, а евентуална изградња испод и у близини ТС условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објекта у близини ТС чији су власници "Електромережа Србије" и "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
ТС 35/x kV	Минимум 1ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објекта, а евентуална изградња у близини ТС условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). За добијање сагласности за градњу објекта испод и у близини далековода чији је власник "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Гасоводна мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Магистрални гасовод (p=50 bar)	Минимум 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објекта, у заштитном појасу. Изградња у близини гасовода условљена је Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт (Сл. лист СФРЈ бр. 26/85, Сл. лист СРЈ бр. 29/97). За добијање сагласности за градњу објекта у близини гасоводних мрежа и објекта уважити стандарде Србијагаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Разводни гасовод (p=50 bar)	Минимум 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	
Градски гасовод (p=6/12 bar)	Минимум 3m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објекта, у заштитном појасу. За добијање сагласности за градњу објекта у близини гасоводних мрежа и објекта уважити стандарде Србијагаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Градски гасовод (p=4 bar)	Минимум 1m, обострано од ивице гасоводне цеви.	
Главна мернорегулациона станица (ГМРС)	50m у радијусу.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објекта, у заштитној зони. Изградња у близини ГМРС условљена је Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт (Сл. лист СФРЈ бр. 26/85, Сл. лист СРЈ бр. 29/97). За добијање сагласности за градњу објекта у близини гасоводних мрежа и објекта уважити стандарде Србијагаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и

		испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Мернорегулациона станица (МРС)	15m у радијусу.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијагаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Компресорска станица главни разделни чвор (КСГРЧ)	15m у радијусу.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијагаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Остале енергетске мреже		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Продуктовод	Минимум 1m, обострано од ивице цеви. У зависности од врсте флуида дефинише се шири појас заштите.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини продуктовода дефинише се из Привремених правила грађења и важећих законских прописа.
Топловод	Минимум 1m, обострано од ивице цеви.	

Правила изградње мини хидроелектрана (мХЕ), уређење и коришћење слива

Објекти и постројења мХЕ, водови, као и електроенергетски објекти потрошача из система мХЕ граде се, користе и одржавају у складу са законом и не смеју својим радом угрожавати људе и околину.

У зависности од коначне величине мХЕ и неопходних структура за повезивање локација са дистрибутивном мрежом и приступачности путева, сви водени токови представљају потенцијалне локације, изузев река које су заштићене националним законом или међународним споразумима.

Локације потенцијалних мХЕ које су приказане на рефералној карти бр.2 су оријентационе и дате на основу катастра мХЕ Министарства за енергетику и рударство Републике Србије. Уколико се појави потенцијални инвеститор за изградњу мХЕ и на другим водотоцима, Планом се дозвољава њихова реализација, а у складу са условима и сагласностима надлежних институција.

Објекти и уређаји за коришћење водних снага се планирају, пројектују и граде на начин који:

- омогућава враћање воде истог квалитета после искоришћене енергије у водоток или друге површинске воде;
- не умањује постојећи обим и не спречава коришћење воде за водоснабдевање, наводњавање и друге намене;
- не умањује степен заштите и не отежава спровођење мера заштите од штетног дејства вода; и
- не погоршава услове санитарне заштите и не утиче негативно на еколошки статус вода и стање животне средине.

Неопходно је да грађевински објекти буду изведени на начин да је у сваком тренутку осигуран еколошки прихватљиви протикај.

Како би заштита била што потпунија, неопходно је да се обезбеди/осигура минимални проток према водопривредним и условима заштите природе, чиме се осигурава нормални живот флоре и фауне, минимизирање утицаја на речни екосистем, као и одржање биоразноврсности.

Нужно је дефинисање нултог стања животне средине на локацији пре градње потенцијалне мХЕ и успостављање система мониторинга за праћење ефеката услед изградње и рада погона мХЕ.

У случају изградње већег броја мХЕ на истом водотоку, обавезно је испитивање њиховог кумулативног утицаја на животну средину.

Приликом планирања и пројектовања, настојати да се објект својим обликовним карактеристикама што боље уклопи у околни простор, уз предност техничким решењима која најмање нарушавају пејзаж.

Евентуалне адаптације старих млинова и воденица у мХЕ реализовати у складу са конзерваторским условима надлежних институција.

Приликом сваког захвата у близини неког споменика културне баштине, инвеститор се условљава осигурањем археолошког надзора над радовима ископавања.

Објекти у склопу мХЕ морају бити пројектовани у складу са идејним решењем, утврђеним урбанистичко-техничким и другим условима, прописима о техничким нормативима и стандардима.

Идејно решење подразумева основно просторно, функционално, техничко и енергетско решење са прорачуном висине средстава потребних за грађење мХЕ. Идејно решење садржи све елементе и показатеље који су неопходни за даљу разраду техничке документације и изградњу, а нарочито мере енергетске ефикасности. Критеријуме енергетске ефикасности уважити приликом избора опреме постројења, коришћења и одржавања објекта мХЕ.

Приликом изградње мХЕ предност се даје тзв. тиролском водозахвату и мХЕ деривационог типа.

Обавезно је прибављање услова надлежног Завода за заштиту природе пре добијања локацијске дозволе.

Правила урбанистичке регулације и парцелације за објекте туризма

Уз путеве, уз зоне заштите споменика природе и културе, у природним и шумским комплексима и сл., дозвољена је изградња нових и реконструкција постојећих комерцијалних, угоститељских, рекреативних објеката, туристичких комплекса и сл..

Намена објеката

Објекти намењени туризму могу бити:

- смештајни: хотели, мотели, кампинг плацеви и сл.;
- комерцијални: продајни објекти за снабдевање корисника туристичких зона и сл.;
- угоститељски: ресторани, кафеи и сл.; и
- рекреативни и спортски: отворени и затворени базени, купалишта, игралишта итд.

Урбанистички показатељи

Дефинисани су урбанистички показатељи (на нивоу парцеле) за објекте намењене туризму у складу са наменама дати су оријентационо тако да се приликом израде урбанистичких планова и пројеката могу кориговати до макс. 20% и макс. једне етаже више:

Врста туристичког објекта	макс. П парцеле/ комплекса (у m ²)	макс. индекс изграђено- сти	макс.ст. заузето- сти (у %)	максимална спратност
СМЕШТАЈНИ				
▪ Објекти уз саобраћајнице	1000	1,2	50	П+1+Пк
▪ Објекти у природним комплексима	2000	1,6	70	П+1+Пк
▪ Објекти у ловишту	1000	0,8	50	П+Пк
▪ Објекти уз заштитну зону споменика културе	1000	0,8	50	П+Пк
КОМЕРЦИЈАЛНИ	500	0,8	50	П+Пк
УГОСТИТЕЉСКИ	1000	0,7	70	П
РЕКРЕАТИВНИ	2000	0,8	80	П

Типологија објеката

Објекти намењени туризму су слободностојећи на појединачним парцелама или групације слободностојећих објеката на једној парцели (комплексу).

Правила парцелације и положај објекта на парцели

Формирање парцеле и положај објекта на парцели одређују се Локацијском дозволом за сваки појединачан случај, а у складу са условима заштите и законским прописима за врсту земљишта на коме се објекат гради.

Висинска регулација

Максимална спратност објеката дефинисана је према намени туристичког објекта у претходној табели - Урбанистички показатељи.

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Објекат намењен туризму треба интегрисати са природним окружењем у коме се налази. Минимални проценат озелењених површина на парцели одређује се сваки појединачан случај у складу са условима заштите и законским прописима за земљиште на коме се објекат гради.

Упоредни показатељи принципа и норматива за планирање и димензионисање комуналних и објеката јавних служби

За изградњу објеката јавних служби, у табели на стр.43 дати су оријентациони параметри.

До израде и доношења урбанистичких планова и пројеката, изградња комуналних објеката (гробља, депоније, пијаце, сточне пијаце и сл.) вршиће се према следећим оријентационим правилима грађења:

- изградњу нових објеката у свему ускладити са параметрима дефинисаним за одређену намену и тип изградње у непосредном окружењу;
- објекте на грађевинској парцели постављати у складу са положајем суседних објеката, поштовати регулационе и грађевинске линије урбанистичког блока;

- делови објеката у унутрашњости комплекса морају бити на удаљености најмање 2.5m од бочне границе парцеле;
- спратност објеката ускладити са суседним објектима претежних намена у блоку;
- удаљеност објекта од бочне и задње ивице парцеле морају бити најмање $\frac{1}{2}$ висине објекта, а не мање од 5,0m, уз обавезу садње најмање једног дрвореда, према стамбеној парцели;
- удаљеност објекта мора бити најмање $\frac{1}{3}$ висине вишег објекта, а у складу са потребама организовања противпожарног пута;
- уколико на парцели или у оквиру објекта постоје садржаји или опрема који неповољно утичу на околину (буком, издувним гасовима, вибрацијама, прашином и сл.) обавезно обезбедити заштитни зелени појас густо засађеног високог и средњег растиња, најмање ширине 5,0m;
- на грађевинским парцелама уз комуналне објекте могу се градити помоћни објекти и то: гараже, оставе, портирнице и слично, који могу појединачно бити корисне површине до 30,00m², као и настрешнице, тремови и слично; и
- помоћни објекти се не обрачунавају у индексе, с тим да под помоћним објектима не може бити више од 10% површине парцеле.

Верски објекти и комплекси припадају категорији садржаја у којима религиозно становништво задовољава своје духовне потребе. У саставу парцеле верског објекта, поред црквеног објекта треба обезбедити простор за изградњу пратећих садржаја са комерцијалним простором и слободним површинама.

- параметре ускладити са специфичним карактеристикама ове намене и у, складу са параметрима за зону односно блок у коме су лоцирани; и
- спратност објеката ускладити са суседним објектима претежних намена у блоку.

При планирању **депонија** пожељне су заштитне фолије и израда инфраструктуре одводњавања површинских, подземних и отпадних вода. Депоније планирати у погодним рељефним формама, удолинама и депресијама. Површинске зоне депонија морају бити хидротехнички регулисане, са одвођењем вода у сепаратне реципијенте где се морају пречишћавати биодискловима.

За **зелене и сточне пијаче** је планирано да буду једним делом отворене, а у другом делу наткривене. Пратеће садржаје и евентуални низ локала предвидети уз приступну саобраћајницу. Препоручују се искључиво приземни објекти и то тако да формирају чврсту регулацију како би се у одређеној фази успоставила трговачко - пешачка зона.

Гробље се може лоцирати на удаљености мин. 500 m од стамбене зоне и мин. 100m од саобраћајнице. Нормативи за одређивање површине планираног гробља износе:

- 2,5 m² према броју становника који гравитирају гробљу;
- величина гробног места 2 m²; и
- однос површина за сахрањивање према површинама осталог садржаја и пејзажне композиције 50:50%.

ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Правила урбанистичке регулације и парцелације за објекте на пољопривредном земљишту

Пољопривредно земљиште обухвата површине намењене пољопривредној производњи и то: оранице, баште, воћњаке, винограде, плантаже, расаднике, стакленике и пластенике, пољозаштитне појасеве, угаре, вишегодишње засаде, ливаде, пашњаке, рибњаке, итд..

На подручју плана предвиђена је изградња објеката компатибилних основној намени за развој интензивне или еколошке пољопривредне производње и то у оквиру пољопривредног земљишта.

Основни принципи

- Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе вршиће се према условима утврђеним Законом о пољопривредном земљишту ("Сл. гласник РС", бр. 62/06, 65/08 и 41/09).
- Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним овим Планом.
- Забрањено је испуштање и одлагање опасних и штетних материја на пољопривредном земљишту и у каналима за одводњавање и наводњавање.
- Забрањено је коришћење биолошки неразградиве фолије на обрадивом пољопривредном земљишту.

Намена објеката

У зони пољопривредне производње дозвољена је изградња објеката који не угрожавају подручје водоизворишта и то:

- магацини репроматеријала (семе, вештачка ђубрива, саднице и сл.), објекти за смештај пољопривредне механизације, објекти за производњу воћа и поврћа у затвореном простору (стакленици, пластеници), објекти за производњу гљива, рибњаци, сушаре за воће и поврће, хладњаче, објекти за финалну прераду пољопривредних производа и објекти намењени за интензиван узгој стоке, перади и крзнаша (фарме, кланице и сл.).

Типологија објеката

Објекти намењени пољопривредној производњи су слободностојећи објекти (стамбени и производни) или групације слободностојећих објеката међусобно функционално повезаних (производни).

Правила за формирање комплекса

Величина парцеле (комплекса) на којој је могућа изградња објеката у функцији примарне пољопривредне производње утврђује се зависно од врсте и интензитета производње према следећим условима:

пољопривредни објекти	минимална величина комплекса
– за сточарску производњу	3ha
– за узгој перади и крзнаша	1ha
– за ратарску производњу на поседу	2ha
– за узгој воћа и поврћа на поседу	1ha
– за виноградарство на поседу	0,5ha
– за узгој цвећа на поседу	0,5ha

Максималан степен заузетости земљишта под објектима је 50%, а максимална спратност П+Пк.

Позиционирање објеката и мере заштите од утицаја пољопривреде

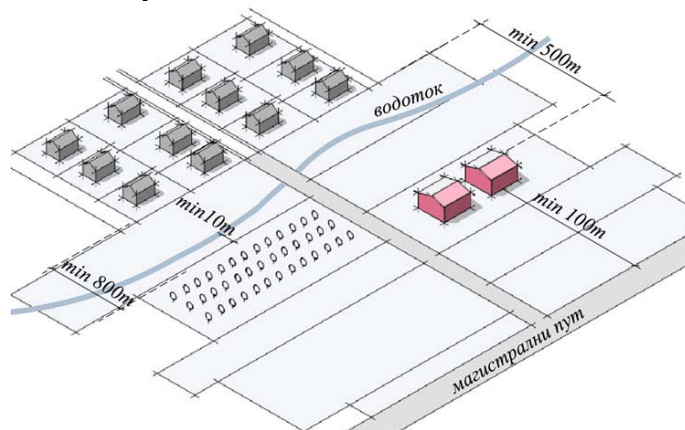
За позиционирање производних објеката који су у функцији пољопривреде примењују се следећа минимална заштитна одстојања:

- од саобраћајнице (државног пута 1. и 2. реда и општинског пута) - 100m; и
- од грађевинског подручја насеља - 500m*.

*(не односи се на стакленике, пластенике и силосе)

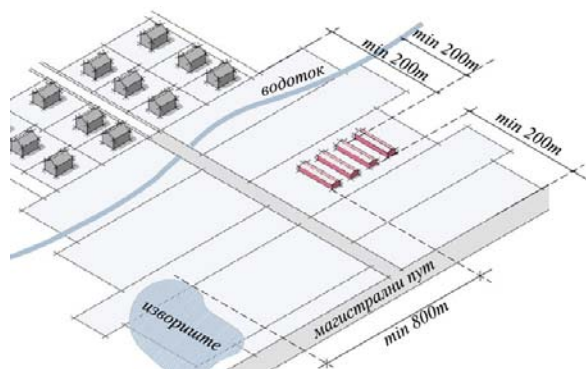
Одстојање између стамбених објеката и ораница (воћњака) који се интензивно третирају вештачким ђубривом и пестицидима је минимум 800m.

У заштитном појасу између границе пољопривредне парцеле и водотока од 10m није дозвољено коришћење пестицида и вештачких ђубрива.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ОБЈЕКТИ У
ФУНКЦИЈИ РАТАРСТВА

Позиција објеката за узгој стоке (сточне фарме) одређује се у складу са капацитетом објекта и положајем објекта у односу на насеље. Објекти за узгој стоке, перади и крзнаша које имају преко 50 условних грла не могу се градити на заштићеним подручјима природе и на подручју водозащитних зона.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ОБЈЕКТИ ЗА
УЗГОЈ СТОКЕ

Минимална заштитна одстојања између границе комплекса сточне фарме и објеката у суседству су:

- од стамбених зграда, државних путева 1. и 2. реда, као и речних токова - 200m; и
- од изворишта водоснабдевања - 800m.

Наведена растојања могу бити и већа ако то покаже процена утицаја на животну средину за фарме са преко 500 условних грла, као и објекти од општег интереса утврђени на основу закона.

Минимални капацитет основне производње уз који може да се одобри изградња објекта примарне дораде или прераде (кланица, хладњача, и сл.) износи 100 условних грла.

Објекти на којима се одржавају сточне пијаце, сајмови и изложбе морају да испуњавају следеће услове:

- да се налазе изван насеља;
- да се не граде на земљишту које је подводно и угрожено од поплава;
- да нису удаљени од главног пута;
- да нису за последњих 20 година служили за сточна гробља и јавно ђубриште;
- изложбене просторије могу изузетно да се налазе и у самом насељу;
- да има само један улаз довољно простран и са изграђеним вратима; и
- да има посебно издвојен простор за животиње за које се приликом контроле утврдило да су заражене или су сумњиве на заразу.

Величина простора зависи од обима и врсте промета животиња водећи рачуна да просечна одређена површина се мора повећати за 15% површине на име путева и изградњу манипулативних и санитарних обеката:

- по грлу крупних животиња - 2m²;
- по телету - 1,2m²;
- по овци, односно свињи преко 50kg - 1m²; и
- по јагњету и прасету - 0,5m².

ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Шуме и шумска подручја

На подручју шумског земљишта није дозвољена промена састава шумских састојина и њихова експлоатација, супротно општим и посебним шумским основама.

За формирање ветрозаштитних појасева у коридорима саобраћајница и пољозаштитних појасева на пољопривредном земљишту, препоручује се минимална ширина од 10m на угроженим локалитетима.

За формирање заштитних шумских појасева на контакту:

- изграђених стамбених зона и планираних привредних зона;
- зона планираних за стамбену изградњу и планираних привредних зона; и
- канала и планираних привредних зона

одређује се минимална ширина од 10m и то увек у оквиру привредних зона.

Објекти који могу да се граде су:

- објекти за туристичко-рекреативне сврхе;
- пратећи објекти (шанк-барови, настрешнице, одморишта, просторије за опрему и сл.); и
- партерно уређење (одморишта, стазе и сл.).

Објекти не смеју да се граде од бетона, већ је обавезна употреба природних материјала (дрво, камен, шиндра) и традиционалних форми.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40m², максималне спратности П+Пк.

Највеће дозвољене висине настрешница су 7m.

Лов и ловна подручја

Правила коришћења, уређења и заштите ловишта подразумевају:

- санитарни лов у циљу очувања оптималне бројности животиња и спречавања заразних болести;
- забрану свих делатности које мењају услове станишта;
- заштиту ретких и проређених врста дивљачи;
- гајење главних гајених врста дивљачи (јелен обичан, срна, дивља свиња и фазан) и споредних врста дивљачи на "природан" начин за отворена ловишта, до постизања економског капацитета;
- заштиту дивљачи од болести, предатора, криволова и елементраних непогода (поплава); и
- уређивање ловишта изградњом ловно-техничких објеката, ловних објеката, одржавање просека, ловних путева и комуникација у ловишту.

У ловиштима предвидети и:

- изградњу ловно-техничких објеката у зависности од бројног стања дивљачи, а градити их од природних материјала и уклопити у природни амбијент ловишта;
- ограђивање делова ловишта ради интензивног гајења и заштите и лова дивљачи;
- изградњу ловно - производних објеката; и
- подизање ремиза на оним местима у ловишту где нема природних површина које могу да пруже заштиту дивљачи.

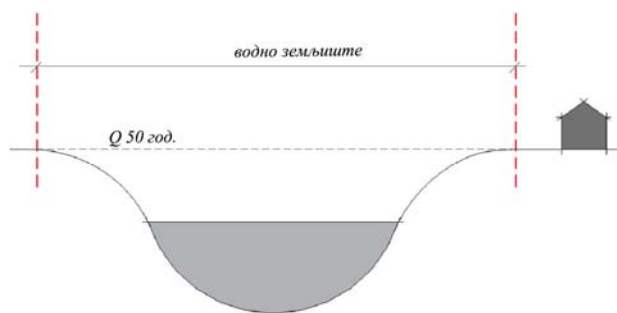
Риболов и риболовно подручје

Уређивање подручја риболова подразумева:

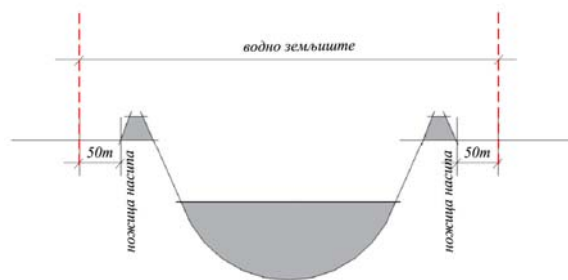
- организовање чуварске службе;
- уређење риболовних места; и
- уређење приступа реци.

ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Водно земљиште јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Обала јесте појас земљишта (ширине до 10 m) који се налази непосредно уз корито водотока, језера, акумулација и других површинских вода. Подручје заштићено од поплава је појас земљишта ширине 50m рачунајући од унутрашње ножице насипа. Саставни део насипа за одбрану од поплаве чине заштитни појас са шумом и заштитним зеленилом у инундационом подручју у ширини од 50m поред насипа.

ПРИМЕР 1 – КАДА НЕМА НАСИПА
Q50год – према посебном прорачуну нивоа 50 -
годишње воде

ПРИМЕР 2 – КАДА ИМА НАСИПА

У складу са чланом 77 Закона о водама, земљиште и водене површине у подручју шире и уже зоне заштите изворишта водоснабдевања, заштићени су од намерног или случајног загађивања. Обавезно је уређење и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата редовну контролу наменског коришћења земљишта. Режији санитарне заштите планиране акумулације Прохор спроводиће се по формирању акумулације, односно правоснажног решења о одређивању зона санитарне заштите (у складу са чл. 77. Закона о водама), а на основу Елабората о зонама санитарне заштите изворишта (у складу са чл.25. Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, Сл.гласник РС, 92/2008).

На подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине те на тим просторима није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе.

На водном земљишту је:

- забрањена изградња индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре;
- дозвољена изградња објеката компатибилних водном земљишту под условом да се у пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом;
- дозвољена изградња објеката за рекреацију и туризам под условима заштите животне средине у складу са законом; и
- неопходно да сви постојећи објекти обезбеде каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са законом.

Правила за изградњу објеката на обали

Објекти који могу да се граде су:

- објекти за туристичко-рекреативне сврхе;
- пратећи објекти (шанк-барови, просторије за пресвлачење и сл.);
- дрвене сојенице и настрешнице;
- партерно уређење (спортски терени, опрема, мобилијар, плаже и сл.);
- рибњаци;
- мини акумулације; и
- системи за пречишћавање вода.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40m², максималне спратности П+Пк.

Објекти за туристичко-рекреативне сврхе, комерцијални и угоститељски могу бити максималне површине 400m², максималне спратности П+1+Пк.

Правила за постављање објеката на води

Водене површине и делови приобалног појаса реке Пчиње намењени су за различите туристичке, рекреативне и друге активности. Могу се планирати следећи типови објеката: пристани, ресторани на води, спортски клубови на води, рекреативни сплавови кућице, сојенице, остали објекти (докови, хангари за чамце, купатила) и сл.

Објекти на води се лоцирају на воденом појасу где се не изливају индустријске или неке друге отпадне, течне и чврсте материје и морају имати решено одлагање отпадних чврстих и течних материја, у складу са санитарним прописима и прописима о заштити животне средине.

Општа правила за постављање објеката на води

Намена и типови објеката

Пристан је пловни објекат који служи за пристајање и ограничено задржавање чамаца и бродова за превоз путника.

Пристани морају имати:

- обележено подручје, улаз, излаз и прилаз обали;
- адекватно осигурану обалу за безбедно маневрисање пловилима;
- дубину воденог простора која не може бити мања од прописне дубине пловног пута на којем се пристаниште налази; и
- опрему за пристајање и везивање пловних објеката, степениште (или приступни мост);
- обално осветљење.

Ресторан на води има првенствено угоститељску намену у оквиру које се могу појавити и разни културни садржаји, простори за изложбе и сл..

Спортски клубови на води су објекти који имају намену окупљања спортиста и рекреативаца који се баве спортовима на води. У оквиру објекта спортског клуба могу се обављати и делатности из области угоститељства, културе и туризма као допунске делатности мањег обима.

Рекреативни сплавови кућице су пловни објекти са малим газом који нису предвиђени за често премештање и служе за рекреациони боравак.

Сојенице су дрвени објекти уз обалу или изнад воде, рекреативне намене, подигнути на стубове ради заштите од поплава.

Приступ објектима на води

Колски приступ локацијама за постављање пловних објеката мора бити минималне ширине 4,5m.

Снабдевање робом и материјалом као и одвожење амбалаже и осталих чврстих отпадака, врши се са јавних саобраћајница и колско-пешачких стаза.

До саме локације треба обезбедити пешачку стазу. Пловни објекат треба да буде привезан са обалом покретним мостом односно приступном стазом. Ширина приступне стазе која повезује пловни објекат са обалом је минимално 1,5m.

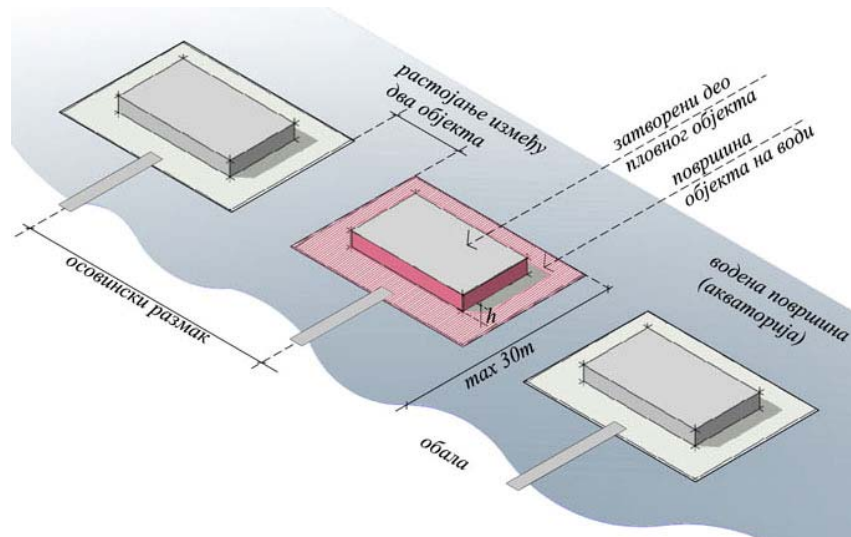
Позиционирање и димензионисање објеката на води

Приликом позиционирања пловних објеката поштовати правила о заштитним удаљењима објекта:

- од подводних инсталација 50m; и
- од плаже 100m;.

Величина пловних објеката се дефинише као максимална површина коју пловни објекат заузима на води и максимална површина затвореног дела пловног објекта, као и максимална висина изнад површине акваторије, односно максимални број затворених етажа изнад платоа понтона.

Положај пловних објеката се дефинише осовинским растојањем и растојањем између два суседна објекта. Положај и величина су дефинисани за сваки тип објекта посебно.

ПЛОВНИ ОБЈЕКТИ – ЕЛЕМЕНТИ ЗА ДИМЕНЗИОНИСАЊЕ

ТИП ОБЈЕКТА НА ВОДИ	дужина обале са зоном сидрења	макс.П објекта на води	макс.П затвор. дела обј.	макс. висина објекта изнад акваторије	мин. међус. и растојање од других објеката
пристани	-	50m ²	-	-	20m
ресторани на води	30m	450m ²	250m ²	1 затворена етажа / 6.0m 1 етажа испод понтона за помоћне просторије	15m (осовински размак 45 m)
спортски клубови	30m	450m ²	250m ²	1 затворена етажа / 6.0m 1 етажа испод понтона за помоћне просторије	30m (осовински размак 45 m)
рекреативни сплавови кућице	15m	80m ² (са отвореним терасама)	40m ²	1 затворена етажа / 4.5m 1 етажа испод понтона за помоћне просторије	15m (осовински размак 30m)
сојенице	-	-	20m ²	1 затворена етажа / 4.5m	10m

Обликовање објеката на води

Архитектура и естетика објеката на води условљена је уређењем приобалне зоне. Они треба да буду обликовани тако да не угрожавају визуелно сагледавање воденог простора.

Обликовање објекта на води извести тако да се позицијом, габаритима, материјалима, изгледом и начином коришћења он уклопи у околни простор и намену, тј. да не угрози или наруши природне вредности и пејзажне одлике простора.

Сви објекти треба да буду равних линија, без примене материјала уобичајених у стамбеној изградњи (опека, цреп, класична столарија). Пловни објекти морају бити усклађени по типу (бродови или сплавови) или по обради (боја, материјал ...).

Услови за прикључење објеката на води на инфраструктурну мрежу

- водовод - сваки пловни објекат мора имати прикључак на водоводну мрежу
- канализација - није дозвољено директно упуштање отпадних вода у водоток. Пловни објекат мора да поседује непропусни танк који испуњава важеће санитарно-техничке услове. Рекреативни сплавови кућице за санитарно употребљене воде користе монтажне санитарне чворове са саморазградњом.
- електроенергетска мрежа - планиране пловне објекте напајати са постојеће и планиране дистрибутивне мреже 10kV. Напајање вршити из планираних кабловских прикључних ормана смештених на неплавном делу обале. Манипулативни простор пловних објеката у приобалном појасу опремити инсталацијама јавног осветљења. Напајање јавног осветљења ће се вршити из постојеће електричне мреже јавног осветљења. Мрежу 1kV јавног осветљења извести подземно, у рову потребних димензија. Прикључак на електро мрежу извести у складу са условима "Електродистрибуције".
- евакуација отпада - за одлагање смећа потребно је обезбедити потребан број контејнера.
- заштита животне средине - пловни објекат се не може поставити уколико локација претходно није опремљена инсталацијама водовода, електричне енергије и инсталацијама јавног осветљења.

Завршне одредбе

Правила изградње служе за:

- регулисање грађења у грађевинском подручју за које није планирана израда урбанистичког плана и на основу којих ће се издавати Локацијске и Грађевинске дозволе;
- регулисање грађења на пољопривредном, шумском, водном, као и земљишту у оквиру заштићених коридора;
- оријентацију код израде урбанистичких планова првенствено за насеља и подручја која су приоритет Просторног плана; и
- регулисање грађења у грађевинском подручју за које је планирана израда урбанистичког плана до доношења истих.

Све намене градског грађевинског земљишта су доминантне намене у зони док се поједине парцеле могу наменити компатибилним наменама.

Компатибилне намене су: становање, делатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти у функцији становања, пословања или снабдевања горивом, здравство, дечја заштита, образовање, култура и верски објекти.

За објекте изграђене, односно реконструисане или дограђене без грађевинске дозволе не може се накнадно издати грађевинска дозвола ако је објекат изграђен, односно реконструисан:

- на земљишту неповољном за грађење;
- од материјала који не обезбеђују трајност и сигурност објекта;
- на површинама јавне намене;
- у зони заштите природног или културног добра;
- са наменом која је у супротности са претежном наменом у тој зони;
- на удаљености од суседног објекта која је мања од удаљености прописане одредбама Правилника о општим условима о парцелацији;
- тако да је висина објекта већа од висине прописане одредбама Правилника о општим условима о парцелацији.

Објекат може добити Локацијску и Грађевинску дозволу на површинама друге претежне намене, под условима прописаним законом и овим Планом.

За подручје обухваћено Генералним планом Трговишта, локацијска и грађевинска дозвола издаваће се на основу овог Плана, као и будућег Плана генералне регулације за Трговиште, а за остали део општине у складу са правилима уређења и грађења прописаних овим Планом. Информација о локацији издаје се обавезно за изградњу помоћних објеката, гаража и трафо станица 10/0,4 kV или 20/0,4 kV.

Шематски прикази насеља Ђерекарце, Доњи Козји Дол и Доња Трница детаљно су приказани као прилог рефералним графичким прилозима и представљају основ за издавање Локацијске и Грађевинске дозволе у тим насељима.

За помоћне објекте се издаје решење уз обавезно прибављену информацију о локацији, у складу са наменом постојећих објеката на грађевинској парцели, а за помоћне објекте за пољопривреду на постојећем пољопривредном земљишту.

Сви донешени урбанистички планови важе до израде и доношења њихових измена и допуна.

Даном објављивања Просторног плана у службеном гласилу, престају да важе све до тада донешене Одлуке о формирању грађевинских подручја насеља.

5. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

5.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА

Даља разрада Просторног плана се врши:

- планом генералне регулације за општински центар;
- урбанистичким плановима за:
 - грађевинска подручја центара заједнице насеља;
 - привредне зоне веће од 2ha;
 - привредне зоне које немају директан приступ на саобраћајницу;
 - зоне туризма и спортско-рекреативне зоне веће од 0,5 ha
 - зону граничног прелаза „Калово“;
 - ХЕ снаге > 10 MW; и
 - све објекте који користе обновљиве изворе енергије, саобраћајне, инфраструктурне и комуналне објекте за које је неопходно одредити површине јавне намене.
- урбанистичким пројектима за изградњу фарми капацитета преко 500 условних грла.

Границе урбанистичких планова дефинишу се Одлуком о изради урбанистичког плана, коју израђује надлежни општински орган, по претходно прибављеном Мишљењу Комисије за планове.

До израде и доношења урбанистичких планова и пројеката за горе наведене просторе важе правила уређења и грађења из поглавља 4.1.

5.2. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ

Листом приоритетних планских решења активности (до 2014.год.) утврђује се оквирни редослед у имплементацији, и то првенствено оних која се финансирају из општинског и републичког буџета.

у области заштите и коришћења природних ресурса:

- спровођење мера антиерозионе заштите земљишта на подручјима угроженим дејством ексцесивне и јаке ерозије;
- успостављање контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља;
- заштита пољопривредног земљишта од површинских и подземних вода, као и од загађивања нехигијенских сметлишта;
- заштита замочварених и сатинских земљишта од изградње инфраструктурних коридора;
- заштита шумског земљишта од непланске сече и девастације;
- стимулсање укрупњавања земљишних поседа у циљу стварања услова за изградњу робних газдинстава и спречавање даљег уситњавања парцела;
- попис и санитарна анализа локалних изворишта са аспекта коришћења за водоснабдевање; и
- израда плана заштите од бујичних токова и поплава.

у области развоја јавних служби:

- реконструкција већине здравствених објеката у сеоским насељима, као и изградња здравствених пунктова у насељима без основне здравствене заштите;
- реконструкција сеоских основних школа;
- доградња или реконструкција већ постојећих спортских сала у оквиру школских комплекса; и
- проширење постојећих капацитета објеката за средњешколско образовање, као и реконструкција постојећих и изградња нових основних школа.

у области развоја привредних делатности

- повећање тржишне конкурентности пољопривредне производње, мерама усмереним на укрупњавање и модернизацију пољопривредних газдинстава, унапређење људског потенцијала и других ресурсних, структурних, социоекономских и техничко-технолошких услова развоја аграрног сектора и система органске производње;
- пошумљавање у оквиру постојећих шумских комплекса и проширење шуме новим засадима;
- инфраструктурно унапређење постојећих привредно-радних зона и стварање институционалних и инфраструктурних услова за формирање нових, као и организационо и структурно унапређење производње и других активности увођењем савремених технологија;
- реактивирање постојећих комплекса/локалитета привређивања до постизања високог степена искоришћености простора; и
- изградња објеката у функцији развоја туризма, приоритетно усмерених на потенцијалну зону развоја планинског туризма на ширем подручју планине Дукат.

у области саобраћаја:

- изградња недостајуће деонице на ДП II реда бр. 125 на деоници од Доњег Стрижевца до Доње Љубате и даље до Босилеграда;
- изградња недостајуће деонице на ДП II реда бр. 238 на деоници од Трговишта до границе са БЈР Македонијом;
- изградња граничног прелаза „Калово“ на ДП II реда бр. 238;
- појачано и константно одржавање деоница државних путева;
- изградња недостајуће деонице на ДП II реда бр. 223 на деоници од Доњег Стајевца до Новог Глога и даље према општини Врање;
- реконструкција општинског пута ОП-13 према манастиру Прохор Пчињски са елементима коловозне конструкције који одговарају државним путевима II реда;
- реконструкција општинског пута ОП-21 на граници са општином Босилеград, у циљу обогаћивања туристичке понуде;
- реконструкција и изградња општинских путева на линијама јавног превоза путника;
- реконструкција и изградња осталих општинских путева према приоритетима који се утврђују средњорочним програмима развоја мреже општинских путева, уз константно одржавање проходности путних праваца током целе године;
- изградња мреже бициклических стаза, при чему се предност даје стази која повезује општински центар са манастиром Прохор Пчињски и стази која води према планинском масиву Дукат и општини Босилеград; и

- уређење и мапирање постојећих пешачких стаза и реализација пешачких стаза на основу утврђених средњорочних програмима развоја.

у области инфраструктурних система:

- изградња општинског водопривредног подсистема који ће користити подземне и површинске воде у горњем току реке Пчиње, изградњом акумулације на њеном изворишту, што би омогућило да се у потпуности задовоље потребе у снабдевању водом свих корисника у Општини;
- реконструкција и модернизација застареле водоводне мреже и објеката насеља Трговиште, како би се смањили велики губици у систему и дефинисање заштитне зоне постојећег изворишта подземних вода;
- заштита потенцијалних изворишта водоснабдевања, алувиона и припадајућих извора реке Трипошнице, Лесничке и Козједолске реке;
- комплетно покривање насеља Трговиште фекалном канализацијом;
- изградња ППОВ за насеље Трговиште у Доњој Трници;
- изградња фекалне канализације у сеоским насељима Радовница, Доњи Стајевац и Ново Село, са мини готовим пакетима ППОВ, пре упуштања у реципијент;
- у циљу заштите од ерозије и бујица, предвиђају се антиерозиони радови на сливовима водотока, у атарима насеља Широка Планина, Козји Дол, Лесница, Горња Трница, Калово, Сурлица, Пролесје, Горњи Стајевац, Црна Река и Радовница;
- изградња делимичне водорегулације реке Пчиње у зони утицаја будуће акумулације "Проход" и мелиорација у водоплавном подручју око општинског центра;
- реконструкција и модернизација мреже и објеката;
- ширење система у перспективно развојним привредним и услужним зонама;
- изградња потенцијалних мХЕ, укупне инсталисане снаге 4.690 kW, са добијањем електричне енергије од 16.578 kWh, чиме ће се стабилизovati поузданост електроснабдевања;
- реконструкција и проширење постојеће приступне мреже у општинском центру;
- изградња нове приступне мреже у Доњем Стајевцу и Радовници;
- изградња оптичког кабла на траси Кленике – Трговиште - Доњи Стајевац - Радовница;
- монтажа телекомуникационе опреме MSAN (Мултисервисни приступни чворови или Приступни чворови за вишеструке услуге) приступних уређаја у Трговишту, Доњем Стајевцу и Радовници;
- развијање и покривање целе територије општине мобилном телефонијом, изградњом нових базних станица;
- развијање и ширење савремених телекомуникационих система и услуга, изградњом оптичких каблова до свих насеља;

у области заштите животне средине, природних и културних добара:

- одржавање квалитета вода речних токова Пчиње, Трипушнице и Козједолске реке;
- санација и рекултивација нехигијенског сметлишта у Доњој Трници;
- успостављање организованог система управљања отпадом;
- у циљу заштите од ерозије и бујица, приоритет је спровођење антиерозионих радова на сливовима водотока, у атарима насеља Широка Планина, Козји Дол, Лесница, Горња Трница, Калово, Сурлица, Пролесје, Горњи Стајевац, Црна Река и Радовница;

- опремање подручја плана канализационом инфраструктуром са сепарационим системом одвођења кишних и отпадних вода;
- успостављање мониторинг система основних елемената животне средине;
- спровођење прописаних услова, смерница и мера заштите природних и непокретних културних добара;
- утврђивање евидентираних културних добара за непокретна културна добра; и
- укључивање непокретних културних добара у туристичку понуду Општине.

Мере за равномерни територијални развој и кооперација са суседним општинама

Основно планско опредељење је постизање већег степена функционалне интегрисаности подручја Просторног плана. Битним се сматра обезбеђење услова за знатно већу саобраћајну, инфраструктурну и економску интеграцију у односу на окружење, у првом реду са суседним функционалним подручјима, чему посебно погодују саобраћајно-географски положај, близина границе са БЈР Македонијом и планирани развој привредно-радних зона и инфраструктурних система.

Упришта равномернијег развоја су: (а) подизање нивоа квалитета живота кроз модернизацију и изградњу комуналне и саобраћајне инфраструктуре, као и објеката јавних служби; (б) подстицајне мере од стране државних и других фондова за развој локалних заједница; и (в) технолошко унапређење постојећих и изградња нових привредних објеката у оквиру планираних радних зона, туристичких капацитета и мреже објеката компатибилних пољопривредном земљишту.

Активности развоја сеоских насеља усмеравати ка постепеној и одрживој економској, социјалној и физичкој обнови. Основне мере које ће се спроводити су:

- подједнако третирање сеоских насеља када је у питању квалитет живота становништва - све услужне садржаје „приближити“ сеоском становништву побољшањем локалних саобраћајних веза и инфраструктурним опремањем;
- унапређивање квалитета живљења на селу - комбиновани развој пољопривреде и других привредних, услужних и посредничких делатности (мали и средњи производни погони, етно-туризам, домаћа радиност, занатство, трговина, сервисне услуге);
- повољнији услови садржани у одговарајућој пореској и стимулативној политици;
- развој неаграрних и других активности везаних за ангажовање сеоског становништва (укључивање становништва у развој услужних делатности, едукација пољопривредног становништва, обнављање етно-заната, стимулисање приватне иницијативе у сектору јавних служби, подстицање посебних програма у култури, спорту и рекреацији, у циљу даљег развоја духовне и материјалне вредности села);
- чување природних вредности уз сталну бригу о заштити животне средине, као и неговање вредности културе и обичаја;
- организовање културних манифестација;
- обнова и промоција традиционалног градитељства; и
- просторно-системска интеграција насеља.

Кооперација са суседним општина, првенствено ће бити усмерена ка општини Врање (развојем инфраструктурних система регионалног значаја – за потребе водоснабдевања и одлагања комуналног отпада), док ће реализација пројеката са осталим општинама у окружењу у великој мери зависити од повећања степена приступачности планског подручја и унапређењу саобраћајне мреже, како би се на

адекватан начин валоризовале природне и створене вредности подручја (кооперација са Босилеградом у области заштите просторних целина и развоју туристичке инфраструктуре на планини Дукат; кооперација са Кривом Паланком у виду реактивирања трговинских односа након отварања граничног прелаза „Калово“; кооперација са Бујановцем у погледу ратвоја нових видопва туристиче понуде – туристички пут од планиране акумулације „Прохор“ до манастирског комплекса Прохор Пчињски и др.).

5.3. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

1. Локална самоуправа;
2. Јавна комунална предузећа;
3. Ресорна Министарства;
4. Републичка Јавна предузећа, нарочито:
 - „Србијаводе“;
 - „Путеви Србије“;
 - „Србија шуме“;
 - „Електромрежа Србије“;
 - „Србијагас“;
 - „ПТТ саобраћаја Србија“;
 - „Телеком Србија“;
5. Оператери мобилне телефоније и кабловских система;
6. Месне заједнице;
7. Локално становништво;
8. Породична пољопривредна газдинства;
9. Правна лица и пословни субјекти;
10. Привредна комора Србије;
11. Регионална привредна комора Лесковац;
12. Агенција за страна улагања и промоцију извоза (SIEPA);
13. Агенција за развој малих и средњих предузећа; и
14. Невладине организације.

5.4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

Нормативно-правне мере:

- одлуке у надлежности локалне самоуправе;
- дефинисање јавног интереса и питања експропријације; и
- примена важећих прописа и стандарда, као и препорука и правилника.

Планско-програмске мере:

- секторски годишњи програми Јавних и осталих предузећа;
- израда потребне планске и пројектне документације;
- реализација завршених пројеката; и
- иницијативе Месних заједница.

Финансијско-економске мере:

- стимулационе мере, пре свега фискална и кредитна политика;
- субвенције;
- партиципација Општина из окружења приликом реализације регионалних пројеката;
- међудржавна сарадња

- успостављање система реалних економских цена;
- партиципација буџетских фондова Републике Србије;
- штедња;
- коришћење средстава из структурних фондова ЕУ за реструктурирање привреде и изградњу капиталних објеката; и
- примена принципа "загађивач плаћа" по коме су сви садашњи и будући загађивачи дужни да надокнаде штету насталу загађивањем.

Организационе мере:

- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу могућности развоја пословања;
- унапређење организације надлежних општинских служби;
- промоција конкуретних предности развоја МСП и маркетинг локација;
- едукација предузетника, стручно оспособљавање и реализација програма самозапошљавања;
- развој туристичко-информативног центра као вид подршке развоју туризма;
- информисање јавности о квалитету вода, земљишта, ваздуха, буци и њеном штетном дејству у животној средини; и
- медијска промоција и маркетиншке активности.